

فهرست مطالب

مقدمه.....	۹
معرفی کتاب‌های چاپ‌شده.....	۱۱
خاتمیت در قرآن با رویکرد پاسخ به شبهات.....	۱۳
نقیسه ابوالحسنی	
بازخوانی یکصد تفسیر از مفسران فریقین.....	۱۵
طاهره حسن‌زاده خیاط	
چکیده مقالات محققین رسمی و پروژه‌ای.....	۱۹
راهکارهای قرآنی صیانت از آزادی عقیده در راستای حفظ سلامت اجتماعی.....	۲۱
فاطمه‌مرضیه حسینی کاشانی / سید محمد مصطفی حسینی کاشانی	
چیستی بیماری‌های بینشی قلب و درمان‌یابی آن از آیات و روایات.....	۲۳
محمد باقریان خوزانی / فاطمه‌مرضیه حسینی کاشانی	
تأثیر سلامت جنسی بانوان بر سلامت اجتماعی (با رویکردی قرآنی).....	۲۴
مریم قوجائی خامنه	
سیر تطور گزارش واقعه غدیر در متون تفسیری زیدیه.....	۲۵
مریم قوجائی خامنه	
بررسی تطبیقی حقوق جنسی زوجه از دیدگاه علامه طباطبائی؛ و علامه فضل‌الله؛.....	۲۶
مریم قوجائی خامنه / معصومه برخوردار	
بررسی رابطه مفهومی واژگان قرآنی «إحسان» و «عفاف» (جنسی).....	۲۷
مریم قوجائی خامنه	
تبیین تنوع و ارتباط تعریف‌های گوناگون دین بر اساس روان‌شناسی هیجان.....	۲۸
سعیده سادات نبوی	

زیارت، گردشگری و عرفی شدن مکان مقدّس..... ۳۰

حمیده امیریزدانی / مهراب صادق‌نیا

بررسی نسبت احراق انسان از منظر امامیه..... ۳۱

فاطمه خان‌صنمی / مهدی فرمانیان

چکیده مقالات پژوهشگران هسته مطالعاتی - پژوهشی اسلام و تمدن..... ۳۳

بررسی شاخصه کرامت و عزت در تمدن اسلامی..... ۳۵

طاهره‌سادات حسینی نصرآبادی

نقش شخصیت پیامبر اعظم ۶ در تغییر جامعه جاهلی عرب..... ۳۶

معصومه ستوده

خوانشی از مقدمه کتاب «عجاز اسلام مارشال هاجسن»..... ۳۷

بشری شریف عسکری

رابطه تمدنی امت وسط و ملت حنیف در قرآن کریم..... ۳۸

کوثر قاسمی

وحدت دینی و کثرات فرهنگی در تمدن اسلامی..... ۳۹

زهرا محمودی

چکیده مقالات پژوهشگران هسته مطالعاتی - پژوهشی غرب‌شناسی با رویکرد

تمدنی..... ۴۱

انقلاب اسلامی و غرب‌زدگی..... ۴۳

فاطمه عطار

تفاوت غرب جغرافیایی و غرب فرهنگی..... ۴۴

زینب ابراهیمی

هلنیسم و پیامدهای آن..... ۴۶

محدثه روئین‌فر

واکاوی کارکرد مادی و معنوی انکیزیسیم در اروپا..... ۴۷

معصومه ستوده آرانی

اومانیسم مسیحی و تفاوت‌های آن با اومانیسم جدید و جریان‌ات مختلف آن..... ۴۸

سیده زهره وکیل

چکیده مقالات پژوهشگران هسته مطالعاتی - پژوهشی تحکیم نظام خانواده.....۴۹

راهکارهای هنجارسازی سازگاری میان زوجین ۵۱

رقیه انصاری چشمه

نقش صبر در پیشگیری از تعارضات زناشویی..... ۵۲

ماه‌نیر فرزانه

رابطه بین پابندی به حجاب و رضایت زناشویی ۵۴

مسعوده فقیهی

تفاوت معیارهای اخلاقی دختر و پسر در همسرگزینی..... ۵۵

فاطمه صغری موسوی اطهر

چکیده مقالات پژوهشگران هسته مطالعاتی - پژوهشی عفاف و حجاب.....۵۷

چیستی مفهوم عفاف با تکیه بر روایات ۵۹

حکیمه احسانی

بررسی رابطه عفاف با حیا ۶۰

زینب اسکندری

بررسی حوزه‌های معنایی عفاف در قرآن..... ۶۱

رقیه انصاری چشمه

تبیین چیستی عفاف در قرآن کریم..... ۶۲

نجمه جلالی‌فر

بررسی مفهوم عفاف در دین مسیحیت و یهودیت ۶۳

نفیسه سادات حسینی

بررسی مفهوم عفاف در ادبیات دینی و چگونگی تطبیق آن بر عفت جنسی..... ۶۴

مریم صمدی

بررسی مفهوم عفاف با مفاهیم مرتبط در روایات با تکیه بر روایات اصول کافی..... ۶۵

محدثه طیبی

مفهوم‌شناسی عفت جنسی در منابع اسلامی به روش معناشناسی..... ۶۶

فرزانه عابدی‌زاده

مفهوم عفاف جنسی با عنایت به کارکردهای آن در مسئله تعدد زوجات ۶۷

فاطمه قاسمی

مهندسی مفهوم عفاف در تربیت عقیفانه؛ راست مغزی و چپ مغزی..... ۶۸

سکینه کوهی گونیانی

بررسی رابطه مفهوم غیرت و عفاف ۶۹

اعظم ملک پوریان

رابطه عفاف و عزت نفس ۷۰

سیده زهرا هاشمی نسب

بررسی مفهوم عفاف در ادیان ۷۱

معصومه احمدوند

نقش عفاف زن در پیشگیری از انحرافات جنسی از منظر اسلام..... ۷۲

مریم نیکوئی

مقایسه مفهوم عفاف زنان از منظر عصر جاهلیت، اسلام و مکاتب جهان امروز ۷۳

سیده زهره وکیل

چکیده پایان نامه های دفاع شده رشته تفسیر و علوم قرآن..... ۷۵

تأثیر منفی اشاعه فحشاء بر امنیت اجتماعی و راهکارهای مقابله با آن از منظر قرآن..... ۷۷

سنت ابتلاء از منظر قرآن و نهج البلاغه..... ۷۹

معیارهای فضیلت در قرآن و نسبت آن با جنسیت زن و مرد از منظر مفسران معاصر..... ۸۱

راه های نهادینه سازی باور به رزاقیت الهی در قرآن ۸۲

تأثیر الایمان بالله عز و جل فی تحقیق النصر الإلهی بالمنظور القرآنی والأحادیث الشریفه

(فی الماضي والحاضر والمستقبل)..... ۸۵

زیبایی از دیدگاه قرآن و روایات..... ۸۶

راهکارهای مهجوریت زدایی از قرآن ۸۷

معناشناسی توصیفی واژه «حَسِبَ» در قرآن کریم ۸۹

زمینه های مهجوریت قرآن از منظر آیات و روایات..... ۹۰

اصل اخلاقی مدارا در قرآن و روایات ۹۱

پرسش و اهداف آن در قرآن کریم..... ۹۳

چکیده پایان نامه های دفاع شده رشته فقه و اصول..... ۹۵

مبانی قاعده تسهیل و کاربرد آن در باب عبادات..... ۹۷

حقوق کودکان بی سرپرست و بدسرپرست در فقه امامیه..... ۹۸

چکیده پایان نامه های دفاع شده رشته مطالعات اسلامی زنان ۱۰۱

نقش والدین در شکل گیری شخصیت فرزندان در مراحل سه گانه تربیتی با رویکرد دینی

..... ۱۰۳

ارزیابی روایات تنقیصی بر اساس سیره عملی معصومان (ع) ۱۰۵

نقد و بررسی دیدگاه آنتونی گیدنز پیرامون خانواده با تأکید بر آموزه های دینی ۱۰۶

چالش های تک فرزندی؛ با تأکید بر کودک و والدین ۱۰۷

چکیده پایان نامه های دفاع شده رشته فلسفه و کلام اسلامی ۱۰۹

نتایج و آثار فلسفی وجود رابط در فلسفه صدرایی و نو صدرایی ۱۱۱

فلسفه و فواید امام غایب (ع) از منظر علامه طباطبائی ؛ و آیت الله جوادی آملی ۱۱۳

مشیت الهی از منظر علامه طباطبائی با تکیه بر تفسیر المیزان ۱۱۵

پاسخ به شبهات ولایت تکوینی امامان (ع) ۱۱۶

نقد و بررسی دیدگاه های کلامی ملا امین استرآبادی ۱۱۷

روش و شیوه اهل بیت (ع) برای تبیین مهدویت ۱۱۹

چکیده پایان نامه های دفاع شده رشته تاریخ اسلام ۱۲۱

نقش زنان در فتوحات مسلمانان بعد از رحلت پیامبر ۶ تا پایان عصر اول عباسی ۱۲۳

بررسی تطبیقی موضع گیری های عالمان فریقین در درگیری های بغداد دوره آل بویه ۱۲۵

چکیده پایان نامه های دفاع شده رشته اخلاق و تربیت اسلامی ۱۲۷

بررسی تولید غذاهای اصلاح شده ژنتیکی از منظر اخلاقی با تأکید بر منابع اسلامی ۱۲۹

روش های پرورش خود مهارگری جنسی فرزندان در خانواده از منظر اسلام و روان شناسی

اخلاق با تأکید بر ۷ سال دوم ۱۳۱

بررسی چالش های مصرف آب در بخش کشاورزی به لحاظ اخلاقی ۱۳۳

راهکارهای مواجهه با انسان های مصیبت دیده از دیدگاه اسلام و روان شناسی اخلاق ... ۱۳۵

حقوق نسل های آینده و نقش عدالت زیست محیطی در حفاظت از آنها ۱۳۶

- چکیده طرح‌های پژوهشی مصوب در حال انجام..... ۱۳۹
- طرح پژوهشی «جنسیت و فاعل اخلاقی از منظر فیزیولوژی و روان‌شناسی اخلاق»..... ۱۴۱
- طرح پژوهشی «بازخوانی رضایتمندی جنسی بانوان با رویکرد دینی»..... ۱۴۳
- گزارش نشست‌ها، سمینارها و کرسی‌های آزاداندیشی..... ۱۴۵
- نشست «پژوهش‌های دینی در دنیای متلاطم کنونی»..... ۱۴۷
- نشست «فراز و فرودهای پژوهش»..... ۱۵۱
- نشست علمی - پژوهشی «بررسی مصادیق عفاف قبل و بعد از ازدواج»..... ۱۵۳
- نشست علمی - پژوهشی «کارکردهای زیست معنوی فاطمی»..... ۱۵۷
- نشست علمی - پژوهشی «واکاوی تأثیر گونه‌های نیت بر ارزش عمل از منظر نهج‌البلاغه»..... ۱۵۹
- سمینار علمی «اخلاق تبلیغ دینی زنان؛ آسیب‌ها، ریشه‌ها و راهکارها»..... ۱۶۲
- سمینار علمی «تأثیر عوامل روان‌شناختی - عاطفی بر شکل‌گیری ایمان»..... ۱۶۴
- کرسی علمی - ترویجی «بازکاوی نقش روایات در تفسیر قرآن به قرآن از منظر علامه طباطبائی»..... ۱۶۷
- کرسی ترویجی «رویکرد اسلامی به تربیت و سلامت جنسی»..... ۱۷۰
- گزارش همکاری با همایش‌های علمی - پژوهشی..... ۱۷۳
- همکاری با همایش «الگوی زندگی عقیقانه»..... ۱۷۵
- همکاری با همایش «بررسی دیدگاه‌های علوم قرآنی آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی»..... ۱۷۶

مقدمه

پژوهش در موضوعات و مسائل علمی، لازمه تولید علم است و این مسأله در تمامی علوم جاری است. تحقیق و پژوهش در علوم اسلامی و انسانی نیز از این قاعده مستثنی نیست؛ بنابراین علوم اسلامی مانند سایر علوم، بدون داشتن بستر مناسب، امکان رشد و نمو ندارند. این سخن به این معنا است که اگر انتظار داریم تحول اساسی در علوم اسلامی رخ دهد، باید زمینه مناسب برای شکوفایی آن فراهم گردد. همان‌طور که می‌دانیم علم توحید و به تعبیری علم دین، به لحاظ این‌که به سعادت و کمال انسان مربوط می‌شود، اشرف علوم است و به همین جهت تحقیق و پژوهش در این علوم از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است و از آن‌جا که در واقع، بستر اصلی علوم اسلامی و متصدی ترویج آن حوزه علمیه است، ضرورت اکید پژوهش در حوزه‌های علمیه روشن می‌شود؛ بنابراین باید گفت که پژوهش، ضرورت امروز و هر روز حوزه علمیه است و نباید از آن غفلت ورزید.

بر این اساس مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه خواهران به عنوان یک واحد حوزوی، خود را از این امر مستثنی ندانسته و در راستای توانمندسازی طلاب و محققین خود در دو بخش "معاونت پژوهش" و "مرکز پژوهش‌های اسلامی" ایفای نقش می‌کند. از جمله دستاوردهای

پژوهشی این حوزه، تولید محتوای علمی است که در قالب کتاب، مقاله، پایان‌نامه و طرح‌های پژوهشی عرضه می‌شود.

این مجموعه که برای سومین سال متوالی تولید می‌شود؛ دربردارنده دستاوردهای پژوهشی مؤسسه در یک سال اخیر است که در بخش‌های زیر ارائه می‌شود:

- معرفی کتاب‌های چاپ‌شده؛
 - چکیده مقالات (محققین رسمی، پروژه‌ای و اعضای هسته‌های مطالعاتی - پژوهشی)؛
 - چکیده پایان‌نامه‌های دفاع‌شده در رشته‌های مختلف مؤسسه که شامل رشته‌های: تفسیر و علوم قرآن، فقه و اصول، مطالعات اسلامی زنان، فلسفه و کلام اسلامی، تاریخ اسلام و اخلاق و تربیت اسلامی می‌باشد.
 - چکیده طرح‌های پژوهشی مصوب در حال انجام؛
 - گزارش نشست‌ها، سمینارها و کرسی‌های آزاداندیشی برگزارشده؛
 - گزارش همکاری با همایش‌های علمی - پژوهشی.
- امید است در سال‌های آتی شاهد پیشرفت روزافزون خواهران طلبه در عرصه تحقیق و پژوهش باشیم.

معاونت پژوهش و مرکز پژوهش‌های اسلامی
مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران)

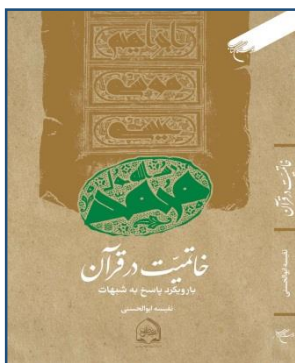
آذر ۱۳۹۹

معرفی کتاب های چاپ شده

خاتمت در قرآن باروگرد پاسخ به شبهات

نقیسه ابوالحسنی^۱

معرفی کتاب

اعتقاد به خاتمیت پیامبر اکرم ﷺ یکی از ضروریات دین اسلام و مسلمات مورد قبول مسلمانان جهان می باشد. پایه این اصل بر آن استوار است که حضرت محمد ﷺ فرجام برگزیدگان و قرآن، پایان دهنده کتاب های آسمانی و اسلام نیز کامل ترین ادیان الهی است که پس از آن دیگر، دینی از جانب خدا نیامده و پیامبری هم مبعوث نخواهد شد.

با وجود اتفاق و اجماع امت اسلام در این موضوع و گنجینه ای غنی از آیات و روایات معصومین علیهم السلام بر مبحث خاتمیت، در سال های اخیر با ظهور برخی مسلک های دروغین چون «بابیت و بهائیت» و ارائه تفاسیری مغرضانه و نادرست از سوی ایشان، شبهات وسیعی درباره نفی این موضوع مطرح

۱. طلبه سطح ۴ رشته تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

گردیده تا ضربتی بر کیان اعتقادی مسلمین باشد و جاودانگی اسلام را خدشه‌دار سازد.

به جرئت می‌توان گفت در روزگار ما در این زمان، بحث در خصوص خاتمیت نبوت پیامبر اکرم ^ع و واکاوی دقیق اشکالات مطرح‌شده از سوی مخالفان، به همت پاسداران حریم ایمان و اندیشه دینی بسیار لازم و ضروری است، چرا که تعیین ابعاد دقیق این امر می‌تواند کلید پاسخگویی به بسیاری از هجمه‌های وارده به حوزه تفکر مسلمین و از همه مهم‌تر تحکیم‌کننده پایه‌های اعتقادی نسل جوان ما باشد که در معرض پذیرش افکار مسموم قرار دارند.

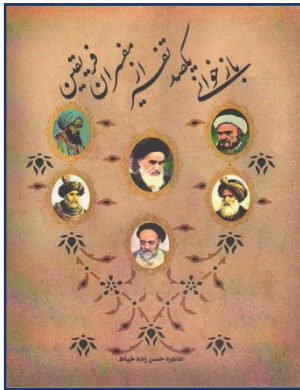
در کتاب خاتمیت در قرآن با رویکرد پاسخ به شبهات، پس از ارائه تصویری روشن از مفهوم خاتمیت و بررسی آیات صریح و غیرصریح دال بر خاتمیت پیامبر گرامی اسلام ^ع تلاش شده با تمرکز بر روی برخی شبهات قرآنی از سوی بابت و بهائیت که به صراحت و یا تلویحاً به انکار این اصل مهم پرداخته‌اند، غبار تردید از چهره حقیقت کنار زده شود.

در همین راستا، مباحث در سه فصل چیش گردیده و سعی شده مطالب با پشتوانه‌ای قوی از اسناد و مدارک دسته اول و عناوینی دقیق و گویا همراه باشد. شایان ذکر است آنچه این کتاب را از دیگر منابع موجود متمایز می‌سازد، استفاده از برخی منابع مورد استناد بهائیت است که تا پایان نگارش این اثر، در هیچ قلمی، از آن رونمایی نشده است.

بازخوانی یکصد تفسیر از منیران فریقین

طاهره حسن زاده خیاط^۱

معرفی کتاب

قرآن مجید، کتاب راهنمای جاودانه، تنها کتاب آسمانی است که طبق آیه (إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ) (حجر: ۱۹) از هرگونه تحریف مصون مانده، و رستگاری انسان را در دو جهان تضمین می‌کند. بر اساس حدیث شریف نبوی باید به این جبل‌المتین تمسک جست. قرآن، قابل اعتمادترین منبع، برای دستیابی به معارف و

آموزه‌های وحیانی است و انسان‌ها را به استوارترین روش زندگی هدایت می‌کند؛ آنان را که در پی رضای الهی باشند، به «صراط مستقیم» رهنمون شده، از تاریکی‌ها نجات داده و به جهانی سراسر نورانیت وارد می‌سازد.

رسول اکرم^۶ ایجاد تغییر و تحول در آن جامعه جاهلی را به وسیله قرآن آغاز کرد و به انجام رسانید. آن حضرت همواره آیات قرآن را بر مردم می‌خواند و تفسیر آن را به فراخور حال مخاطبان بیان می‌فرمود. این سیره

۱. استاد مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه و طلبه سطح ۴ رشته تفسیر تطبیقی.

همواره ادامه یافته و مولی الموحیدین حضرت علی علیه السلام و سایر ائمه اطهار علیهم السلام نیز برای ارشاد و هدایت مردم به شرح و تفسیر آیات قرآن متمسک شدند؛ دانشمندان اسلامی نیز همواره تمام توان و استعداد خویش را برای تبیین و تفسیر این کتاب عظیم صرف نموده‌اند.

در طول تاریخ هر کدام از مفسران با توجه به علایق و تخصص خود به سراغ تفسیر رفته‌اند؛ ارباب ادب و اصحاب بلاغت، از بُعد ادبی دقائق و ظرائف کلمات و الفاظ نورانی قرآن را، مورد بحث قرار داده و به «تدبر» و تبیین ارتباط محکم مفاهیم و انسجام متقن مضامین و هماهنگی زیبای معانی و اثبات «عدم اختلاف» در کلام الله مجید پرداخته‌اند. متکلمان و حکمای اسلام نیز، با زبان برهان، روش تعقلی و مبانی و قواعد فلسفی را به خدمت تفسیر قرآن کریم درآوردند. برخی نیز برای دور ماندن از ورطه تفسیر به رأی، به تفسیر مأثور روی آورده‌اند.

عارفان در کشف حقایق قرآنی و معارف عمیق الهی، برای تفسیر و فهم قرآن از «معرفت شهودی» استمداد کرده و در حوزه «عرفان» به کندوکاو حقایق قرآن پرداخته‌اند؛ فقها (به ویژه در عصر غیبت) در اجتهاد و استنباط احکام از این دریای بیکران بهره‌مند شده‌اند. برخی نیز با توجه به ویژگی هدایتی - تربیتی قرآن، برای ترویج مباحث تربیتی و هدایتی قرآن دست به دامن قرآن عظیم شده‌اند. برخی به «تفسیر علمی» پرداخته‌اند. برخی نیز به سیر نزول آیات توجه کرده و با الگوگیری از نزول تدریجی و نقش آن در ایجاد تحول در جامعه جاهلی، به «تفسیر تنزیلی» و گسترش و ترویج آن در جامعه توجه کرده‌اند. البته مفسرانی هم بوده‌اند که به طور اجتهادی و هم‌چنین جامع به تفسیر قرآن کریم پرداخته‌اند.

خلاصه، در طول «تاریخ تفسیر»، همه و همه، به قدر «طاقت بشری» برای فهم «مراد و مقصود الهی» و حقایق قرآن در این دریای عمیق و بی پایان به غواصی پرداخته و هر کدام به قدر ظرفیتش از این گنجینه الهی توشه برداشته‌اند.

در کتاب *بازخوانی یکصد تفسیر از مفسران فریقین*، چینش تفاسیر بر اساس قرن‌ها تدوین شده است و در اول هر قرن اوضاع اجتماعی و سیاسی آن قرن آورده شده است. صد تفسیر از تفاسیر شیعه و اهل سنت انتخاب شده و با جدا کردن حیطه شرح حال مفسر و ویژگی‌های تفسیر و آوردن ویژگی‌ها در جدول، سعی بر اختصارگویی و اجتناب از اطاله کلام بوده است. آوردن عکس تفاسیر و مفسرین نیز در راستای آشنا کردن بیش‌تر مخاطب با آثار تفسیری بوده است. تدوین کتاب‌های تاریخ تفسیر، هرچند بی سابقه نیست، ولی در کتاب‌هایی که در این زمینه نگارش یافته، تهیه جداولی با این گستردگی و نیز آوردن عکس تفاسیر و مفسران، وجود نداشته است. در چینش، تفاسیر شیعه و سپس تفاسیر اهل سنت ذکر شده است.

چکیده مقالات
محققین رسمی و پروژه‌ای

راهکارهای قرآنی صیانت از آزادی عقیده و راستای حفظ سلامت اجتماعی

فاطمه مرضیه حسینی کاشانی^۱

سید محمد مصطفی حسینی کاشانی^۲

چکیده

سلامت موضوعی چندبعدی است که ابعاد مختلف زندگی بشر را دربرمی گیرد. امروزه سلامت اجتماعی یکی از اهداف جامعه جهانی است و جوامع مختلف، بسته به شرایط خود، تعریف متفاوتی از سلامت اجتماعی و شاخصه‌های آن ارائه می‌کنند؛ در این میان، آزادی، از شاخصه‌های حذف‌ناپذیر جامعه سالم در همه جوامع بشری است و سلب آزادی از انسان، سلامت روحی و جسمی او را به مخاطره می‌اندازد. «آزادی عقیده و اظهار آن»، به معنای این که «هر کس بتواند در مسائل مختلف کلامی، اخلاقی، فرهنگی، سیاسی و...، عقیده‌ای بر اساس تفکر، تعقل و تأمل خود داشته باشد و بتواند آن را بازگو و تبلیغ نماید» از زیرشاخه‌های آزادی و از مباحث مطرح در حوزه فردی و اجتماعی زیست بشری است. در پژوهش حاضر با طرح این سؤال که «چگونه می‌توان با صیانت از آزادی عقیده، در راستای سلامت جامعه اسلامی حرکت کرد؟» به قرآن کریم رجوع شده و با روش توصیفی- تحلیلی در محدوده آیات و روایات تفسیری، این نتیجه حاصل آمده است که: ترویج تعقل‌گرایی، اهتمام به حقوق اقلیت‌ها، فقرزدایی، گسترش آزاداندیشی، نقادی و ترویج مباحثات دینی، تبیین محدودیت‌های آزادی عقیده،

۱. محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه (نویسنده اول).

۲. عضو هیأت علمی جامعه المصطفی العالمیه (نویسنده دوم).

راهکارهایی هستند که با صیانت از آزادی عقیده، بخشی از سلامت اجتماعی را تأمین می‌کند.

واژگان کلیدی: سلامت اجتماعی، آزادی عقیده، اظهار عقیده، صیانت از آزادی، جامعه سالم.

چستی بیماری‌های قلبی و درمان‌یابی آن از آیات و روایات

محمد باقریان خوزانی^۱

فاطمه مرضیه حسینی کاشانی^۲

چکیده

در جهان‌بینی قرآن، واژه «قلب» بیانگر هویت و جان آدمی است و از ویژگی‌های آن بیمار شدن در ابعاد مختلف است. توصیف قلب به اوصاف و حالات گوناگون در قرآن کریم نظیر «سلیم»، «مریض»، «منیب» و غیره، بیانگر ابعاد گوناگون این پدیده مهم در حیات انسانی است. به قلب می‌توان از سه بُعد بینشی، گرایشی و کنشی توجه کرد، هم‌چنان‌که می‌توان ویژگی‌های آن را در سه حوزه اخلاق، عقاید و احکام مورد مطالعه و بررسی قرار داد. سؤال پژوهش حاضر آن است که قرآن کریم چه بیماری‌های بینشی را برای قلب بیان کرده و برای درمان آن چه راهکاری ارائه داده است؟ نتایج به‌دست‌آمده با روش توصیفی-تحلیلی آن است که عدم فقه، ریب، غمره، کنان، غلف، قفل، عمی، ختم و طبع، بیماری‌هایی بینشی هستند که از دیدگاه آیات قرآن بر قلب عارض می‌شوند و با راهکارهای عملی مانند ذکر، تفکر، کم‌خوری و غیره، درمان‌پذیرند.

واژگان کلیدی: ادراک قلب، صدر، فؤاد، بیماری ادراکی، ویژگی‌های قلب.

۱. پژوهشگر پژوهشکده حدیث (نویسنده اول).

۲. محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه (نویسنده دوم).

تأثیر سلامت جنسی بانوان بر سلامت اجتماعی (باریکردی قرآنی)

مریم قوجائی خامنه^۱

چکیده

سلامت اجتماعی هر جامعه‌ای وابسته به سلامت روح و روان افراد آن جامعه است. «سلامت جنسی» یکی از ابعاد سلامت است که گذشته از ابعاد جسمی، ابعاد روانی مهمی هم دارد. گذشته از رشد شخصی و اجتماعی و هم‌چنین رشد معنوی که از ثمرات سلامت جنسی است، تضمین سلامت و امنیت اجتماعی از مهم‌ترین آثار سلامت جنسی است. عوامل و موانع متعددی در ایجاد سلامت جنسی تأثیرگذار است. با توجه به جایگاه ویژه بانوان هر جامعه در حفظ عفت و حیا عمومی، پرداختن به سلامت جنسی بانوان و شناسایی عوامل انحرافات جنسی بانوان از قبیل روابط آزاد جنسی قبل از ازدواج، روابط فrazناشویی، روسپیگری و ... در راستای کشف راهکارهای مفید برای رفع این دست از معضلات اجتماعی ضروری است. مطالعه و تحقیق در آموزه‌های اسلامی و حصول نظریه جامع و نظام‌مند رفتار جنسی اسلام به طور عام و کشف عوامل و موانع سلامت جنسی بانوان به طور خاص از اهداف این نوشتار تحقیقی است.

واژگان کلیدی: سلامت اجتماعی، سلامت جنسی، بانوان، انحرافات جنسی.

۱. محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

مریم قوجائی خامنه^۱

چکیده

زیدیه یکی از فرق مهم منشعب از شیعه است که پیروان آن هم چون دیگر شیعیان پس از پیامبر اسلام به امامت علی علیه السلام و فرزندان ایشان و مرجعیت اهل بیت معتقدند اما با اعتقاد به امامت زید بن علی بن الحسین^۸ و قراردادن ویژگی‌هایی خاص برای امامت، از شیعه امامیه جدا شدند. باور به امامت بلافصل حضرت علی علیه السلام و وجود نصوصی مانند آیات مرتبط با امامت علی علیه السلام و روایاتی مانند روایت غدیر، منزلت، ثقلین و ... از اشتراکات زیدیه با امامیه است. با وجود این اشتراکات که مهم‌ترین نقطه افتراق فرق شیعی از دیگر فرق اسلامی است، برخی از فرق اسلامی غیرشیعی، در تلاش‌اند با تضعیف اشتراک ایشان با شیعه در مسأله امامت زیدیه را به اهل سنت نزدیک‌تر سازند. در این نوشتار با بررسی دیدگاه مفسران زیدی از قرن دوم تا عصر حاضر ذیل آیات مرتبط با واقعه غدیر از تفاسیر قرن دوم تا عصر حاضر، درصدد گزارش مفسران و بیان عنایت و یا غفلت این تفاسیر از واقعه غدیر خواهیم بود. ثمره این کنکاش تقویت اعتقاد زیدیه در امامت بلافصل امیرالمؤمنین علیه السلام بر اساس منابع تفسیری ایشان، خواهد بود.

واژگان کلیدی: غدیر، زیدیه، تفسیر قرآن، امامت.

۱. محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

بررسی تطبیقی حقوق جنسی زوجه از دیدگاه علامه طباطبائی و علامه فضل الله

مریم قوجائی خامنه^۱

معصومه برخوردار^۲

چکیده

نیاز جنسی، از مهم‌ترین نیازهای زیستی انسان به شمار می‌رود و پاسخ‌گویی صحیح به آن در سلامت جسمی و روانی فرد و جامعه، تأثیر بسزایی دارد. دستور به ازدواج، راهکار عملی قرآن کریم برای تأمین این نیاز است. پیوند ازدواج به دنبال خود حقوق و تکالیف جنسی متقابلی را برای همسران ایجاد می‌کند. علامه طباطبائی و علامه فضل‌الله از جمله مفسرانی هستند که به مناسبت آیات زن و خانواده به بیان حقوق و تکالیف جنسی بانوان پرداخته‌اند. بنا بر دیدگاه این دو مفسر، معاشرت به معروف و اصل مماثلت در حقوق و تکالیف از مبانی قرآنی این بحث است که به نتیجه‌ای چون وجوب عدم إضرار به همسر در ارتباطات جنسی می‌انجامد. حقوق جنسی زوجه بنا بر صریح یا ظاهر آیات قرآن مواردی هم‌چون: حق قسم، حق مضاجعه و حق استمتاع را دربردارد. اغلب موارد مذکور مورد اتفاق دو مفسر است به جز حق جنسی زوجه از حیث زمان که علامه طباطبائی و علامه فضل‌الله دیدگاهی متفاوت درباره آن دارند. علامه طباطبائی بنا بر نظر مشهور فقهی قائل به حق جنسی زوجه هر چهار ماه یکبار است در حالی که علامه فضل‌الله به دلیل ناسازگاری این امر با نیازهای جنسی زنان، هدف ازدواج و معاشرت به معروف این فاصله زمانی را قابل پذیرش نمی‌داند و معتقد است دیدگاه مشهور فقهی نیازمند بازنگری است.

واژگان کلیدی: حقوق جنسی، حقوق زوجه، علامه طباطبائی، علامه فضل‌الله.

۱. محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

۲. طلبه سطح ۳ رشته تفسیر و علوم قرآن جامعه الزهراء(ع).

چکیده

دین اسلام با نگاهی جامع به مسأله نیاز جنسی، با ارائه راهکارها و دستورالعمل‌هایی در قالب احکام شرعی حقوقی و توصیه‌های اخلاقی، سعی در پیشگیری از انواع آسیب‌ها و انحرافات جنسی در حوزه فردی و اجتماعی دارد. ازدواج و عفاف (خودمهارگری جنسی) دو راهکار مهم پیشنهادی است که با عنوان «حصن» در منابع اسلامی (آیات و روایات) از آن یاد شده است. دو مؤلفه مذکور هر کدام به تنهایی و یا همراه هم، نقش مؤثری در مصون‌سازی رفتار جنسی دارند. با توجه به استعمال چندبعدی واژگان «إحسان» و «عفاف»، بررسی رابطه مفهومی این واژگان به روش تحلیلی - توصیفی در منابع اسلامی (آیات و روایات) چنین می‌توان گفت که با توجه به آیات شریفه ۴ معنای؛ خویش‌ن‌داری مالی در برابر فقر، قناعت مالی، خودمهارگری جنسی و رعایت حجاب به دست می‌آید و از سویی مفاهیمی هم‌چون؛ خودمهارگری جنسی (عفاف جنسی)، ازدواج، حفظ و حرز از معانی مرتبط با خانواده واژه احسان‌اند. به عبارتی این دو واژه از واژگان همگرایی هستند که در برخی از معانی با یکدیگر ارتباط عموم و خصوص من وجه دارند و اشتراک مفهومی آن‌ها در خودمهارگری جنسی یا به عبارتی عفاف جنسی است. با عنایت به نگاه معناشناختی واژگان مورد نظر، ثمره این نوشتار تحقیقی، پژوهشی بنیادینی خواهد بود که با اتکاء به یافته‌های آن می‌توان پروژه‌های پژوهشی و کاربردی دیگری در حوزه عفاف جنسی به انجام رساند.

واژگان کلیدی: استعفاف، عفاف، إحسان، ازدواج، رابطه مفهومی، معناشناختی.

تبیین تنوع و ارتباط تعریف‌های گوناگون دین بر اساس روان‌شناسی هیجان

سعیده سادات نبوی^۱

چکیده

دانشمندان رشته‌های مختلف علوم انسانی، تعریف‌های گوناگونی از دین به دست داده‌اند. در توجیه این اختلاف نظر معمولاً بر تنوع و پیچیدگی دین تأکید می‌شود. نکته‌ای که در این جا نادیده گرفته شده این است که دین‌ورزی یک رفتار است و تابع همان الگویی است که بر رفتارهای دیگر انسان حکم فرماست. در روان‌شناسی هیجان، برای رفتارهای انسان چهار بعد فیزیولوژیکی، هدمندی، ذهنی و بیانگرانه ذکر شده است. بعد دیگر رفتار که روان‌شناسان زیست‌گرا و شناخت‌گرا درباره آن با هم اختلاف نظر دارند، بعد شناختی است. به نظر می‌رسد که تعریف‌های مردم‌شناسانه، جامعه‌شناسانه و روان‌شناسانه از دین هر کدام به یکی از ابعاد رفتار انسان ناظر و مکمل یکدیگرند. امروزه روان‌شناسان به تأثیر متقابل ابعاد یادشده باور دارند. بنابراین در عرصه دین‌ورزی نیز بسته به شرایط محیطی و اجتماعی، شناخت و آگاهی ما، احساس‌های درونی ما و رفتارهای دینی ما بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند که اگر تکامل فرهنگی و اجتماعی بشر در طول تاریخ را به آن ضمیمه کنیم به این نتیجه می‌رسیم که دین در جوامع مختلف و در تک‌تک آن‌ها در بستر تاریخ، چهره‌ها و جلوه‌های گوناگونی یافته است. در این حرکت و تغییر مستمر و گریزناپذیر، گوهری که همواره ثابت مانده چیزی نیست جز تلاش انسان برای معنا بخشیدن به زندگی خویش در رویارویی با واقعیت‌ها و اقتضاهای

۱. محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

زندگی با استفاده از دانش زمانه‌اش. از این تبیین چند نتیجه نظری و کاربردی به دست می‌آید: ۱- تنوع تعریف‌های مختلفی که از دین شده است، در پیچیدگی انسان و رفتارهای او ریشه دارد، نه صرفاً در پیچیدگی دین؛ ۲- دست یافتن به تعریف جامعی از دین چه‌بسا امکان‌پذیر باشد؛ ۳- به جای بنا نهادن کثرت‌گرایی دینی بر وحدت متعالی ادیان، می‌توان آن را بر اساس تنوع و تکثر جوامع بشری تبیین نمود، به خصوص که اختلاف بنیادین آموزه‌های ادیان در انسان‌شناسی آن‌هاست؛ و ۴- برای تحلیل و بررسی قوت و ضعف ایمان دینی باید دست به دامن علوم انسانی شد.

واژگان کلیدی: دین، روان‌شناسی هیجان، مردم‌شناختی دین، روان‌شناختی دین، جامعه‌شناختی دین، تنوع تعریف دین، ارتباط تعریف‌های گوناگون از دین.

زیارت، گردشگری و عرفی شدن مکان مقدس

حمیده امیریزدانی^۱

مهراب صادق‌نیا^۲

چکیده

زیارت یکی از قدیم‌ترین کنش‌های مذهبی است. در تاریخ اجتماعی شیعیان زیارت همواره یک نهاد متراکم از اخلاق، معنویت و قداست بوده است. زائران به پادشاه‌های معنوی زیاد وعده داده شده‌اند و در میان مردم از سرمایه معنوی بسیاری برخوردار بوده‌اند. با این حال، از آن‌جا که سفر لازمه پیوسته زیارت است، با ورود بشر به دنیای جدید و با تغییر رویکردها به سفر زیارت نیز تا اندازه زیادی تغییر ماهیت داده و زائر به گردشگر تبدیل شده است. در دهه‌های اخیر محققان گردشگری به این توافق جمعی رسیده‌اند که «زائر» و «گردشگر مذهبی» هم‌تراز یکدیگرند و گردشگری مذهبی هیچ تفوقی بر دیگر گونه‌های آن مانند گردشگری ساحلی و یا گردشگری فرهنگی ندارد؛ برخلاف این دیدگاه در مطالعات ادیان، شکاف عمیقی میان «گردشگر مذهبی» و «زائر» وجود دارد. توسعه گردشگری مذهبی در اماکن و شهرهای مقدس، بدل کردن ایدئولوژی‌های دینی به باورهای عرفی و فرهنگی است. این پژوهش در پارادایم تفسیری و با رویکرد پدیدارشناسانه به تهدیدهای گردشگری در امر زیارت پرداخته است. تغییر چهره شهر مذهبی، قداست‌زدایی از مکان مقدس، تغییر سبک زندگی، تجاری شدن روابط انسانی و تهدید سبک زندگی دینی از جمله مهم‌ترین فرآیندهایی هستند که قدسیت زیارت را تهدید می‌کنند.

واژگان کلیدی: زائر مسلمان، گردشگر مذهبی، مکان مقدس، تجربه کلیسا، تغییر چهره شهر مذهبی.

۱. محقق پروژه‌ای مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

۲. استادیار گروه ادیان ابراهیمی دانشگاه ادیان و مذاهب.

بررسی نسبت احراق انسان از منظر امامیه

فاطمه خان‌صنمی^۱

مهدی فرمانیان^۲

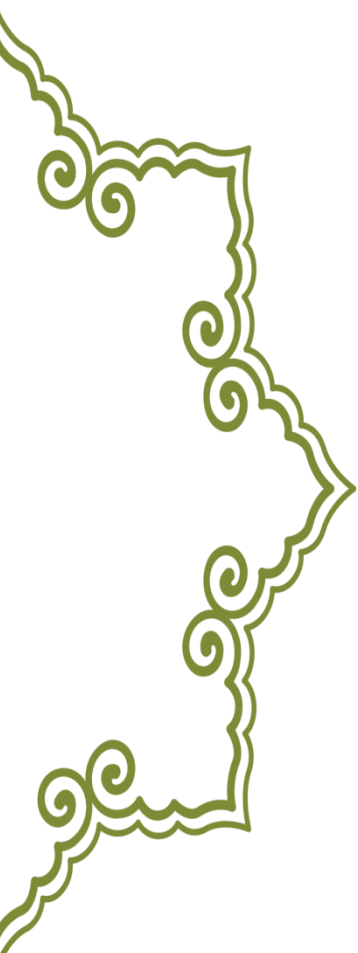
چکیده

«انسان‌سوزی» و «احراق انسان» از جمله مواردی است که امروزه گروه تکفیری داعش با پیروی از رهبر فکری سلفیه از جمله ابن‌تیمیه جهت قصاص روافض به آن مبادرت ورزیده و به هر بهانه‌ای حکم به تکفیر و سوزاندن انسان به صورت حیّ می‌کنند. در این بین آن‌چه مایه شگفتی و تأسف است این است که چنین عمل ددمنشانه‌ای را به پیشوای اول شیعیان مستند می‌کند. سؤالی که در این‌جا مطرح می‌شود این است که آیا اساساً چنین عملی در اسلام وجود دارد و آیا امام علی (علیه السلام) چنین کاری را انجام داده است؟! با نگاه به کتب حدیثی شیعه روایاتی به چشم می‌خورد که برداشت سطحی به آن‌ها می‌تواند دلیلی بر مدعای داعش باشد. ولی همان‌طور که در کتب شیعه و اهل سنت هم آمده سوزاندن عموماً پس از ضرب اعناق بوده است. پژوهش حاضر با تشکیل خانواده حدیث و بررسی روایات دیگر با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی این موضوع را مورد مطالعه و بررسی قرار داده است.

واژگان کلیدی: امام علی (علیه السلام)، احراق، عبدالله بن سبأ، اهل سنت، انسان‌سوزی.

۱. محقق پروژه‌ای مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

۲. دانشیار گروه فلسفه دانشگاه ادیان و مذاهب.

چکیده مقالات پژوهشگران

هسته مطالعاتی - پژوهشی

اسلام و تمدن

طاهره سادات حسینی نصرآبادی

چکیده

در تعالیم ادیان آسمانی - به ویژه اسلام - پس از مسأله خدا، انسان محوری ترین موضوع به شمار آمده است. کرامت انسان از اصول مشترک اسلام و جهان متمدن غرب است. از نظر قرآن، شخص عزیز و کریم، خدامحور است. انسان ها گرچه در کرامت ذاتی (نفخه الهی، مسجود فرشتگان بودن و ...) برابرند، ولی در کرامت اکتسابی (تقوا) برابر نیستند. تمدن اسلامی دارای ویژگی های متعددی است که از دیگر تمدن های جهان متمایز می گردد. تمدن سازی نوین اسلامی به معنای احیای عزت و کرامت مسلمانان است. از شاخصه های عزت در تمدن اسلامی، حاکم شدن ارزش های اسلامی، اطاعت از رهبری، اتحاد، عدم ولایت پذیری کافران است. استقلال در عرصه های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و کسب قدرت نظامی و علمی از راه های جلوگیری نفوذ ولایی کافران است. این مقاله، با رویکرد تحلیلی به واکاوی شاخصه کرامت و عزت در تمدن اسلامی پرداخته است.

واژگان کلیدی: کرامت، عزت، تمدن، حقوق بشر، اسلام.

نقش شخصیت پیامبر اعظم (ع) در تغییر جامعه باطنی عرب

معصومه ستوده

چکیده

رهبری رسول خدا (ع) طی بیست و سه سال، تأثیر چشمگیری در پیروزی اسلام بر شرک جاهلی داشته است. ویژگی‌های این رهبر نخبه از دوران پیش از بعثت آغاز می‌شود و با شروع بعثت، با یک دگرگونی عمده که عامل اصلی آن تأثیر چشمگیر وحی در شخصیت آن حضرت بود، به حد اعلای خود می‌رسد. این ویژگی‌ها تأثیری بسزا در نشر دعوت اسلامی داشته است. رسول خدا (ع) از صاحبان عزم و اراده بود؛ پیامبری صبور، مقاوم و مُصبر بر نشر دعوت توحیدی خود. به هر روی، مجموع این ویژگی‌ها شخصیتی برجسته از رسول خدا (ع) ساخته و در راهبری او تأثیر کلی و فراگیر داشته است. در زمانی که سرزمین حجاز در تاریکی جهل و بی‌خبری و سیاهی خرافه و بت‌پرستی غوطه‌ور بود، رسول خدا (ع) وجودی والا و برتر از همه بشریت بود و با رهبری و ویژگی‌های شایسته و منحصر به فرد خود توانست کرامت و ملاک برتری انسانی را با توجه به اندیشه‌ها و ارزش‌های اسلام بر جامعه جاهلی عینیت بخشد و یک امت و هویت جدید اسلامی را ایجاد کند و جامعه انسانی را به سعادت و خوشبختی سوق دهد.

واژگان کلیدی: شخصیت نخبه پیامبر (ع)، تغییر، سنت‌ها، جامعه، جاهلیت.

خوانشی از مقدمه کتاب «اعجاز اسلام مارشال هاجسن»

بشری شریف عسکری

چکیده

«مارشال هاجسن» مستشرق آمریکایی بیش تر در حوزه مطالعات تاریخ جهان و اسلام پژوهش های زیادی نموده است. «مارشال هاجسن» یکی از مستشرقین است که دیدگاه های وی سال ها در دانشگاه های آمریکا تدریس می شود و در مورد تاریخ و فرهنگ اسلام مطالعات و تحقیقات طولانی انجام داده است. کتاب «اعجاز اسلام»، تاریخ و بررسی دقیق در تمدن جهان» از جمله کتاب هایی است که با دیدگاه خاصی نوشته شده است. دیدگاه تاریخی مارشال نسبت به نویسندگان و مستشرقان تاریخی متمایز بود. او در کتاب هایش علاوه بر تبیین ساده وقایع تاریخی نگاه و دیدگاه جامعه شناسختی خود را به همراه نقد و بررسی بیان نموده است. وی در کتابش چارچوب جدیدی برای مطالعات تاریخ جهان به وجود آورد و بررسی و نقد هدفمند را به آن ها اضافه کرد. کتاب «اعجاز اسلام» سه جلدی بوده و جلد اول آن حاوی مقدمه ای بر مطالعات در تمدن اسلامی، پیش درآمدی از بینش اسلامی در مذهب و تمدن و کتاب اول آن در مورد دوران باستانی اسلام است. او در مقدمه کتابش، مسیر و راه صحیح مطالعات تاریخی را برای پژوهشگران مطرح نموده است. «هاجسن» بعد از نشان دادن مسیر مطالعاتی، تمدن و فرهنگ را از منظر خود توضیح داده است.

واژگان کلیدی: مستشرقان، اعجاز اسلام، تمدن، فرهنگ.

رابطه تمدنی امت و ملت حنیف در قرآن کریم

کوثر قاسمی

چکیده

تمدن، آبر نظام مناسبات انسانی است. کلان‌ترین و جامع‌ترین نظام مناسبات انسانی در قرآن کریم، واژه «امت» است که از سایر مفاهیم اجتماعی قرآن به لفظ «تمدن» نزدیک‌تر بوده و خاستگاه عقلانی‌اش، ملت حنیف ابراهیمی است. بر اساس آیات قرآن، امت را انسان‌های حق‌گرا و توحیدی تشکیل می‌دهند، با این حال در آیه ۱۴۳ سوره بقره، تعبیر «أُمَّه و سَطًّا» ذکر شده و مفسران برآن‌اند که این تعبیر ناظر به افراد خاصی است. این پژوهش به دنبال آن است تا با بررسی نظرات مفسران فریقین و احتمال‌های مختلف، به کشف صحیح مصادیق امت و سطر، جایگاه آن‌ها در نظام امت و ارتباط امت و سطر با ملت حنیف بپردازد. نتیجه پژوهش چنین است که ملت حنیف برخاسته از فطرتی است که در میان همه انسان‌ها مشترک است. همه انسان‌های حق‌گرا و توحیدمدار در هر زمان و مکانی، از پیروان ملت حنیف ابراهیمی بوده و در لوای امت قرار دارند. الگوهای برتر این امت در امت و سطر متجلی است و این افراد برگزیده، وظیفه هدایت سایر افراد امت را به عهده دارند.

واژگان کلیدی: امت، امت و سطر، ملت حنیف، فطرت.

وحدت دینی و کثرات فرهنگی در تمدن اسلامی

زهرا محمودی

چکیده

دوگانه ظاهراً متعارض وحدت دینی و کثرات فرهنگی، قومی، اندیشه‌ای، زبانی این سؤال را مطرح می‌کند که اساساً این کثرات چه نقشی در شکل‌گیری تمدن توحیدی دارد و آیا این تنوع و تکثر برای وحدت تمدنی مانع به شمار خواهد آمد یا یاری‌گر این وحدت خواهد بود. وجود این وحدت و کثرت و تعارض ظاهری این دو را می‌توان در برخی مباحث قرآنی مانند؛ بطون آیات، سطوح فهم، جری و تطبیق و دیگر مسائل مربوط به فهم قرآن، جست‌وجو کرد. علاوه بر این مسائل می‌توان به آیاتی اشاره کرد که در آن‌ها کثرت و تنوع به عنوان امری ضروری و پذیرفته شده در دنیای انسانی قرار داده شده‌اند. آیاتی که در این مقاله مورد بررسی قرار می‌گیرد، آیاتی است که در آن‌ها به شرع و منهاج، شعوب و قبائل، سبل، و در نهایت اسمای متکثر الهی اشاره شده است. این مقاله در پی آن است که با بررسی نسبت میان این کثرات و یگانگی‌هایی (صراط، امت واحده ...) که در مقابل این امور بیان شده، راهی به حل این تعارض ظاهری بگشاید. حل این تعارض ما را در درک بهتر تنوع و تکثر فرهنگی در جوامع امروز و چگونگی بهره‌گیری از این تکثرات در راستای وحدت تمدنی یاری خواهد کرد (کثرت به مثابه ظرفیت و نه مشکل). بنابراین، می‌توان به مقوله سبل و صراط در قرآن کریم از نگاه تمدنی نگریست و آیات مربوطه را در سطوح تمدنی بازخوانی کرد.

واژگان کلیدی: وحدت دینی، کثرات فرهنگی، سبل، صراط، تمدن اسلامی.

چکیده مقالات پژوهشگران
هسته مطالعاتی - پژوهشی غرب‌شناسی
بارویکرد تمدنی

فاطمه عطار

چکیده

این پژوهش پس از اشاره به فرایند هفتاد ساله غرب زدگی از مشروطیت تا انقلاب اسلامی، درصدد است تا نسبت میان انقلاب اسلامی و غرب زدگی را روشن کند. برخی معتقدند در تحلیل غرب باید میان غرب سیاسی، غرب فرهنگی، غرب اقتصادی، غرب نظامی و غرب علمی تفکیک قائل شد در حالی که ما معتقدیم این پنج بخش ظاهراً مجزا در فلسفه به هم متصل می شود. موضوع غرب زدگی را نیز پیرو این بحث می توان به غرب زدگی فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، نظامی و علمی تقسیم نمود. در این نوشتار، غرب زدگی در این پنج بخش را در امتداد یکدیگر دانسته ایم. این پژوهش به روش توصیفی - تحلیلی و به شیوه اسنادی کتابخانه ای به دنبال پاسخ به این مسأله است که انقلاب اسلامی ایران چه تأثیری بر پدیده غرب زدگی گذاشته است. نگارنده معتقد است که گفتمان انقلاب اسلامی ایران با ساختن هویت برنامه دار و انسان ساز دینی، به جریان غرب زده در ایران پایان بخشید. اما در اواخر دهه هفتاد، شاهد ظهور جریان غرب گرا در حوزه فرهنگ و احزاب سیاسی هستیم.

واژگان کلیدی: ایران، غرب زدگی، غرب گرایی، انقلاب اسلامی، هویت معنادار.

تفاوت غرب جغرافیایی و غرب فرهنگی

زینب ابراهیمی

چکیده

فرهنگ‌های گوناگون مکان‌های خاص خود را می‌سازند و کارکردهایی متناسب به آن می‌بخشند. انسان نیز با فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی خود تغییراتی در مکان ایجاد می‌کند. تغییراتی که متناسب با افکار و باورها در قالب فرهنگ صورت می‌پذیرد، به گونه‌ای که چشم‌اندازهای فرهنگی متفاوت مکان‌های متفاوت نیز می‌آفریند. غرب فرهنگی نیز که موضوع نوشتار حاضر است، در محدوده مکانی جغرافیای غرب تکوین یافته و مراحل رشد و بالندگی خود را طی کرده است. این پژوهش می‌کوشد تفاوت‌های غرب فرهنگی تکوین یافته در چارچوب جغرافیای غرب را با غرب فرهنگی رسوخ یافته در خارج از مرزهای جغرافیایی بررسی کند. هرچند امروزه شبکه‌های ارتباطی گسترده، مرزهای جغرافیایی را درنور دیده و هویت فرهنگی انسان‌ها را در محدوده جغرافیایی خود دگرگون ساخته است به گونه‌ای که مکان‌های جغرافیایی نمی‌توانند چون گذشته عامل تمایزبخش و تفکیک‌کنندگی را میان فرهنگ‌ها ایفا کنند، و قابلیت‌های فرهنگی متضمن بقا یا استحلال یک فرهنگ در عرصه‌های جهانی است و حتی هویت افراد نیز در وابستگی‌های فرهنگی تعریف می‌شود. با این وجود غرب فرهنگی که در سایه جهانی شدن برای حفظ موجودیت خود و همسان‌سازی و سلطه فرهنگی بر دیگر فرهنگ‌ها می‌کوشد با مقاومت‌های درونی فرد در حفظ هویت بومی خویش و تلاش او برای استحلال فرهنگ دیگری مواجه است. فرآیند ناگزیر و خودآگاهانه‌ای که چیرگی مطلق یک فرهنگ بر سایر فرهنگ‌ها را به

بُنِست می‌کشاند. از سوی دیگر انسان غربی به دلیل نیاز فزاینده به برآوردن خلائهای معنوی و اعتقادی و حضور نیرویی معنابخش در بی‌نهایت رهاشدگی خود، ناگزیر به عصیان علیه خواهشگری‌های بی‌پایان خود و برساخته‌های نظام‌های نوین غربی خواهد شد. از این‌رو غرب فرهنگی حتی در صورت چیرگی بر دیگر فرهنگ‌ها توسط انسان غربی دچار اضمحلال خواهد شد.

واژگان کلیدی: غرب فرهنگی، غرب جغرافیایی، جهانی شدن، استحلال فرهنگی.

هلنيسم و پيامدهای آن

محدثه روئين فر

چکیده

اسکندر تمدن و فرهنگ یونانی دارای توانایی جهانی شدن می‌دانست. با حملات اسکندر و شکست امپراتوری بزرگ ایران راه نفوذ فرهنگ هلنی گشوده شد و خواسته او برای گسترش فرهنگی محقق شد. فرهنگ یونانی در امتزاج با فرهنگ شرقی قرار گرفت و سرچشمه تغییرات و پیامدهای وسیعی در عرصه‌های دینی، فلسفی، هنری، اجتماعی، سیاسی ... گردید. خاستگاه تحولات باستانی مشرق زمین در آن دوران را در نسبت با این تغییرات می‌توان سنجدید.

این مقاله در جست‌وجوی یافتن پیامدهای ناشی از گسترش هلنيسم در دنیای مشرق زمین و تعاملات فرهنگی ایجادشده غرب و شرق است و آثار آن را در حوزه‌های فلسفی و هنری بررسی می‌کند. گردآوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای و روش تحقیق بهره‌گرفته‌شده تحلیلی- توصیفی و تاریخی است.

واژگان کلیدی: هلنيسم، فلسفه، هنر و معماری.

معصومه ستوده آرانی

چکیده

«انگلیزیسیون» یک راه برون‌رفت و پاسخ سیاسی در پشت پرده برای نظام پاپی کلیسا در بحران فرهنگی و دینی اروپا محسوب می‌شد. این مقاله به روش توصیفی - تحلیلی و کتابخانه‌ای کارکرد مادی و معنوی این جریان را مورد واکاوی قرار داد و سرانجام مشخص شد اشراف یهود به بهانه دین مسیحیت دادگاه‌های تفتیش عقاید را به عنوان مشت درشت کلیسا برپا کردند تا در تاریخ مظلومیت خود را نشان داده و در این میان اهداف سیاسی و دینی خود را با مبارزه اسلام و مسلمانان دنبال کنند که در درجه اول در بند کشیدن مسلمانان در اندلس و سپس نابود ساختن اسلام در جنوب اروپا و منحل کردن مسلمانان اروپایی در جامعه مسیحی بود. پس در حقیقت «انگلیزیسیون» سلاح قدرت کلیسا برای سرکوب اندیشه، آزادی عقیده بود و به رکود علم در قرون وسطی منجر شد.

واژگان کلیدی: قرون وسطی اروپا، انگلیزیسیون، مسیحیت، مسلمانان، بدعت‌گذاری، سلب آزادی و تفکر.

اومانیزم مسیحی و تفاوت‌های آن با اومانیزم جدید و جریانات مختلف آن

سیده زهره وکیل

چکیده

در این مقاله نخست به تعریف اومانیزم و اومانیزم مسیحی پرداخته و ضمن بیان تقسیم انواع اومانیزم به اومانیزم قبل از رنسانس و اومانیزم بعد از رنسانس، با ارائه توضیحاتی در خصوص تاریخچه اومانیزم جدید به سه دوره: اومانیزم رنسانس، اومانیزم روشنگری و اومانیزم مدرن اشاره کرده و ویژگی‌های هر یک را بیان کرده‌ایم. در ادامه، بررسی انواع جریانات اومانیزم یعنی اومانسیم دینی و اومانیزم سکولار از دیگر مباحثی است که به آن پرداخته‌ایم و در نهایت تفاوت‌های اومانیزم مسیحی با سایر شاخه‌های اومانیزم را روشن ساخته‌ایم. سپس اصول اومانیزم هم‌چون طبیعت‌گرایی، منبع ارزش بودن انسان‌ها، آزادی انسان، خردگرایی و مدارا را مطرح کرده‌ایم.

واژگان کلیدی: اومانیزم، اومانیزم مسیحی، اومانیزم جدید، رنسانس.

چکیده مقالات پژوهشگران
هسته مطالعاتی - پژوهشی
سازگاری نظام خانواده

رقیه انصاری چشمه

چکیده

خانواده رکن اساسی و منشأ رشد و بالندگی هر جامعه است و تداوم آن در گرو رابطه مثبت میان اعضاء به ویژه همسران است. از جمله عوامل مهم استحکام و بقای خانواده وجود سازگاری میان زوجین است. سازگاری عبارت است از وجود تعامل مثبت در انسان، در جهت ایجاد تغییرات مطلوب و رسیدن به تفاهم. رسیدن به این امر نیازمند رعایت اندیشه‌ها و رفتارهایی در عمل است که از آن به هنجار یاد می‌شود. بر این اساس هدف پژوهش حاضر تبیین راهکارهایی در جهت ایجاد و سازگاری میان زوجین است. در این اثر بنا بر روش توصیف و تحلیل اسنادی و تتبع در متون دینی و روان‌شناسی این یافته‌ها حاصل شد که ایجاد سازگاری از راه شناخت تفاوت‌ها و ویژگی‌های شخصیتی زوجین، توجه به نقش‌های جنسیتی، دینداری، مثبت‌اندیشی زوجین و اخلاق‌مداری امکان‌پذیر است.

واژگان کلیدی: هنجار، سازگاری، تفاهم، جنسیت، زوجین.

نقش صبر و پیکیری از تعارضات زناشویی

ماه منیر فرزانه

چکیده

زندگی زناشویی با همه جاذبه‌های مثبت زمینه‌ای برای تعارضات است و بعضی از زوجها احساسات مثبت اولیه خود را در گذر زمان از دست می‌دهند و تعارضات جایگزین آن می‌شود. صبر و تاب‌آوری موجب کاهش تعارضات زناشویی شده است و این تأثیر در طی زمان دارای ماندگاری اثر است. این تحقیق به هدف بررسی نقش تاب‌آوری و صبر در پیشگیری از تعارضات زناشویی صورت گرفته است. آموزه‌های آیات قرآن و احادیث ائمه در بسیاری از زمینه‌ها راهگشای خوبی برای بیش‌تر زوجها می‌شود. این تحقیق به روش کتابخانه‌ای و توصیفی انجام شده است. یافته‌های این تحقیق عبارت است از افزایش مهارت‌های زندگی و مهارت‌های اجتماعی و تقویت آن به واسطه تاب‌آوری. توانایی ایجاد خودنظم‌دهی یا خودکنترلی، اجتماعی بودن، هوش، کفایت در کار آموزشی، خودمختاری، عزت نفس، ارتباطات خوب، مهارت‌های حل مسأله و سلامت روانی و جسمانی، از جمله عوامل مؤثر بر افزایش تاب‌آوری در فرد به شمار می‌روند. صبر موجب شناخت بیش‌تر خود می‌شود. یکی از مؤثرترین عوامل استحکام خانواده، صبوری کردن در برابر ناملازمات است و این مهم جز با تمرین و ممارست به دست نمی‌آید. بالا رفتن اعتماد به نفس در اعضای خانواده به ویژه فرزندان، از دیگر ثمرات صبر است. ایمان و اعتقاد به خدا و حب به او و احترام متقابل بر اساس اعتقاد به عزت نفس و کرامت انسانی و دستیابی به سکون و آرامش و افزایش مودت و رحمت در پرتو عفو، مبناهایی برای حل تعارضات زناشویی هستند. از

پژوهش حاضر می‌توان نتیجه گرفت که می‌توان صبر را با استفاده از آیات و روایات در خانواده‌ها نهادینه کرد و از بسیاری از تعارضات پیشگیری کرد.

واژگان کلیدی: صبر، تاب‌آوری، تعارضات زناشویی، خانواده.

رابطه بین پابندی به حجاب و رضایت زناشویی

مسعوده فقیهی

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین پابندی به حجاب و رضایت زناشویی انجام شده است. روش این تحقیق از نوع همبستگی بین دو متغیر یعنی پابندی به حجاب و رضایت زناشویی است. جامعه آماری پژوهش متشکل از زنان متأهل شهر قم و به تعداد ۴۰۰ نفر است. اطلاعات از طریق دو پرسشنامه نگرش به حجاب و رضایت زناشویی جمع‌آوری شده است. برای تحلیل نتایج حاصل از پرسشنامه‌ها از همبستگی پیرسون و تعیین ضریب رگرسیون استفاده شده است. از نتایج به دست آمده مشخص می‌شود که نگرش به حجاب با رضایت زناشویی رابطه مستقیم و معناداری دارد گرچه شدت آن متوسط است و نگرش به حجاب ۲٫۶ درصد از تغییرات رضایت زناشویی را تعیین کرده و سایر تغییرات به عوامل دیگری بستگی دارد. البته تنها عامل تأثیرگذار بر رضایت زناشویی، عامل دوم است و سایر عوامل نگرش به حجاب تأثیر معنی‌داری بر رضایت زناشویی ندارد. هم‌چنین از میان خرده‌مقیاس‌های رضایت زناشویی: اوقات فراغت، روابط جنسی، خانواده و دوستان و جهت‌گیری مذهبی با نگرش به حجاب رابطه مستقیم و معناداری دارد.

واژگان کلیدی: پابندی به حجاب، رضایتمندی زناشویی، زنان شهر قم.

تفاوت معیارهای اخلاقی دختر و پسر در همسرگزینی

فاطمه صغری موسوی اظهر

چکیده

پژوهش حاضر درصدد بررسی تفاوت معیارهای اخلاقی دختر و پسر در همسرگزینی است. در نگاه اسلام، ازدواج زمینه‌ساز مودت و رحمت و رسیدن به آسایش خاطر و آرامش روان، و در نهایت کامیابی انسان در مسیر بندگی و قرب الهی است. مسأله مهم در ازدواج، انتخاب دقیق و آگاهانه در همسرگزینی است. آن‌جا که دین مقدس اسلام، برای خانواده اهمیت زیادی قائل است، معیارهای اخلاقی مهمی را برای دختر و پسر در انتخاب همسر در نظر گرفته است. معیار اخلاقی به معنای سنجش صفات و فضیلت‌های اخلاق انسان است. برخی از این معیارها؛ مانند: ایمان و تقوا، حیا و عفت، صبر، صداقت، حسن خلق، بین دختر و پسر مشترک هستند و برخی نیز مانند: تلاشگر بودن، توانایی مدیریت در خانواده، سخاوتمند بودن و غیرتمندی مختص مردان است. بعضی از صفات اخلاقی هم مختص زنان است مانند: قناعت، حجاب، استقبال و همراهی از شوهر. اما ملاک‌هایی نیز وجود دارد که ارزش‌گذاری روی آن نسبت به زن و مرد متفاوت است. ملاک‌هایی چون: بخل، ترس، تکبر، این صفات برای مردان و به طور مطلق ناپسند و مذموم هستند اما برای زن در موارد خاص جزء صفات پسندیده است. شناخت صحیح دختر و پسر، از ویژگی‌های اخلاقی که بیان شد، باعث می‌شود نوع نگرش آن‌ها نسبت به ملاک‌های همسر مناسب تغییر نماید و انتخاب دقیق و آگاهانه داشته باشند. در رابطه با اهمیت این موضوع باید گفت؛ شناخت صحیح دختر و پسر، از ویژگی‌های اخلاقی که اسلام برای مرد و زن معرفی نموده، باعث می‌شود نوع نگرش آن‌ها نسبت به ملاک‌های همسر مناسب تغییر نماید و به جای

ارزش‌گذاری روی باورهای غلط رایج در جامعه و گاه معارض با ارزش‌های دینی و اخلاقی، معیاری صحیح در همسرگزینی برگزینند. از سوی دیگر آگاهی از تفاوت‌های اخلاقی مرد و زن گامی دقیق در انتخاب آگاهانه خواهد بود. سؤالی این تحقیق این است که تفاوت‌های اخلاقی دختر و پسر در همسرگزینی چیست؟ در این پژوهش ابتدا با جست‌وجوی واژگانی چون: اخلاق، معیار، صفات اخلاقی، و موضوعات پیرامون ویژگی‌های اخلاقی زن و مرد از نظر اسلام؛ آیات و روایات، کتاب‌ها و مقالات مورد نظر شناسایی شده، سپس بعد از بررسی و مطالعه، به توصیف و تحلیل آن خواهیم پرداخت.

واژگان کلیدی: همسرگزینی، معیار اخلاقی، دختر، پسر.

چکیده مقالات پژوهشگران

هسته مطالعاتی - پژوهشی

عفاف و حجاب

چیتی مفهوم عفاف با تکیه بر روایات

حکیمه احسانی

چکیده

«عفاف»، یکی از مفاهیم مهم اخلاقی است که در متون دینی مورد تأکید بسیار قرار گرفته و شناخت دقیق آن نقش مهمی در مباحث اخلاقی- تربیتی و معرفت‌النفسی دارد. چپستی مفهوم «عفاف» از طریق ساختار معنایی آن، یکی از ابعاد مهم موضوع عفاف در متون دینی است که هدف اصلی نوشتار حاضر است. برای دستیابی به هدف مذکور، از روش تحلیل مضمون (تم) و با بررسی روایات اسلامی در ضمن استفاده از شبکه مضامین بر اساس روندی معین، مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر بهره گرفته می‌شود. گردآوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز نیز از طریق مطالعه منابع روایی و تفسیری، کتب لغت و منابع استنادی علوم اسلامی انجام گرفت که ابتدا کلمه‌های مرتبط با مفهوم «عفاف» شناسایی، سپس مضمون‌های مرتبط استخراج و کدگذاری گردیده است. سعی شده در قالب دو بخش؛ مفهوم‌شناسی «عفاف» و واژه‌های مرتبط و نیز مصداق‌شناسی معنایی «عفاف»، استنتاج نهایی از روایات و منابع صورت گیرد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد، با استفاده از شبکه مضامین به‌دست‌آمده در رابطه مفاهیم همگن مانند: حجاب، عفت جنسی، حیاء، قناعت که مهم‌ترین مفاهیم شبکه جانشین‌ها با مرکزیت معنایی واژه حیاء بوده و نیز مفاهیم شهوت و هتک که مهم‌ترین مفاهیم شبکه مقابل می‌باشند، می‌توان گامی در جهت تعمیق معنای «عفاف» برداشته شود. این‌که عفاف دارای مفهوم عام؛ خویش‌داری در برابر هرگونه تمایل افراطی و نفسانی و مفهوم خاص، خویش‌داری در برابر تمایلات بی‌بند و باری جنسی است.

واژگان کلیدی: عفاف، حیاء، حجاب، روایات.

بررسی رابطه عفاف با حیا

زینب اسکندری

چکیده

حیا و عفت دو مفهومی است که در ارتباط با هم زیاد به کار برده می شود. بررسی و تحلیل این دو مفهوم و تبیین رابطه و نسبت آن دو می تواند در جهت تعمیق استنباط های معرفتی راهگشا باشد. این پژوهش درصدد است با روش توصیفی - تحلیلی به بررسی رابطه این دو مفهوم و نسبت آن از نظر تقدم و تأخر بپردازد. در این مقاله معنای لغوی و اصطلاحی این دو واژه و معنایی که در قرآن به کار رفته را با نگاه به آرای مفسران بررسی کردیم. در ادامه با تحلیل مفهومی معنای حیا و عفت و نیز با توجه به روایاتی که در مورد حیا و عفت وجود دارد، نسبت بین حیا و عفت را به دست آوردیم. نتیجه حاکی از آن است که حیا مقدم بر عفت است و یکی از عوامل اصلی ایجاد عفت به شمار می رود، ضمن آن که این دو در مفهوم بازدارندگی اشتراک دارند.

واژگان کلیدی: حیا، عفت، تحلیل مفهومی.

بررسی حوزه‌های معنایی عفاف در قرآن

رقیه انصاری چشمه

چکیده

از جمله آموزه‌های اخلاق جنسی در اسلام تأکید بر امر «عفاف» است. تبیین چرایی حوزه‌های معنایی «عفاف» در قرآن از طریق بررسی ساختار معنایی آن، مسأله پژوهش حاضر است. هدف این پژوهش، معناشناسی عفاف با نگاه به ارتباطات و نسبت‌های معنایی میان «عفاف» و مفاهیم مرتبط با آن بر اساس روش جست‌وجوی هم‌نشین‌ها، جانشین‌ها و مقابل‌ها است. روش مورد نظر بر مبنای اصول و مبانی معناشناسی ایزوتسو صورت گرفت. پس از انجام پژوهش مشخص شد میدان‌های معنایی «عفاف» در قرآن علاوه بر عفاف جنسی، شامل تعفف در امور اقتصادی و مالی نیز است.

واژگان کلیدی: عفاف، نکاح، تعفف مالی، عفت جنسی، حوزه معنایی.

تبیین چستی عاف در قرآن کریم

نجمه جلالی فر

چکیده

بررسی بحث «عفاف» نیازمند توجه به معناشناسی آن به خصوص در قرآن کریم است. چستی مفهوم «عفاف» از طریق بررسی ساختار معنایی آن در قرآن مسأله اصلی این پژوهش است. بررسی ساختار معنایی «عفاف» در قرآن با روش معناشناسی و در ضمن استفاده از تکنیک‌های روشی ایزوتسو انجام می‌پذیرد. بررسی معنای پایه، شبکه جانشین‌ها، شبکه هم‌نشین‌ها، شبکه مقابل‌های عفاف در قرآن کریم، تکیه‌گاه اصلی بررسی ساختار معنایی «عفاف» است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد: از نه مفهوم، مفاهیم؛ تعفف، احسان، إستعصم، استحياء، حافظات للغیب، حفظ فرج، مهم‌ترین مفاهیم شبکه جانشین‌ها با مرکزیت معنایی واژه تعفف هستند و مفهوم معروف، مهم‌ترین مفهوم هم‌نشین است و از هشت مفهوم، مفاهیم؛ فاحشه، لواط، مسافحه، متخذات اخدان و بغاء مهم‌ترین متقابل‌ها با مرکزیت معنایی فاحشه هستند. مهم‌ترین مؤلفه‌های معنایی عفاف خویش‌داری، حیا، مهار نفس و پاکدامنی می‌باشند و مهم‌ترین ویژگی معنایی، حالتی در نفس است که مانع تسلط شهوات می‌شود.

واژگان کلیدی: عفاف، معناشناسی، قرآن.

بررسی مفهوم عفاف در دین یسحیت و یهودیت

نفیسه سادات حسینی

چکیده

مسأله «عفاف» امری فطری و لازمه حیات اجتماعی انسان است و در تمام ادیان توحیدی نیز به عنوان یک امر ضروری مورد توجه قرار گرفته است. عدم اختصاص مفهوم «عفاف» به مسأله پوشش و حجاب در آیین مسیحیت و یهودیت مسأله اصلی این پژوهش بوده و به بررسی گزاره‌های دیگر مفهوم عفاف در این دو آیین پرداخته شده است. پژوهش حاضر با شیوه توصیفی-تحلیلی و با جست‌وجو در تورات و انجیل به بررسی گزاره‌های مختلف مفهوم عفاف در دین مسیحیت و یهودیت انجام شده است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که در آیین مسیحیت علاوه بر مسأله حجاب و پوشش به گزاره‌های دیگر مفهوم عفاف از جمله عفت در رفتار و گفتار و رعایت وقار و پاکدامنی و نگه داشتن نگاه و ... توجه شده است. در آیین یهودیت نیز در کنار مسأله پوشش و حجاب به مسائل مرتبط با مفهوم عفاف از جمله بلند صحبت نکردن زنان و سخن نگفتن با نامحرمان، توجه به ازدواج زودهنگام به منظور جلوگیری از فحشاء و قرار نگرفتن زنان در ملا عام و نهی از تشابه زن و مرد به یکدیگر توجه شده است.

واژگان کلیدی: عفاف، حجاب، یهودیت، مسیحیت.

بررسی مفهوم عفاف در ادبیات دینی و چگونگی تطبیق آن بر عفت جنسی

مریم صمدی

چکیده

«عفاف» و «عفت جنسی» از مفاهیم و ارزش‌های اخلاقی و تربیت دینی است که خداوند آن را در وجود انسان نهاده است و در ادبیات دینی ائمه اطهار توجه ویژه‌ای به آن شده است. شناسایی دقیق و روشمند این مفاهیم، موضوع این پژوهش است. پژوهش حاضر با بهره‌گیری از روش توصیفی و تحلیلی با مطالعه کتابخانه‌ای از منابع دینی با رویکرد لغت‌شناسی و انواع عفاف (عفت مال و مقام) است. این پژوهش از دو بخش، مفهوم عفاف در ادبیات دینی و چگونگی تطبیق آن بر عفت جنسی با بررسی معنای شبکه‌جانشین‌ها و همنشین‌ها، در کلام اهل بیت انجام گرفته است. یافته‌ها نشان داد، مفهوم عفاف بر اساس روایات، دارای مفهوم عام، خویش‌داری در برابر هرگونه تمایل افراطی و مفهوم خاص آن خویش‌داری در برابر تمایلات بی‌بند و باری جنسی است؛ که از کلام معصومین به دست می‌آید خداوند به چیزی والاتر از پاکدامنی شکم و شهوت عبادت نشده است.

واژگان کلیدی: عفاف، عفت جنسی، ادبیات دینی، اهل بیت (علیهم‌السلام).

بررسی مفهوم عفاف با مفاهیم مرتبط در روایات با تکیه بر روایات اصول کافی

محدّثه طیبی

چکیده

«عفاف» یکی از مفاهیم مهم دینی است که شناخت دقیق آن نقش ویژه‌ای در مباحث اخلاقی، تربیتی و معرفت‌النفسی دارد. چیرستی مفهوم عفاف از طریق بررسی ساختار معنایی آن در روایات، مسأله اصلی این پژوهش است. بررسی ساختار معنایی «عفاف» با روش معناشناسی و در ضمن استفاده از تکنیک‌های روشی ایزوتسو انجام می‌پذیرد. بررسی معنای پایه، شبکه جانشین‌ها، شبکه هم‌نشین‌ها و شبکه مقابل‌های عفاف در روایات تکیه‌گاه اصلی بررسی ساختار معنایی عفاف است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد: مفاهیم: عفت، حصن، تقوا، مهم‌ترین مفاهیم شبکه جانشین‌ها با مرکزیت معنایی واژه عفاف است و مفاهیم شهوت، فجور، هتک، خمود، مهم‌ترین مفاهیم شبکه مقابل‌ها با مرکزیت معنایی واژه شهوت است و مفاهیم حیاء، بطن و فرج، ایمان، غیرت، قناعت، کف، مهم‌ترین مفاهیم شبکه هم‌نشین‌ها با مرکزیت معنایی واژه حیاء است. مهم‌ترین مؤلفه‌های معنایی عفاف عبارت‌اند از: حیاء، خویش‌داری، مهار نفس، پاکدامنی؛ مهم‌ترین ویژگی‌های معنایی عفاف عبارت‌اند از: حالتی درونی است، خصلتی انسانی است، نشانه‌های بیرونی دارد، در رفتار و گفتار بروز می‌کند. مهم‌ترین کارکردهای عفاف عبارت‌اند از: امنیت، کنترل جنسی، سلامت روان، حفظ حرمت و شخصیت زن.

واژگان کلیدی: عفاف، روایات، شبکه جانشین‌ها، شبکه هم‌نشین‌ها، شبکه مقابل‌ها، کارکردهای «عفاف».

مفهوم‌شناسی عفت جنسی در منابع اسلامی به روش معناشناسی

فرزانه عابدی‌زاده

چکیده

«عفت جنسی» از مفاهیم مهم مرتبط با اخلاق و تربیت دینی است. شناسایی دقیق و روشمند این مفهوم موضوع این پژوهش است. مسأله این پژوهش با بهره‌گیری از روش معناشناسی با رویکرد اخلاقی پیگیری شده است. «واژه پژوهی دینی»، «مفهوم پژوهی دینی»، «استخراج تعریف» و «تحلیل مفهوم» مراحل چهارگانه‌ای است که فرآیند مفهوم‌شناسی را تکمیل می‌کند. بررسی لغت‌شناختی، بررسی دیدگاه متخصصان و بررسی گزاره‌های دینی، بستر اصلی است که فرآیندهای چهارگانه بر آن مبتنی است. یافته‌ها نشان داد، مفهوم عفت جنسی بر اساس متون اسلامی ترکیبی از کنترل نفس در برابر شهوت جنسی (خودکنترلی)، قناعت کردن در این امور مطابق با عقل و شرع، اعتدال بین قوه عقل و شهوت است. نتیجه این‌که، عفت جنسی نیروی نفسانی بازدارنده از افکار، تمایلات و رفتارهای است که منجر به غلبه شهوت جنسی بر نفس انسان می‌شود.

واژگان کلیدی: عفاف، عفت جنسی، شهوت، مفهوم‌شناسی.

مفهوم عفاف جنسی با عنایت به کارکردهای آن در سאלه تعدد زوجات

فاطمه قاسمی

چکیده

«عفاف جنسی» به معنای به تعادل در آوردن قوه شهوت جنسی، به دلیل دارا بودن کارکردهای اجتماعی؛ اهمیت ویژه‌ای دارد. انواع ازدواج و از جمله تعدد زوجات، با تکیه بر آیات و روایات؛ یکی از کارکردهای اصلی عفت جنسی برای فرد و جامعه است. این پژوهش درصدد است با مراجعه به حوزه‌های معنایی عفاف به تبیین برخی کارکردهای تعدد زوجات بپردازد. اسلام در ارتباط با برطرف کردن غریزه جنسی قائل به سرکوب کردن و یا یله و رها کردن بدون قید و شرط آن نیست و برای حصول آن؛ ازدواج را تشریع می‌کند. برای رسیدن به یک ساختار اجتماعی صحیح و در نتیجه فراگیر شدن عفاف جنسی، بایستی به همه انواع ازدواج (ازدواج تک‌همسری، چندهمسری و ازدواج موقت) نگرشی صحیح داشت. این تحقیق با روش آن توصیفی-تحلیلی به بررسی دقیق‌تر در حوزه معنایی عفاف و استخراج جانشین‌ها، همشین‌ها و مقابل‌های مفهوم عفاف در رابطه با بحث ازدواج و تعدد زوجات، به تبیین کارکردهای تعدد زوجات پرداخته است.

واژگان کلیدی: عفاف، عفاف جنسی، ازدواج، تعدد زوجات، چندهمسری.

مندی مفهوم عفاف در تربیت عقیفانه؛ راست مغزی و چپ مغزی

سکینه کوهی گونیانی

چکیده

مطالعه حاضر با هدف بررسی مهندسی مفهوم «عفاف» در تربیت عقیفانه از نظر اسلام با توجه به ویژگی‌های نیمکره راست و چپ مغز صورت گرفت و در قالب یک پژوهش کتابخانه‌ای و به صورت توصیفی از نوع تحلیل محتوا انجام شد. در این پژوهش بر اساس نظریه حریم جنسی، به نظر می‌رسد ویژگی‌های نیمکره راست و چپ مغز در رشد جنین و کودک تأثیر مثبت داشته و با عنایت به ویژگی‌های تکوینی و واقعی‌های وجودی دو جنس، مهندسی هنجاری زیرکانه‌ای در دین اسلام در امر عفاف و تربیت عقیفانه استراتژی اصلی خود قرار داده و نظریه حریم جنسی را عملیاتی و پیاده‌سازی کرده است. بنابراین در این پژوهش با تأکید بر دستاوردهای علوم تجربی و توجه به دیدگاه قرآن درباره رشد انسان، با توجه به ویژگی‌های ذکر شده، نشان دادیم مهندسی مفهوم «عفاف» در تربیت عقیفانه چگونه باید باشد تا نتیجه آن سلامت روان فرد در آینده بوده و نظریه حریم جنسی عملیاتی و پیاده‌سازی شود.

واژگان کلیدی: تربیت عقیفانه، جنین و کودک، مهندسی مفهوم عفاف، نظریه حریم جنسی، ویژگی‌های نیمکره راست و چپ مغز.

اعظم ملک پوریان

چکیده

این مقاله در پی پاسخ به این پرسش است که آیا میان این دو مفهوم رابطه وجود دارد و بررسی محدوده و شمول هر کدام از این مفاهیم در ادبیات دینی به چه اندازه است؟ با استفاده از نرم افزار معنای پایه، شبکه های جانشین ها، شبکه های هم نشین و شبکه های مقابل غیرت و عفاف در کتب روایی و قرآن بررسی شده و یافته های به دست آمده بر این اساس، حاکی از آن است که رابطه تنگاتنگی بین دو مفهوم غیرت و عفت وجود دارد و عفت از جمله کمالات نفسانی است که با غیرت همراه بوده و غیرت نیز با دارا بودن اوصاف نفسانی مقدمه عفاف است. این دو مفهوم با واسطه مفاهیمی مانند؛ حمیت، تعقل، شجاعت و عصیت با یکدیگر ارتباط برقرار کرده و این دو با یکدیگر رابطه و تأثیر متقابل نیز دارند.

واژگان کلیدی: عفاف، غیرت، عصیت، تعقل.

رابطه عفاف و عزت نفس

سیده زهرا هاشمی نسب

چکیده

«عفاف» و «عزت نفس» دو صفت از صفات حمیده‌ای هستند که خداوند متعال در نهاد انسان قرار داده است. انسان با سرمایه‌ها و استعدادهای خدادادی پا به عرصه وجود می‌گذارد. شکوفا نمودن و رشد این سرمایه‌ها منوط به شناخت ماهیت استعدادها، هم‌چنین شناختن روابط میان آن‌ها و در نتیجه ایجاد زمینه رشد برای آن‌ها بوده و هدف از این مقاله، شناخت مقوله «عفاف» و تبیین و تحلیل این دو فضیلت است. هم‌چنین «عزت نفس» به عنوان مفهومی از مفاهیم والای انسانی با مفهوم «عفاف» دارای اشتراکاتی است که شناخت آن‌ها باعث بارور شدن هرچه بیش‌تر «عفاف» و تقویت عفت در انسان می‌شود، زیرا طبق آموزه‌های اسلامی افراد با «عزت نفس» بالا هنجارهای اخلاقی را محترم شمرده و لذات زودگذر و تمایلات شهوانی در نظرشان حقیر و بی‌ارزش است. در نتیجه پرورش «عزت نفس» باعث تحکیم و رشد ملکه عفاف در انسان می‌شود و ثمره این دو صفت انسانی آرامش داشتن و آرامش بخشیدن به خود و جامعه است. در همین راستا یافته پژوهش حاضر در گام اول واکاوی مفهوم «عفاف» در آیات و روایات بوده و در ادامه با بررسی معناشناسی مفهوم «عزت نفس» به منظور دستیابی به عوامل تشکیل‌دهنده و تقویت‌کننده آن، رابطه میان مفهوم «عزت نفس» با «عفاف» تبیین و تحلیل شده است.

واژگان کلیدی: عفاف، عزت نفس.

بررسی مفهوم عفاف در ادیان

معصومه احمدوند^۱

چکیده

«عفاف» و میل به پوشیدگی از امور مهمی است که خداوند در ذات انسان قرار داده است. مسأله «عفاف» در تمامی ادیان آسمانی و تمدن‌ها ارزشمند بوده و به ویژه در ادیان مسیحیت و یهودیت تأکید فراوانی به عفاف زنان شده است. لذا در این تحقیق با بررسی مفهوم «عفاف» در ادیان ابراهیمی و مقایسه آن با اسلام، نشان داده شده که عفت مختص همه ادیان بوده و با وجود تأکید همه ادیان بر مفهوم «عفاف»، حتی با وجود تأثیرگذاری توسعه جهانی، افکار انحرافی و به وجود آمدن آیین‌های نوین، دور کردن بشر از سرشت و فطرت اصلی او و از بین بردن عفت زنان و به هرزگی کشاندن آنان امکان‌پذیر نیست.

واژگان کلیدی: عفاف، حجاب، مسیحیت، یهودیت، اسلام.

۱. طلبه سطح ۳ رشته مطالعات اسلامی زنان مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

نقش عفاف زن در پیشگیری از انحرافات جنسی از منظر اسلام

مریم نیکوئی^۱

چکیده

از مهم‌ترین تدبیرهای حکیمانه الهی در مرد و زن، آفرینش غریزه جنسی است که با کنترل این غریزه از افراط و تفریط عفت در وجود انسان‌ها جلوگیری می‌شود. اسلام، عفاف را برای زنان همانند سد و حفاظی می‌داند که او را از ذلت‌ها و تحقیرها حفظ می‌کند و سبب به وجود آمدن روابطی سالم انسانی در جامعه شده و از بسیاری انحرافات جلوگیری می‌کند. پژوهش حاضر به بررسی عفاف و نقش آن در زنان در پیشگیری از انحرافات جنسی از دو راه، یکی از راه ایجاد نسلی پاک و جهت‌دهی او به سوی راه و روشی درست و از سوی دیگر از راه خودداری از نشان دادن زیبایی‌ها و پرهیز از خودنمایی و خودآرایی در برابر نامحرمان با توجه به آیات و روایات وارد شده در دین اسلام و همچنین کتاب‌های مربوط به این موضوع پرداخته است.

واژگان کلیدی: عفاف، زن، انحرافات جنسی، اسلام.

۱. طلبه سطح ۳ رشته مطالعات اسلامی زنان مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

سیده زهره وکیل^۱

چکیده

در طول تاریخ جوامع بشری، اغلب به زنان به عنوان جنس دوم و حقیر نگاه شده است. این نگاه و سبک زندگی منبعث از آن در تمام جهان در عصری موسوم به عصر جاهلیت به حد اعلای خود رسید و ذیل آن مفهوم عفاف با سکوت و پذیرش وضعیت موجود منطبق می‌گردید. بازتعریف اسلام از عفاف از فشارهای اجتماعی بر زنان کاست و مفهومی گسترده از عفاف را ارائه کرد که اعم از عفاف جنسی و رفتاری و اخلاقی بود. تعریفی که مکاتب مطرح جهان مدرن در یافته‌های رادیکال خود پس از عصر رنسانس در غرب منتشر کرد، دایره عفاف را تا حد زیادی ضیق کرد تا جایی که بخش‌هایی از آن را در تعارض با آزادی و به واقع نوعی نگاه جنسیتی به زن دانست و لذا درصدد حذف آن‌ها برآمد. مقایسه این سه نگاه و تعریف مفهوم عفاف از منظر هر یک از آن‌ها، در ترسیم جایگاه زن و سبک زندگی او در جهان معاصر امری ضروری است. لذا مقاله حاضر با روش داده بنیاد و کتابخانه‌ای تدوین شده و درصدد تبیین و مقایسه نظرات پیرامون مفهوم عفاف از گذشته تاکنون و ارائه الگویی مناسب برای سبک زندگی عقیفانه است.

واژگان کلیدی: عصر جاهلیت، سبک زندگی، عفاف جنسی، مکاتب مدرن،

جاهلیت مدرن.

۱. کارشناس امور پژوهشی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

چکیده پایان نامه های دفاع شده
رشته تفسیر و علوم قرآن

تأثیر منفی اشاعه فحشاء بر امنیت اجتماعی و راهکارهای مقابله با آن از منظر قرآن

نویسنده: معصومه شفیعی
استاد راهنما: سرکار خانم فاطمه قنبری

چکیده

فحشاء؛ هرگونه رفتار و گفتاری است که زشتی آن بزرگ باشد. اشاعه فحشاء؛ هرگونه نشر فساد، اشاعه زشتی‌ها و قبیاح و کمک به توسعه آن است. در قرآن کریم، غالباً فحشاء، در مورد انحرافات جنسی و آلودگی ناموسی به کار رفته است. امنیت؛ ایمنی، آرامش یافتن و از بین رفتن ترس می‌باشد. امنیت اجتماعی، حالتی درونی است که افراد جامعه با خاطری آسوده و به دور از آلودگی ذهنی به امور محوله می‌پردازند. در این پژوهش، با استفاده از؛ آیات ۱۹ سوره نور، ۱۵ سوره نساء و آیات مرتبط به بحث، به بررسی تأثیر منفی اشاعه فحشاء بر امنیت اجتماعی و راهکارهای مقابله با آن در خانواده، امور سیاسی، اقتصادی و فرهنگی پرداخته شده است. از نتایج تحقیق این است: اشاعه فحشاء، تأثیر مستقیم بر امنیت اجتماعی دارد؛ که سبب همگانی شدن گناه در جامعه و عدم آرامش و تزلزل خانواده‌ها و عدم استحکام خانواده شده و در نهایت، منجر به طلاق می‌شود. اشاعه فحشاء، با پرورش نسل سالم، برای ساختن اجتماعی سالم، سازگاری ندارد. اشاعه فحشاء و تضعیف عفت عمومی که باعث کشاندن لذت‌های جنسی به محیط کار و اجتماع، خیانت به خانواده، روابط نامشروع در اجتماع، کاهش رشد اخلاقی و معنوی، کاهش رشد و شکوفایی استعدادها و در نتیجه تضعیف نیروی کار و رکود فعالیت‌های اجتماعی شده و مانع رشد اجتماع می‌گردد. آشنایی با این موضوع، و به‌کارگیری عملی و کاربردی بودن آن، و تأثیر آن در زندگی، از اهداف این نوشتار

می‌باشد. بنابراین، برای رسیدن به امنیت و آرامش، فراگیری راهکارهای علمی (تقویت بینش، بالا بردن سطح آگاهی و سطح فکری) و عملی (استحکام خانواده، ترویج فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر، گسترش فرهنگ حیا و ...) برگرفته‌شده از آیات و روایات همراه با تقویت اعتقادات دینی است که ضروری به نظر می‌رسد. این تحقیق با استفاده از منابع تفسیری و حدیثی به روش توصیفی - تحلیلی، از نوع کتابخانه‌ای و کاربردی، تدوین یافته است.

واژگان کلیدی: تأثیر منفی، فحشاء، اشاعه فحشاء، امنیت، امنیت اجتماعی، قرآن.

سنت ابتلاء از منظر قرآن و نهج البلاغه

نویسنده: سیده معصومه تقییان
استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین سیدحسین شفیعی دارابی

چکیده

جهان همواره دستخوش تغییر و دگرگونی است و در واقع مجموعه‌ای است از خوشی‌ها و ناخوشی‌ها، آسایش و سختی‌ها، درشتی‌ها و نرمی‌ها، پستی‌ها و بلندی‌ها ... بدین سبب آدمی موقعیت‌های ناخوشایند خُرد و کلانی را در برهه‌های مختلف زندگی تجربه می‌کند. البته شاید این فراز و نشیب‌ها در زندگی برخی افراد کم و یا بیش‌تر از دیگران باشد؛ ولی نمی‌توان کسی را یافت که زندگی او همیشه به یک صورت و یکنواخت باشد. گاه این فراز و فرودها خارج از توان انسان‌های معمولی است و آن‌ها را به سوی منابع قابل اعتماد سوق می‌دهند. قرآن کریم به عنوان کتاب آسمانی دین مبین اسلام و نیز نهج البلاغه که سخنان گهربار امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) است، ابتلاء را سنتی عام و فراگیر، معرفی می‌کند که در طول تاریخ، همواره ثابت بوده و حتی ائمه معصومین (علیهم السلام) نیز از آن مستثنی نبوده‌اند. سنت ابتلاء ابزارهای بی‌شماری دارد و انسان‌ها از طرق مختلف آزموده می‌شوند و در پرتو آن صفات درونی و استعدادهای‌شان ظهور و بروز می‌کند. این دو کتاب گران سنگ به بیان اهداف، ابزارها و فلسفه و عوامل پیروزی در ابتلای الهی پرداخته‌اند و از مهم‌ترین ویژگی‌های ابتلاء، عمومیت و فراگیری انسانی، مکانی و زمانی، هدفمندی، تفاوت در سطوح دشواری آزمایش‌های الهی را می‌توان نام برد.

ابزارهای سنت ابتلاء بی‌شمار است و اهم آن عبارت‌اند از: نعمت‌ها، آسایش، مقامات معنوی و دنیوی، اولاد، اموال، فقر و غنا، مرگ و زندگی، سختی‌ها و مشکلات، لذا ید دنیوی در مورد فلسفه ابتلاء نیز به اهم آن اشاره می‌کنیم که عبارت‌اند از؛ شکوفایی و پرورش استعدادها، نهفته انسان، جلوگیری از غرور و ستم، تقویت نفوس و اراده‌ها، آشکار شدن درون انسان، جدا شدن نیک از بد، ارزیابی اعمال برتر بندگان، برگشت به سوی حق، مایه عبرت و

واژگان کلیدی: سنت، ابتلاء، آزمایش، اختبار، تمحیص.

معیارهای فضیلت در قرآن و نسبت آن با جنسیت زن و مرد از منظر مفسران معاصر

نویسنده: آمنه سادات حجازی
استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر عبدالله حاجی صادقی

چکیده

یکی از پرسش‌ها در بحث انسان‌شناسی قرآن این است که معیارهای فضیلت و برتری انسان‌ها نسبت به یکدیگر چیست و آیا جنسیت زن و مرد در آن‌ها دخالتی دارد یا خیر؟ بر طبق مبنای اسلام، انسان‌ها و تمام افراد بشر به لحاظ آفرینش یکسان و برابرند و تفاوت‌های خلقتی برای آن‌ها امتیازی ایجاد نمی‌کند. این تحقیق فضایل اکتسابی را با استناد به تفاسیر گران‌قدر مفسران معاصر در دو حوزه بینشی - اعتقادی و رفتاری - اخلاقی مورد بررسی قرار داده و اثبات می‌کند جنسیت زن و مرد در اصل این فضایل اکتسابی نقش ندارند، گرچه در مصادیق ممکن است متفاوت باشند. همه انسان‌ها اعم از زن و مرد می‌توانند با اراده و خردورزی و تمسک به هدایت‌های الهی و دینی فضایل و کمالات بینش و اخلاقی و عمل را کسب کنند که آن‌ها را نسبت به دیگر افراد بشر به لحاظ اخلاقی و ارزشی (نه حقوقی) در مرتبه‌ای برتر قرار دهد و عامل فضیلت آنان گردد.

واژگان کلیدی: معیار فضیلت، جنسیت (زن - مرد)، ایمان، علم، تقوی، جهاد، هجرت، عمل صالح.

راهنمای نهادهای باور به رازقیت الهی در قرآن

نویسنده: شیما رضایی

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین عبدالکریم بهجت پور

چکیده

قرآن کتابی جهان شمول و برای همهٔ زمان‌ها و مکان‌ها است. خدای متعال گروه‌های مختلف انسان‌ها را مورد خطاب قرار داده است و حداقل با دو گروه از مخاطبان سخن گفته است. گروه اول مکيان و مدنيان معاصر نزول بوده‌اند که خطاب‌های مستقیم قرآن متوجه آن‌ها و تغییر و تحول‌شان، هدف اولیهٔ نزول کلام خداوند بوده است. گروه دوم مردمی که پس از آن‌ها آمده‌اند و نقش‌هایی مانند گروه اول بازی کرده‌اند و احکام الهی شامل آنان می‌شود. ترتیب نازل شده اثربخشی فراوانی بر مخاطبان اول ساکن در مکه و مدینه داشته است. چرا که نزول هر بخش از آیات متناسب با شرایط، وضعیت، نیاز و مواضع مثبت و منفی آن‌ها بوده است. در زمان پس از نزول با توجه به قاعدهٔ جری و تطبیق می‌توان خطابات و آموزه‌های قرآن را به تمام زمانه‌ها تسری داد. انسان‌ها فطرتی پاک و ویژگی‌های مشترک دارند، که جدای از خصوصیات مردم معاصر نزول، در نظر گرفته می‌شوند و مورد خطاب کلام خداوند و هدایت الهی قرار می‌گیرند. این پژوهش بر اساس سبک ترتیب نزول انجام شده است. بر پایهٔ نظریه پرداز این سبک، سیر نزول قرآن را می‌توان به ۴ مرحلهٔ تحولی - متناسب با چهار مرحلهٔ گفته شده برای رشد جامعهٔ پیروان پیامبر اکرم ﷺ در آیهٔ ۲۹ سورهٔ فتح - تقسیم کرد که خداوند متعال با توجه به مخاطبان آن مرحله آموزه‌های خاصی بیان نموده است. در امر باور به رازقیت الهی، خداوند در

مرحله اول تحول، به رازقیت و ربوبیت خود اشاره می‌کند تا تفکر انسان‌ها را تصحیح نماید و خود را رازق تمام موجودات و بی‌نیاز از غیر عنوان می‌نماید و به انسان‌ها اطمینان می‌دهد او قادر و روزی‌دهنده همه است و کلید آسمان‌ها و زمین به دست او می‌باشد. سپس به انواع رزق الهی اشاره می‌کند که شامل رزق دنیوی و اخروی می‌شود. رزق دنیوی شامل همه انسان‌های مؤمن و کافر است. متاع قلیل دنیا فانی و زودگذر است و عطای کم و زیاد آن بر اساس حکمت الهی می‌باشد. رزق بهتر و جاوید، رزق اخروی است که مختص مؤمنین است. مؤمنین که تا این مرحله نزول، ایمان و باور به رازقیت در دل‌شان جوانه زده است، در مرحله دوم تحول باور به رازقیت در قلب‌شان تثبیت می‌شود. خداوند با تعبیر مختلف، قلب مؤمنین را تقویت و ارزش‌های دینی را تثبیت می‌نماید و به تفکیک جبهه مؤمنان از کفار می‌پردازد. در این دوره گفتمان دینی رزاقیت الهی را با مؤمنان تکمیل و تثبیت می‌کند، اما رویکرد اصلی جداسازی دو جبهه مؤمن از کافر در این باره است؛ رفتارهای نادرست جامعه کافر و مشرک را در موضوع رزاقیت رد می‌کند و مؤمنین را سفارش به دوری از رفتار ناصحیح آنان می‌نماید. از سرنوشت تلخ و دردناک و عذاب کفار یاد می‌کند و چشم‌اندازی از عاقبت نیک مؤمنین را برای‌شان ترسیم می‌نماید تا قلوب مؤمنین بر ایمان و تصدیق حق درباره این عنصر معرفتی اسلام ثابت و قرار گیرد. در مرحله سوم تحول به هنجارسازی باور به رزاقیت پرداخته می‌شود. در قلب مؤمنین تا این مرحله باور به رازقیت تثبیت شده است و رزق را از آن خدا می‌دانند. خداوند که تاکنون ایشان را به انفاق و زکات در پرتو توجه به رزاقیت خدا تشویق کرده، در این مرحله به انفاقات مالی دستور و جویی می‌دهد و به اجمال محدوده‌هایی زمانی و کمی، و موضوعاتی چون جهاد مالی را بخشی از هویت دینی متقین و محبتین قرار می‌دهد. این اقدامات برون‌داد اعتقاد به رازقیت الهی هستند. در این مرحله کیفیت‌های اخلاقی و چگونگی انفاق پسندیده بیان

می‌شود: باید به دور از بخل و ریا و خالصانه برای رضای الهی باشد و به حد اعتدال صورت گیرد. در مرحله چهارم چالش‌های مؤمنان، برای حفظ این اعتقاد، آسیب‌شناسی شده و از تبعیت و فریب گفته‌های مشرکین و منافقین که برای ترک انفاقات تلاش می‌کردند: «و ینھون عن المعروف و یقبضون أیدیهم» (توبه: ۱۱۴) نهی می‌شوند. آن‌ها را به داشتن تقوا و پابندی بر میثاق الهی امر می‌شود و از شکست پیمان الهی در انفاق به شدت نهی می‌کند.

واژگان کلیدی: قرآن، رزق، رازق، ترتیب نزول، نهادینه‌سازی.

تأثير الايمان بالله عز وجل في تحقيق النصر الإلهي بالمطور القرآني والأحداث الشريفة (في الماضي والحاضر والمستقبل)

نویسنده: عادلہ فیروز آبادی

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین صالح قنادی

الملخص

لقد كان هدفنا من تدوين هذه الرسالة هو بيان حقيقة تأثير الايمان بالله تعالى في تحقيق النصر الإلهي على مستوى الفرد و على مستوى المجتمع على السواء و تم الاستفادة من المصادر المعتمدة من كتب التفسير و كتب الاحاديث الشريفة و كتب التاريخ و بعض الكتب المتنوعة التي كتبت في هذا المجال و بعد البحث و المطالعة توصلنا أن الايمان بالله عز و جل له تأثير على حياة الفرد من حيث تقوية العقيدة و روح التوكل على الله تعالى و مجاهدة النفس و الهوى و غيرها من الآثار المعنوية التي بدورها تؤدي الى الصبر و الظفر عند البلاء و التأييد الإلهي لهم من تثبيت الاقدام و نزول الملائكة و إلقاء الرعب في قلوب اعدائهم فيكون هذا كله حركة في مواجهة الباطل و تعزيز عناصر الوحدة الداخلية في المجتمع بشرط وجود القيادة الحكيمة التي تقود المجتمع نحو تحقيق النصر عن طريق الجهد البشري و رفع حجب النصر و عدم استعجاله فهذه هي سنة الله تعالى في الماضين من الانبياء العظام عليهم السلام و في عصر الدولة الاسلامية بقيادة الرسول الاعظم محمد صلى الله عليه و اله و لاتزال سنة الله تعالى قائمة في عصرنا الحاضر في تحقيق النصر للمؤمنين و أعلاء كلمة الحق فهذا هو الوعد إلهي الذي لا يختلف و لا يتخلف فالحضارة الاسلامية لاتقبل الهزيمة و لابد للاسلام أن يحكم الأرض بأذن الله تعالى.

كلمات مفتاحية: تأثير الإيمان، النصر الإلهي، الايمان بالله، قرآن، روايات.

زیبایی از دیدگاه قرآن و روایات

نویسنده: ام‌البنین علوی فرد
استاد راهنما: سرکار خانم دکتر معصومه شریفی

چکیده

بحث از زیبایی‌شناسی، در علوم مختلف مطرح بوده است. فلسفه، هنر، مباحث نظری در علوم روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و علوم دیگر از زیبایی‌شناسی بحث می‌کنند. آن‌چه که از نظرات متفاوت به دست می‌آید این است که هر کدام از زاویه دید همان علم، زیبایی و زیبایی‌شناسی را تعریف کرده‌اند. فیلسوفان به اقتضای علم فلسفه، زیبایی‌شناسی را از دیدگاه عینی و خارجی مورد توجه قرار داده‌اند. یعنی آن را امری خارجی و عینی می‌دانند. روان‌شناسان با توجه درون انسان، زیبایی و زیبایی‌شناسی را تبیین می‌کنند. یعنی تشخیص آن را امری درونی و ذوقی می‌دانند. با توجه به تفاوت دیدگاه‌های علمی، ما در این نوشتار به جست‌وجوی نگاه دینی در آیات و روایات پرداختیم و دریافتیم که اسلام زیبایی را از دو منظر می‌بیند. یک: از منظر ظاهری که در علوم فوق‌الذکر به آن اشاره کردیم و دو: از منظر درونی و معنوی که در واقع اسلام اصالت زیبایی و زیباشناسی را در امور معنوی می‌داند. هرچند زیبایی و زیباشناسی ظاهری را نیز رد نمی‌کند. در یک جمله می‌توان گفت که اسلام هدف زیبایی و جمال را رسیدن به جلال و کمال می‌داند. در این پژوهش بر آن هستیم که این دیدگاه را با شواهد و مثال‌های مختلف تبیین کنیم. هم‌چنین هدف قرآن و اسلام از تبیین زیبایی را نیز به صورت مشخص بیان کنیم.

واژگان کلیدی: زیبایی، زیبایی‌شناسی، قرآن، روایات.

نویسنده: سیده فاطمه موسوی

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین رضا مہدیان فر

چکیده

تمسک به قرآن به عنوان حبل المتین ناگسستنی الهی که از منشأ عزت و حکمت نازل و به دست بشریت رسیده است، راه رشد و کمال به سوی قلک‌های رفیع انسانیت را به انسان‌های گمگشته و راه‌گم کرده نشان می‌دهد. اگر ارتباط با این حبل متین الهی قطع شود، راه سعادت به روی انسان مسدود خواهد شد. قرآن کریم برجسته‌ترین و والاترین کتاب آسمانی است که از نظر ارزش محتوایی و تأثیر در هدایت اجتماعی بی‌نظیر است، کتاب جاودانه و تحریف‌نشده‌ای که از جامعیت موضوعی برخوردار است و برای هر کس که آن را سرمشق خود قرار می‌دهد، نقش مؤثری در تعیین مسیر درست زندگی دنیوی و نیل به سعادت اخروی ایفا می‌کند. بر اساس همین ضرورت بوده که نگارنده در این اثر بر آن برآمده تا با روشی توصیفی - تحلیلی به واکاوی راهکارهای مہجوریت‌زدایی از قرآن کریم روی آورده و این مهم را در سه فصل پی‌گیری خواهد نمود. در فصل اول به کلیات و مفاهیم همسو پرداخته شده و پس از آن، در فصل دوم و سوم، به ترتیب به راهکارهای علمی - معرفتی و راهکارهای عملی مہجوریت‌زدایی پرداخته شده که از جمله راهکارهای علمی؛ شناخت حقیقت قرآن، اصلاح بینش‌های انحرافی و از راهکارهای معرفتی؛ اجتناب از گناه، احتراز از موانع طهارت و... می‌توان یاد کرد و در نهایت بدین نتیجه رسیده است که قرآن کریم، به عنوان بالاترین ارمغان عالم

غیب برای انسان خاکی، امروزه به سبب قصورات و تقصیرات بینشی و عملی بشر
بیش از پیش مورد مهجوریت قرآن گرفته و رفع این مهجوریت تنها از دو مجرای
اصلاح ابعاد معرفتی و عملی میسر خواهد بود.

واژگان کلیدی: مهجوریت، قرآن کریم، مهجوریت زدایی، راهکارها، بینش،
عمل، معرفت.

نویسنده: سیده راضیه امامیان

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین سید عبدالرسول حسینی زاده

چکیده

واژه حسب و مشتقات آن از واژه‌های نسبتاً پُرکاربرد در قرآن کریم است و با توجه به جایگاه و اهمیت آن با بررسی نحوه انتخاب این واژه بر اساس روابط جانشینی و نحوه ترکیب آن با واژه‌های دیگر بر اساس روابط همنشینی و نحوه قرار گرفتن آن در شبکه معنایی قرآن با توجه به سیاق آیات این نتایج به دست آمد: فعل «حسب» و مشتقات آن در قرآن کریم غالباً برای اشاره به اندیشه‌های باطل یا تخیلات خطا و تصحیح آن‌ها به کار رفته‌اند. مطالعه موردی کاربردهای این واژه و واژه‌های قریب المعنی با آن در قرآن کریم سهم بسزایی در شناخت پندارهای خطا در زندگی دارد. بیش‌ترین مواردی که در قرآن این واژه در ارتباط با آن‌ها به کار رفته است: پندار انکار قیامت و بیهودگی خلقت، هدایت‌یافتگی کافران، فرار گنهکاران از عذاب الهی، ورود به بهشت بدون سختی و آزمایش و هم‌چنین اشاره به سنت املاء و استدراج و جز این‌هاست. نوشتار حاضر به روش معناشناسی توصیفی درصدد تبیین مفهوم حسابان در قرآن است.

واژگان کلیدی: حسب، ظن، زعم، شک، ریب، علم، معناشناسی.

زمینه‌های مہجوریت قرآن از منظر آیات و روایات

نویسنده: نجمه جلالی‌فر

استاد راهنما: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سید عیسی مسترحمی

چکیده

بهره‌گیری از قرآن کریم که سند هدایت و قانون تعالی بشر است، زمینه را برای سعادت انسان فراهم می‌آورد و دوری و بی‌بهره شدن از معارف آن، خسران دنیا و آخرت را به همراه دارد. قرآن کریم و نیز روایات معصومان علیهم‌السلام، عواملی را برای مہجوریت قرآن کریم، چه در بین مسلمانان و چه در بین دیگر انسان‌ها بیان کرده‌اند. مطالعه و تحلیل آیات قرآن کریم نشان می‌دهد، مہجوریت، دارای عوامل و زمینه‌های اعتقادی، اخلاقی و رفتاری است که از آن جمله می‌توان به عدم معرفت به عظمت و کارآمدی قرآن، احساس بی‌نیازی از این کتاب آسمانی و عدم تدبیر و تفکر در این متن سراسر اعجاز، کم‌توجهی به تلاوت و استماع این متن مقدس، تأثیر وسوسه شیطان و اکتفا کردن به برخی از ابعاد قرآن اشاره کرد. قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم‌السلام به راهکارهایی برای زدودن این مہجوریت سفارش کرده‌اند. در زمینه‌های اعتقادی، به معرفت‌افزایی، شناخت اهداف دشمنان و پاسخ به شبهات و در زمینه‌های اخلاقی و رفتاری، شناخت و اعتقاد به آثار مثبت عملی انس و عمل به قرآن و توجه به آثار مخرب مہجوریت قرآن کریم تأکید کرده‌اند.

واژگان کلیدی: مہجوریت قرآن کریم، زمینه‌های مہجوریت، راهکارهای رفع

مہجوریت.

اصل اخلاقی مدارا در قرآن و روایات

نویسنده: مدینه فلاحی نژاد
استاد راهنما: سرکار خانم فاطمه قنبری

چکیده

مدارا یکی از اصول مهم و حیاتی و اخلاقی - اجتماعی است که تأثیر بسیار شگرفی در تحکیم و عمق بخشیدن به روابط بین انسان‌ها دارد. این اصل مهم و اساسی یکی از ابزارهای لازم و ضروری برای افراد با همدیگر به خصوص رهبران و مبلغان است. زیرا بدون نرم‌خویی و مدارا نمی‌توان از حیات اجتماعی بهرمند شد و زندگی بدون بهره‌مندی از مدارا فاقد معنا و مفهوم است. تأثیر شگرف مدارا در پیشبرد هدف قرآن که انسان‌سازی است از یک سوی و فطری بودن زندگی اجتماعی انسان و نیاز انسان به آرامش از سوی دیگر در مبنای انسان‌شناسی پایه و اساس مدارا قرار می‌گیرد. وجود اختلاف، در اجتماع بشری امر بدیهی است؛ ولی به خاطر وجود اختلافات که خود به خود تنش‌زا است، نمی‌توان دست از حضور در اجتماع کشید؛ چون قرآن بر ضرورت حضور در اجتماع تأکید دارد، قرآن با پذیرش اصل وجود اختلاف در جامعه، برای ایجاد تفاهم و وحدت و دوستی دستور به مدارا می‌دهد. هدف از این پژوهش که به شیوه توصیفی، تحلیلی و به سبک کتابخانه‌ای و نوع کاربردی با استناد به آیات و روایات صورت گرفته است. «اصل اخلاقی مدارا در قرآن و روایات» در چهار جهت مورد بررسی قرار می‌گیرد:

- ۱- مبانی اصل اخلاقی مانند باور به حرمت و کرامت انسان، باور به تغییرپذیری و به خطاپذیری و تفاوت استعدادهای انسان؛
- ۲- زمینه‌ها و عوامل اصل اخلاقی و

زمینه‌ها و عوامل اعتقادی اصل اخلاقی مدارا؛ ۳- گستره اصل اخلاقی مدارا با هم‌کیشان و غیر هم‌کیشان و قاطعیت در مدارا همراه با مصادیق مدارا؛ ۴- آثار و برکات اصل اخلاقی مدارا در بُعد فردی و اجتماعی به پژوهش پرداخته است. نتایج پژوهش حاضر، نشان‌دهنده آن است که قرآن و روایات امر به مدارا را در یک دایره گسترده بیان می‌کند، و توصیه به مدارا را در مورد همه بشر (اعم از مخالف و موافق) به کار برده است، بنابراین مدارا در مسائل شخصی و بعضی از مسائل اجتماعی که با حقوق دیگران منافات نداشته باشد، رایج است اما در مسائل دینی و اجرای حدود و احکام الهی لازم است که با قاطعیت و صلابت برخورد شود.

واژگان کلیدی: اصل، اخلاق، مدارا، اصل اخلاقی مدارا، قرآن، روایات.

پرسش و اهداف آن در قرآن کریم

نویسنده: سیده حمیده حبیبی اسکندری
استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین صالح قنادی

چکیده

قرآن، این کلام الهی تنها کتاب متقنی است که هدایت بشریت را بر عهده دارد و آن‌ها را به سر منزل مقصود می‌رساند. لذا تأمل و بررسی آیات آن برای یافتن مقصود و مقصد الهی، یکی از اساسی‌ترین اهداف بشر است. این کتاب که از سرمنشأ حکمت نازل شده است، خودش نیز دارای محتوا و اسلوبی حکیمانه است. از اسلوب‌های قرآنی می‌توان به بیان زندگی‌نامه صالحان و اشقیای و هم‌چنین بیان تمثیل‌های زیبا و عبرت‌های درس‌آموز اشاره کرد. زمانی که جمله‌ای به صورت پرسشی مطرح می‌شود، انگیزه خواندن و به دست آوردن جواب برای مخاطب را دوچندان می‌کند. در قرآن نیز این موضوع مشاهده می‌شود، آیات استفهامی انگیزه مخاطب را برای خواندن و جست‌وجوی پاسخ بیش‌تر می‌کند که بعضی از این پاسخ‌ها در خود قرآن و گاهی بعد از آیه پرسشی آمده است؛ لذا یکی از این اسلوب‌ها، استفهام می‌باشد که دارای ابعاد گوناگونی هم‌چون انکار، توبیخ، تقریر، تعجب، تهویل و تأسف و ... است که فهم هر یک از این معانی استفهام، نقش بسزایی در تفسیر و ترجمه آیات این کتاب الهی دارد. این رساله به بررسی برخی از آیات مهم که غرر آیات محسوب می‌شوند و به صورت استفهامی بیان شده است و نحوه قرار گرفتن آن‌ها در محتوای متفاوتی هم‌چون اعتقادات، اخلاق و فقه پرداخته است.

واژگان کلیدی: قرآن، پرسش‌های قرآنی، اهداف پرسش.

چکیده پایان نامه های دفاع شده
رشته فقه و اصول

مبانی قاعده تسهیل و کاربرد آن در باب عبادات

نویسنده: حمیده سادات خاتمی

استاد راهنما: آیت الله سید احمد خاتمی

چکیده

ضرورت تدوین فقهی آسان و تسهیل در عرصه عمل به احکام و قوانین شرعی، یکی از دغدغه‌هایی است که بسیاری از اهل علم را بر آن داشته که راهکارهایی علمی و عملی در جهت دینداری آسان معرفی نموده و مصادیق واقعی موجود را جست‌وجو کنند. احکام شرعی بر پایه یکسری اصول و قواعد، استخراج و استنباط می‌شوند؛ قاعده تسهیل، یکی از قواعد اساسی در فقه ماست که مستفاد از حدیث معروف پیامبر گرامی اسلام ۶ است که فرمودند: «بعت بالحنيفية السمحة السهلة». من بر دین سهل و آسان برانگیخته شدم. با وجود این که روح حاکم و مجرای خیلی از قواعد فقهی و اصولی هم‌چون؛ لاجرج، لاضرر و میسور... همین سماحت و سهولت در دین است که هنوز به عنوان یک قاعده مستقل در کتب قواعد فقهیه بحث نشده است. در این رساله تلاش شده تا با تبیین قاعده تسهیل و بیان حدود و شمول و محتوای آن، مبانی این قاعده از آیات و روایات بررسی شود، سپس از آن جایی که به طور مشخص جلوه‌های تسهیل، در احکام عبادی بسیار مشهود است، در فصلی مستقلاً به مصادیق و کاربرد قاعده تسهیل در عبادات پرداخته شده چرا که هدف از خلقت، چیزی جز عبودیت نیست و عبودیت چیزی جز رابطه بین خالق و مخلوق نمی‌باشد و این ملاک و هدف چنان برای شارع مقدس مهم است که به واسطه مصلحت تسهیل در مواردی از احکام واقعی صرف‌نظر نموده است. در پایان نگاهی به نتایج حاصل از پژوهش پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: قواعد فقهی، تسهیل، سهله، سمحه.

حقوق کودکان بی سرپرست و بدسرپرست در فقه امامیه

نویسنده: مریم آقابزاز

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید جواد حسینی خواه

چکیده

کودکان بی سرپرست و بدسرپرست، افراد نابالغی اند که با نقص در سرپرستی مواجه اند؛ با این تفاوت که کودکان بی سرپرست، بنا به هر علت، مسئول و عهده دار خود را از دست داده و از سرپرستی و ولایت ولیّ محروم گردیده اند؛ اما کودکان بدسرپرست، سایه ولیّ و مسئولی که عهده دارشان باشد را بر سر خود احساس می کنند لکن وی، صلاحیت نگهداری از کودک را ندارد. سوء استفاده از کودکان به دلیل اقتضائات دوران کودکی آسان تر از سایرین است و فقدان سرپرست و ضعف سرپرستی در کودکان بی سرپرست و بدسرپرست، مزید بر این مطلب است. تحقق دو عنوان کودکی و نقصان سرپرستی، موجب گردیده تا اهمیت توجه به این کودکان دوچندان شود و حقوق آنان که در واقع اموری است به نفع ایشان و بر عهده دیگران، از بحث های مهم حقوق خانواده در مکاتب مختلف محسوب گردد. از این رو، جایگاه و حقوق ایشان در فقه امامیه نیز مورد سؤال است. در پژوهش حاضر، با هدف تحقیقی توسعه ای و کاربردی به روش داده پردازی توصیفی تحلیلی، حمایت های فقه امامیه از این قشر، از دو زاویه و نگاه تبیین می گردد. در ابتدا، در نگاهی عام و فارغ از خصوص مشکلات جسمی یا معنوی، حل اساسی ترین مشکلات ایشان که نقصان سرپرستی است، با ایجاد نهاد فرزندخواندگی در حمایت از کودکان بی سرپرست و نصب قیم در حمایت از کودکان بدسرپرست صورت

می‌پذیرد. نفقه، ادارهٔ اموال، حضانت و زیستن فرزندخوانده با والدین حکمی از حقوق وی بر فرزندپذیر است؛ برخلاف ارث، ولایت و حرمت نکاح که از حقوق طرفین این نهاد محسوب نمی‌شوند؛ چنان‌چه نکاح، طلاق و تعیین وصی بر کودک، از اختیارات قیم به شمار نمی‌رود و وظیفهٔ وی، در مواظبت و تربیت، نفقه، ادارهٔ دارائی و انعقاد قرارداد بر اموال کودک منحصر است. در نگاه دوم، فارغ از نقصان سرپرستی که نگاهی عام به سرچشمهٔ مشکلات این قشر است، خصوص بزه وارد بر کودک مورد توجه است و شخص بزه‌کار در جرایم جسمی، به قصاص نفس یا عضو، پرداخت دیه یا ارش و در مواردی به حبس و تعزیر محکوم می‌گردد؛ در جرایم معنوی نیز، به مجازات حدی و تعزیری حکم می‌شود. علاوه این‌که هرگاه حاکم شرع، به علت بزه بر کودک، ادامهٔ سرپرستی را به مصلحت کودک نداند، سرپرست را حقیقی باشد یا حکمی، عزل می‌کند و شخص دیگری را به این سیمت منصوب می‌نماید یا خود عهده‌دار آن می‌شود؛ خواه بزه وارد بر کودک، جسمی باشد یا معنوی.

واژگان کلیدی: کودک بی‌سرپرست، کودک بدسرپرست، حقوق کودک، فرزندخواندگی، قیمومت.

چکیده پایان نامه های دفاع شده
رشته مطالعات اسلامی زنان

نقش والدین در شکل‌گیری شخصیت فرزندان در مراحل سه‌گانه تربیتی باروکیدینی

نویسنده: معصومه قانع

استاد راهنما: سرکار خانم مریم مدملی

استاد مشاور: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر ولی هاشم‌پور

چکیده

هدف پژوهش حاضر ارائه الگوی تربیت فرزند بر اساس آموزه‌های دینی است. از آن‌جا که الگوهای موجود وابسته به فرهنگ است، ارائه الگوی تربیت فرزند بر اساس آموزه‌های دینی ضرورت می‌یابد. روش تحقیق پژوهش از نظر چگونگی گردآوری اطلاعات، روش کتابخانه‌ای و به شیوه توصیفی - تحلیلی برای مطالعات استنباطی اسلامی دینی است. این الگو از ده مؤلفه (تکریم، محبت، عدالت، صداقت، نظارت، کنترل، سیادت، تعظیم، تأدیب، اقتدار، وزارت) تشکیل شده است. این مؤلفه‌ها از جهت روایی و محتوایی تأیید گردیده است. بنابراین از نگاه کارشناسان خبره اسلامی، مؤلفه‌های استخراج‌شده در زمینه الگوی تربیت فرزند (با رویکرد اسلامی) مطابقت قابل قبول با آموزه‌های اسلامی دارد. برخی از مؤلفه‌ها عمومی هستند که باید در تمام مراحل تربیت فرزند رعایت شوند و برخی دیگر اختصاصی. به این معنا که مختص بعضی از مراحل تربیت فرزند هستند.

مؤلفه‌های عمومی: (تکریم، محبت، عدالت، صداقت، نظارت و کنترل)

مؤلفه‌های خصوصی: (سیادت، تعلیم، تأدیب، اقتدار، وزارت)

این الگو سه دوره هفت ساله دارد که مؤلفه‌ها و ویژگی‌های هر دوره با بقیه دوره‌ها فرق می‌کند.

مؤلفه‌های هفت سال اول: (تکریم، محبت، عدالت، صداقت، نظارت و کنترل) به علاوه (سیادت)

مؤلفه‌های هفت سال دوم: (تکریم، محبت، عدالت، صداقت، نظارت و کنترل) به علاوه (تعلیم و تأدیب، اقتدار)

مؤلفه‌های هفت سال سوم: (تکریم، محبت، عدالت، صداقت، نظارت و کنترل) به علاوه (تعلیم، اقتدار، وزارت)

ویژگی‌های دوره اول: هفت سال نخست زندگی «مرحله خودمرداری، دوران سیادت و فرمانروایی دوران لطافت و معصومیت، دوران جست و خیز بازی، دوران پایه‌ریزی شخصیت فرزندان است.

ویژگی‌های دوره دوم: هفت سال دوم مرحله فرمانبرداری، دوران تعلیم و تأدیب، دوران نهادینه کردن فضایل اخلاقی، دوران مدرسه، دوران بلوغ فکری و جنسی است.

ویژگی‌های دوره سوم: هفت سال سوم مرحله وزارت، شکوفایی استعداد، مرحله خودمدیری و دوران وزارت و ملازمت، دوران فراگیری احکام و معارف اسلامی و دوران هویت‌یابی است.

واژگان کلیدی: الگو، آموزه‌های اسلامی، تربیت فرزند، خانواده، سبک فرزندپروری، دین.

نویسنده: حلیمه دانشیان

استاد راهنما: سرکار خانم زهره رجیبیان

چکیده

از جمله مسائل مربوط به زنان که افکار و آرای صاحبان خرد و اندیشه را به خود مشغول کرده و گاهی سبب قضاوت‌های ناصحیحی شده است، وجود روایات تنقیصی در مورد زنان و مباحث پیرامون آن‌هاست. برخی از این احادیث هویت و شخصیت زن را نشانه رفته و برخی دیگر زنان را با دیده حقارت نگریسته و اموری چون شرّ و شوم بودن را به زنان نسبت داده و مشورت با آنان را ممنوع می‌داند. با مذاقه فراوان در این احادیث و عرضه آن‌ها بر سیره عملی و قولی معصومان (علیهم السلام)، افزون بر بررسی سندی مشخص می‌شود که اشکالات بسیاری بر صحت و سقم این روایات وجود دارد. این پژوهش با شناسایی روایات تنقیصی علیه زنان در دو موضوع شرّ و شوم بودن و ممنوعیت مشورت با آن‌ها با روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از منابع معتبر شیعه به رشته تحریر درآمده و درصدد بررسی سندی این احادیث و عرضه آن‌ها بر سیره عملی معصومان (علیهم السلام) جهت پاسخ به شبهات شبهه‌افکنان بوده است. احادیثی که نگاه منفی به زن دارد به سیره معصومان (علیهم السلام) عرضه شد و معلوم شد که این روایات اولاً ضعیف السند هستند و ثانیاً مخالف سیره معصومین (علیهم السلام) هستند.

واژگان کلیدی: سیره، معصومان، شرّ، شوم، مشورت، روایات تنقیصی، زنان.

تقدیر و بررسی دیدگاه آنتونی گیدنز پیرامون خانواده با تاکید بر آموزه های دینی

نویسنده: فاطمه سادات موسوی
استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدرضا ضمیری

چکیده

خانواده مهم ترین نهاد اجتماعی است که در مطالعات جامعه شناسی و سیاست گذاری ها و برنامه ریزی های کلان به آن توجه خاص می شود. با وجود این که خانواده در زندگی انسان ضرورتی شناخته شده دارد، اما امروزه بحران فروپاشی خانواده، زمزمه ای آشناست که پیامدهای آن بیش تر گریبان گیر جوامع غربی شده است و بسیاری از اندیشمندان و مصلحان اجتماعی را به واکاوی علل این پدیده و تلاش برای یافتن راهکارهایی برای مقابله با آن واداشته است. در این پژوهش سعی می شود که آرای «آنتونی گیدنز» پیرامون خانواده از قبیل انواع خانواده و کارکردهای آن و اشکال مختلف خانواده و مسائلی مانند خشونت یا تجاوز و آزار جنسی در خانواده، توسط آموزه های دینی مورد نقد و بررسی قرار گیرد و سؤال ما این است که چه انتقاداتی به دیدگاه «آنتونی گیدنز» پیرامون خانواده بر اساس آموزه های دینی وجود دارد؟ در این راستا دیدگاه دین در باب حفظ و استحکام بنای خانواده به عنوان نظریه مطلوب در این باب ارائه می گردد و در مواردی بنیادین از قبیل، کمون ها و کیبوتص های اجتماعی، خانواده های همجنس گرا، زندگی مشترک بدون ازدواج، مجرد زندگی کردن و چندشوهری، آراء و تفکرات «آنتونی گیدنز» توسط آموزه های دینی به نقد کشیده می شود.

واژگان کلیدی: آنتونی گیدنز، خانواده، آموزه های دینی، ازدواج، طلاق.

چالش‌های تک‌فرزندی؛ با تکیه بر کودک و والدین

نگارنده: مرضیه هروی

استاد راهنما: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر اسماعیل چراغی کوتیانی

چکیده

خانواده در جامعه کنونی دچار تغییر و تحولات گسترده‌ای شده است که چالش تک‌فرزندی یکی از آن‌هاست. هدف از انجام این پژوهش بررسی این چالش‌ها برای کودک و والدین از منظر دینی و روان‌شناختی می‌باشد. روش گردآوری این پژوهش به صورت اسنادی و کتابخانه‌ای و روش پردازش مطالب توصیفی و تحلیلی و با استفاده از نتایج پژوهش‌های پیشین می‌باشد. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که از نظر دینی و روان‌شناختی تک‌فرزندی نه تنها مورد تأیید نیست بلکه یک معضل شناخته می‌شود. اگرچه در آموزه‌های دینی مستقیم از تک‌فرزندی بحثی نشده اما از کلیت آیات و روایات فرزندآوری می‌توان دریافت که تک‌فرزندی به دلیل تربیت خاص می‌تواند شخص را با مشکلات اخلاقی چون وابستگی، تکبر، افراط در محبت و ... مواجه سازد. تک‌فرزندی موجب چالش‌های جسمی، روانی، تربیتی و معنوی برای کودک و والدین می‌باشد. چالش جسمی کودک از قبیل چاقی و ضعف سیستم ایمنی، چالش روانی مانند بلوغ زودرس، فشار روانی، خشم، احساس حقارت، تنهایی، غرور، افسردگی، ضعف اعتماد به نفس، پُرتوقع بودن، ناسازگاری و شکنندگی، چالش تربیتی مانند وابستگی، ضعف مهارت‌های اجتماعی، طلاق در آینده می‌باشد. چالش‌های والدین نیز جسمی از قبیل فقدان فرصت بهره‌مندی از افزایش هوش، فقدان فرصت سلامت ناشی از زایمان و شیردهی،

فقدان فرصت افزایش صبر و تحمل، چالش روانی مانند اضطراب، محبت و حمایت افراطی و افسردگی، چالش تربیتی مانند فرزندسالاری، کاهش انسجام خانواده و وقت گیر بودن، چالش معنوی مانند محرومیت از فضایل و برکات فرزندآوری، محرومیت از حمایت معنوی پس از مرگ و کاهش یاری رساندن در دوران پیری می باشد.

واژگان کلیدی: چالش، تک فرزندی، کودک، والدین، فرزندپروری، کودکان یگانه.

چکیده پایان نامه های دفاع شده
رشته فلسفه و کلام اسلامی

نویسنده: زینب کوتی

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر فاطمه رجبی

چکیده

وجود رابط از دیرزمان به صورت تلویحی در کلمات فلاسفه مطرح بوده ولی تصریح در مورد آن تا قبل از دوره صدرایی صورت نگرفته است. هم‌چنین یکی از مسائل با دایره تأثیر گسترده در فلسفه صدرایی است که در دوران نوصدرایی نیز دستخوش تغییر و تکمیل گردیده و جز تک‌نگاری‌های پراکنده حول آن، اثر قابل توجهی در این باب نوشته نشده است، وجود رابط سه مصداق دارد: مصداق مسلم آن در علوم عقلی، ربط در قضیه است که ذهنی است، مصداق دیگر آن ربط یک‌طرفی است که همان وجود معلول است که خارجی است. مصداق سوم آن ربط دوطرفی است که اثبات آن در خارج مورد نزاع می‌باشد. وجود رابط غیر از وجود رابطی (للغیر) است، که اثبات تحقق عینی آن، سبب دگرگونی عمیقی در اکثر مباحث فلسفی می‌گردد. حرکت جوهری، احکام کلی وجود، اتحاد عاقل به معقول و خارجیت معقولات ثانیه فلسفی از نمونه‌های مهم این مباحث است. تحقق معقولات ثانیه فلسفی از باب اتصاف و ربط دوطرفی است هم‌چنین اتحاد عاقل به معقول نیز با ربط دوطرفی حاصل می‌گردد و هر جایی که دو موجود مستقل با هم متحد شوند تأمین این اتحاد با وجود رابط است. این مسأله با مبانی اصالت وجود سازگار است و کسانی که قائل به اصالت ماهیت‌اند قادر به تبیین آن نمی‌باشند. در جنبه خداشناسی مخصوصاً با تولد نظریه امکان فقری و رابط بودن معلول نسبت به علت در تبیین توحید قرآنی به شدت مؤثر است هم‌چنین در جنبه‌های ذهن‌شناسی

با تحقیق ربط و حمل و توجیه معقولات ثانیة فلسفی اثرگذار است. در این رساله به تحقیق نظریة صدرایی و نوصدرایی در توضیح وجود رابط و تبیین اقسامش می‌پردازیم و سپس با این دارایی علمی به ثمرات آن در مهم‌ترین مباحث فلسفی خواهیم پرداخت.

واژگان کلیدی: اصالت الوجود، اعتباریت ماهیت، وجود رابط، وجود رابطی، معقول ثانی فلسفی، صدرائیان، نوصدرائیان.

فلسفه و فواید امام غایب عجل الله تعالی فرجه الشریف از منظر علامه طباطبائی: و آیت الله جوادی آملی

نویسنده: ریحانه رضایی کلیدبری
استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد مهدی گرجیان

چکیده

غیبت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف یکی از سنت‌های الهی است که به جهت طولانی شدنش در طول ادوار تاریخ شیعه مورد هجومه و شبهات فراوانی قرار گرفته است. بخشی از این شبهات به فلسفه غیبت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف و بخش دیگر آن به منافع وجود مبارک ایشان اختصاص دارد. علمای بزرگ شیعه در طول تاریخ همواره در جهت رفع این شبهات با تکیه بر آیات و روایات وارده از رسول خاتم ۶ و ائمه معصومین علیهم السلام تلاش و مجاهدت فراوان و ماندگار نموده‌اند از جمله این علمای برجسته معاصر در این زمینه علامه طباطبائی؛ و آیت الله جوادی آملی هستند. اگرچه فلسفه حقیقی غیبت سرّی از اسرار الهی است اما فلسفه غیبت حضرت به جهاتی، قابل احصاء می‌باشد. به عقیده علامه طباطبائی؛ و آیت الله جوادی آملی علت غیبت، تحقق وعده الهی و آماده‌سازی جهان جهت پذیرش حکومت اسلامی است و از آن‌جا که تحقق این مهم، مقدماتی را می‌طلبد به ذکر دیگر علل غیبت اشارات دقیق‌تری داشته‌اند. این دو عالم بزرگوار فوایدی را نیز بر وجود مبارک حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف بیان داشته‌اند که از مشهورترین این فوائد هدایت ظاهری و باطنی افراد و جامعه و نیز تکمیل عقول بشر در سایه وجود انسان کامل است. در این تحقیق با رویکرد توصیفی-تحلیلی و با گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و فیش‌نویسی به بررسی فلسفه غیبت و فواید وجود مبارک حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف از دیدگاه علمای

شیعه به ویژه علامه طباطبایی؛ و علامه جوادی آملی پرداخته شده و مقایسه‌ای گذرا بر نظرات جدید و متفاوت ایشان گردیده است.

واژگان کلیدی: فلسفه غیبت، امام غایب، فوائد امام غایب، علامه طباطبایی، آیت‌الله جوادی آملی.

نویسنده: راضیه عباسیان

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد مهدی گرجیان

چکیده

در میان صفات خداوند، بحث از اراده و مشیت مورد توجه بسیاری از اندیشمندان و متکلمین بوده است که بسیاری از آنان کلمه مشیت را مرادف با اراده دانسته اند. علامه طباطبائی خداوند را هم در مقام فعل و هم در مقام ذات دارای مشیت دانسته و قائل به مشیت تکوینی و تشریعی خداوند است. مشیت خداوند از صفاتی چون علم و قدرت او سرچشمه می گیرد. انسان نیز دارای مشیت است و مشیت او در طول مشیت الهی است. با توجه به این که مشیت الهی تمام امور هستی، حتی افعال اختیاری انسان را نیز شامل می شود اما این سخن به معنای نفی اختیار انسان نیست بلکه اختیار انسان در طول اختیار و مشیت الهی قرار دارد. یعنی خداوند متعال اراده نموده که انسان توان اختیار و انتخاب داشته باشد. بنابراین اعمال ارادی انسان جبراً از او صادر نمی شود بلکه چنان که مستند به اراده خود انسان است در عین حال مستند به مشیت الهی نیز است. اما با این وجود برخی به جبر و برخی به تفویض گرایش یافته اند و شیعه امر بین الامرین را برگزیده است. در این تحقیق که به روش توصیفی - تحلیلی است، روشن گردید که علامه طباطبائی با استناد به آیات شریفه قرآن، روایات معصومین و دلایل و براهین عقلی به عمومیت مشیت و اراده الهی معتقد است.

واژگان کلیدی: اختیار، اراده، المیزان، امر بین الامرین، جبر، علامه طباطبائی،

مشیت.

پانخ به شبهات ولایت تکوینی امامان علیهم السلام

نویسنده: ثریا ملائی

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید حمید جزایری
استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین دکتر علیرضا کرمانی

چکیده

مقصود از ولایت تکوینی این است که فردی بر اثر پیمودن راه بندگی آن چنان کمال و قرب معنوی پیدا کند که به فرمان و اذن الهی بتواند در جهان و انسان تصرف کند. علت شناخت صحیح مقامات اهل بیت علیهم السلام خصوصاً در حوزه ولایت تکوینی سبب شده است که شبهات متعددی به این حوزه وارد آمده و مقامات اهل بیت علیهم السلام به درستی فهم نشود، به سبب همین ضرورت بوده که نگارنده در این تحقیق با روشی توصیفی-تحلیلی درصدد پاسخ به شبهات در خصوص ولایت تکوینی ائمه اطهار علیهم السلام پرداخته و در نهایت در این تحقیق بدین نتیجه رسیده است که خداوند متعال ولایت تکوینی را برای ائمه معصومین علیهم السلام قرار داد اما این ولایت تا میزانی خواهد بود که مرز عبودیت و ربوبیت بین ایشان و حق تعالی متمایز باشد، امری که عدم فهم آن سبب غلو یا روی آوردن به شبهاتی در این باب شده است. خداوند متعال مقاماتی را برای اولیاء حقیقی خود خصوصاً ائمه اطهار علیهم السلام قرار داده که ریشه در تفاوت ایشان در مقامات بندگی و معنوی از دیگر افراد بشر داشته و لازمه آن، هیچ نوع تبعیض و اجحافی نیست.

واژگان کلیدی: شبهه، ولایت تکوینی، ولایت تشریعی، ائمه اطهار.

نویسنده: الهه عرب‌نژاد سمنانی
استاد راهنما: حجت‌الاسلام والمسلمین علی کارشناس

چکیده

پیشینه نص‌گرایی به قرن سوم هجری و مدرسه حدیثی قم بازمی‌گردد ولی مُجَدّد نص‌گرایی با نام اخباری‌گری، ملا امین استرآبادی در قرن ۱۱ است. هدف از این رساله کنکاش، واکاوی و بررسی اندیشه‌های کلامی ملا امین استرآبادی و نقدهای وارد بر آن است؛ اهمیت این مسأله از آن‌رو است که اخباری‌گری پیامدهای منفی اعتقادی و عملی فراوانی برای جامعه شیعی به همراه داشته است؛ به گونه‌ای که بسیاری از مسائل اعتقادی و فقهی شیعه را که ریشه در معارف عقلی متقن دارد، به چالش کشیده است؛ زیرا اخباریان، در مباحث کلامی هنگام تعارض بدوی عقل و نقل، تمسک به دلیل عقل را بدون توجه به روایات ائمه معصومین علیهم‌السلام بر نمی‌تابند و تنها دلیل منحصر به فرد و قطعی الصدور در باب مسائل کلامی را روایات اهل بیت علیهم‌السلام می‌دانند؛ هرچند در برخی موارد ملا امین استرآبادی بر اساس مشی سایر متکلمان از دلایل و براهین عقلی نیز بهره می‌جوید؛ ولی روش کلام عقلی را در مسائل اعتقادی نفی می‌کند و بر متکلمان خرده می‌گیرد؛ پرسش اصلی تحقیق آن است که اندیشه‌های کلامی ملا امین استرآبادی و نقدهای وارد بر آن چیست؟ فرضیه تحقیق آن است که ملا امین استرآبادی در مقام تعارض دلیل عقل با نصوص روایی در ساحت‌های سه‌گانه خداشناسی، راهنماشناسی و فرجام‌شناسی، جانب روایات را مقدم داشته است؛ یافته این پژوهش آن است که جریان نص‌گرا از

آبخشور حس‌گرایی سیراب گردیده است و قرابت فراوانی با جریان حس‌گرا در مغرب زمین دارد؛ جمود بر نصوص روایی تا بدان‌جا ادامه داشته است که شخص شاخص این جریان، با نفی کارکرد عقل در هنگام تعارض عقل و ظاهر روایت، قائل به صحت و قطعی‌الصدور بودن همه روایات کتب اربعه یعنی الکافی، من لایحضره الفقیه، تهذیب الاحکام و الاستبصار در اصول دین و نیز فروع دین گردیده است؛ ملا امین استرآبادی در ساحت خداشناسی، علم پیشین الهی به مخلوقات را نفی کرده، اراده الهی در پیدایش آن‌ها را نیز نفی می‌کند؛ او در ساحت راهنماشناسی، با براهین عقلی در اثبات نبوت را نفی می‌کند و قائل به عدم اكمال دین در زمان رسول اکرم^۶ است؛ هم‌چنین او با تفسیر نادرست از نصوص دینی، اندیشه کلامی ولایت فقیه را نفی می‌کند؛ در ساحت فرجام‌شناسی، وی حسن و قبح افعال را غیرذاتی می‌داند و قائل به مکلف دانستن انسان در نشئه آخرت است. از این‌رو، تقویت جریان عقل‌گرا که توسط بزرگانی چون شیخ مفید، سید مرتضی و ... راهبری می‌شد، بیش از پیش ضروری می‌نماید؛ تا جامعه اسلامی از هرگونه آسیب فکری - اعتقادی و تحجر مصون بماند.

واژگان کلیدی: اخباری‌گری، ملا امین استرآبادی، خداشناسی، راهنماشناسی، فرجام‌شناسی.

روش و شیوه‌آبلیت علیه السلام برای تبیین مهدویت

نویسنده: رقیه ذوالفقاری چوبوقلویی
استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین حسین الهی نژاد
استاد مشاور: سرکار خانم دکتر فاطمه رجبی

چکیده

مسأله مهدویت یکی از باورهای مهم و اصیل اسلام بوده که دارای زیربنای دیرینه‌ای است و مورد قبول همه گروه‌های اسلامی اعم از شیعه و سنی می‌باشد. البته حوزه مهدویت به عنوان یک حوزه پُرطرفدار و اثربخش، نیازمند بازشناسی و تحلیل درست و دقیق و شناسایی منابع روایی با نگرش‌ها و رویکردهای حدیث‌شناسانه می‌باشد. از این رو، قبل از بحث پیرامون هر مطلب، ابتدا با بهره‌گیری از روایات اسلامی به شناخت واقع‌نگرانه درباره مسأله مهدویت و گزاره‌های آن توسط ائمه معصومین علیهم السلام پرداخته می‌شود. در این پژوهش روش‌های ائمه معصومین علیهم السلام در وصف رخدادهای آخرالزمان، ظهور حضرت و مسائل مرتبط با آن از جمله نزول حضرت عیسی علیه السلام خروج دجال، تشکیل حکومت جهانی مهدوی، وظایف منتظران در این عصر، طول عمر حضرت و برخی مسائل دیگر، طرح و بررسی خواهد شد.

این تحقیق بر آن است که بر اساس سخنان ائمه معصومین علیهم السلام به هم‌پوشانی این فاصله زمانی و تفاوت‌های فکری میان انواع مخاطبان پرداخته و نشان دهد که ایشان جهت فرار از تنگنای واژگانی و تقریب افق فکری میان مخاطبان، طبق مقتضیات زمان خود از روش‌های متفاوت استفاده نموده‌اند. در این پژوهش مسائل مربوط به

مهدویت از جنبه منابع روایی، تاریخی، کلامی و... بررسی و ضمن توجه به تألیفات روایی مهدوی از عصر صدر اسلام تا زمان حاضر، احادیثی از کتب شیعه و سنی به عنوان نمونه ذکر می‌شود. به همراه شرح روایات، درباره روش‌هایی که معصومین علیهم‌السلام نسبت به مقتضیات زمانی خویش به کار برده‌اند، بحث شده و هم‌چنین به روش‌های روایی از جنبه علمی، عملی، گفتاری، تبشیری و... اشاره و در نهایت، روایات طبق این روش‌ها تحلیل می‌شود.

واژگان کلیدی: روش، روش‌شناسی، مهدویت، روش گفتاری، روش تقریر، روش علمی و عملی.

چکیده پایان نامه های دفاع شده
رشته تاریخ اسلام

نقش زنان در فتوحات مسلمانان بعد از رحلت پیامبر ﷺ تا پایان عصر اول عباسی

نویسنده: حکیمه احسانی

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر زهرا روح الهی امیری

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی «نقش زنان در فتوحات مسلمانان بعد از رحلت پیامبر ﷺ تا پایان عصر اول عباسی پرداخته است تا تصویری نسبتاً روشن از وضعیت روزگار مذکور ارائه دهد و الگوهایی از نقش آفرینی زنان در عرصه‌های اجتماعی به ویژه فتوحات اسلامی را تبیین کرده است. در این پژوهش به این سؤال پاسخ داده شده که در فتوحات اسلامی در برهه زمانی مذکور، زنان چه نقش‌های محول و اکتسابی متناسب با شأن زنانه داشتند. در این پژوهش با بهره از روش توصیفی - تاریخی و تحلیلی؛ متکی بر منابع تاریخی است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، زنان حتی قبل از اسلام، به عنوان گروهی فعال در تمامی سطوح جامعه نقش داشته‌اند. توسعه سرزمینی اسلام و فتح مناطق مجاور شبه جزیره عربستان، با ظهور اسلام، عصر رسول خدا ﷺ و خلفای نخستین آغاز شد و در ادوار بعد، تا محدوده زمانی تحقیق، نسبت به شرایط حاکم بر جامعه، تداوم یافت. به طوری که در زمان پیامبر ﷺ با ایجاد تحول در زیرساخت‌های اجتماعی و نظامی و با الگوگرفتن از این دوره در عصر خلفای بعدی، بانوان در بسیاری از نقش‌های محول و اکتسابی (رزمنده، معالجه مجروحان، گور کردن و خاکسپاری شهدا، خطابه، تشویق رزمندگان به خط مقدم) حضوری فعال در گسترش و پیشرفت اسلام داشته باشند؛ هرچند در ادوار بعد از رحلت رسول الله ﷺ با توجه به شرایط جامعه و فاصله گرفتن از سنت

نبوی، نقش آفرینی زنان در جامعه و نیز فتوحات اسلامی کمرنگ شد؛ به طوری که خود حاکمان، مانع حضور زنان در فعالیت‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی شدند.

واژگان کلیدی: فتوحات، خلفای نخستین، بنی‌امیه، عصر اول عباسی، نقش محول، نقش اکتسابی.

بررسی تطبیقی موضع‌گیری‌های عالمان فریقین در دگرگونی‌های نهاد دوره آل بویه

نویسنده: وحیده حیران

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر زهرا روح‌الهی امیری

چکیده

در قرن چهارم آل بویه شیعی در شهر بغداد که یک کانون علمی و آموزشی بود، بر خلافت عباسی طرفدار اهل سنت تسلط یافت. شکوه علمی بغداد در این عصر، شهره خاص و عام بود. با توجه به وجود فرقه‌های مهمی هم‌چون امامیه، حنابله، اشاعره، زیدیه و معتزله در بغداد، علمای برجسته شیعه و سنی نقش مؤثری در تحركات و تنازعات داشتند. با افزایش تحركات اجتماعی و تلاش علمی علمای امامیه در عصر آل بویه، اهل سنت به ویژه حنابله، درگیری‌های اجتماعی را بر ضد شیعیان ایجاد کردند. عالمان سنی برای حفظ خلافت سنی با عالمان شیعی و معتزلی به رقابت پرداختند. بهره‌مند شدن عالمان از حمایت‌های خلفا و وزرای شان سبب کثرت نفوذ و دخالت‌شان در امور و افزایش آشوب‌ها بود. موضع‌گیری علمای امامیه و اهل سنت در برابر فتنه‌های ایجادشده متفاوت بود. علمای امامیه اگرچه در جایگاه مناظرات و مباحثات علمی به رد و انکار مبانی اعتقادی اهل سنت می‌پرداختند اما در آشوب‌ها و تنازعات شهر بغداد نه تنها پیشرو نبودند بلکه در آرام کردن آشوب‌ها کوشش می‌نمودند؛ در حالی که برخی علمای اهل سنت با تحریک و تهییج عوام، درگیری‌ها و تنازعات بغداد را رقم می‌زدند.

واژگان کلیدی: بغداد، آل بویه، تنازعات، موضع‌گیری، علمای اهل سنت، علمای

شیعه.

چکیده پایان نامه های دفاع شده
رشته اخلاق و تربیت اسلامی

نویسنده: مریم السادات رضوی
استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر علیرضا آل بویه

چکیده

جمعیت جهان به صورت چشم گیری در حال رشد است. یکی از مهم ترین مشکلات جهان امروز گرسنگی و سوء تغذیه شدید مردم است. به ادعای برخی دخالت فناوری در تولید غذا می تواند راه حل مناسبی برای کمک به تأمین غذای سالم و کافی برای همه مردم جهان باشد. برخی از مهندسان ژنتیک مدعی هستند که با اصلاح ژن های گیاهان و حیوانات و تولید غذاهای اصلاح شده ژنتیکی می توان کمیت و کیفیت مواد غذایی را افزایش داد. موافقان تولید غذاهای اصلاح شده ژنتیکی با تمسک به استدلال های مختلفی چون حل مشکل گرسنگی جهانی، بالا رفتن کیفیت مواد غذایی، سودرسانی به کشاورزان و تسخیر سعی دارند تولید این غذاها را اخلاقی نشان دهند. تولید غذاهای اصلاح شده ژنتیکی با مخالفت هایی هم مواجه شده است که بیش تر ناظر به نادیده گرفتن مسائل اخلاقی در فرایند تولید این غذاها هستند. بعضی از مخالفان معتقدند تولید غذاهای اصلاح شده ژنتیکی به خودی خود و بدون در نظر گرفتن نتایج غیر اخلاقی است. این افراد برای اثبات ادعای خود از دلایلی چون بازی در نقش خدا، عبور از مرزهای گونه، نقض ارزش ذاتی گیاهان و حیوانات و تغییر در خلقت استفاده می کنند. دسته دیگر مخالفان تولید غذاهای اصلاح شده ژنتیکی را به دلیل همراه بودن با اثرات فاجعه باری بر زندگی انسان ها، محیط زیست و امنیت ملی کشور نادرست می دانند. در این پایان نامه تولید غذاهای اصلاح شده ژنتیکی از منظر اخلاق بررسی می شود و علاوه

بر نقد و بررسی دلایل موافقان و مخالفان، نظر اخلاق اسلامی نیز تبیین می‌شود. بر طبق شواهد موجود، تولید غذاهای اصلاح‌شده ژنتیکی می‌تواند پیامدهای نامطلوبی داشته باشد و تولید غذاهای اصلاح‌شده ژنتیکی پیش از برطرف شدن این خطرات غیراخلاقی است.

واژگان کلیدی: غذاهای اصلاح‌شده ژنتیکی، تسخیر، گرسنگی جهانی، بازی در نقش خدا، تغییر در خلقت، اخلاق کاربردی.

روش‌های پرورش خودمهارگری جنسی فرزندان در خانواده از منظر اسلام و روان‌شناسی اخلاق با تأکید بر ۷ سال دوم

نویسنده: مهدیس رهام

استاد راهنما: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسین دیبا

چکیده

به اعتقاد روان‌شناسان، خودمهارگری در سطوح مختلف کاربرد دارد و امروزه بسیاری از مشکلات شخصی و اجتماعی افراد، ناشی از شکست در خودمهارگری است. محور اصلی خودمهارگری، توانایی شخص در مدیریت کشش‌های درونی یا تغییر آن‌ها و نیز کنترل تمایلات نامطلوب و پرهیز از عمل بر اساس آن‌هاست. خودمهارگری جنسی در ادبیات اسلامی با مفاهیمی هم‌چون عفت‌ورزی ارتباط دارد. با بررسی یافته‌های روان‌شناسان و هم‌چنین مطالعه آثار و روایات اسلامی، می‌توان ۷ سال دوم زندگی کودکان را از جمله مهم‌ترین دوره‌هایی دانست که تأکید و پرورش خودمهارگری دارای اهمیت بیش‌تری است. بر همین اساس نیز در پژوهش حاضر به بررسی روش‌های پرورش خودمهارگری جنسی فرزندان در خانواده از منظر اسلام و روان‌شناسی اخلاق با تأکید بر ۷ سال دوم پرداخته شده است. در این پژوهش، با تحلیل و توصیف با جمع‌آوری اطلاعات از متون به این یافته‌ها رسیدیم که در نظریات روان‌شناسان «خودمهارگری» با اصطلاحاتی چون «خودکنترلی»، «خودنظم‌دهی» یکی از مؤلفه‌های هوش هیجانی به شمار می‌آید. هوش هیجانی، توانایی نهفته‌ای شامل خودکنترلی، شوق، پایداری و توانایی برانگیختن خود است و این نظریه بر این عقیده است که توانایی کنترل تکانه‌ها و وسوسه‌ها، مبنای اراده و شخصیت و عامل کنترل تکانه‌ها و برخورداری از حس

خودکنترلی است. خودنظم‌دهی به تمرین بر کنترل بر خود گفته می‌شود که از سه قسمت استانداردهای فکری، احساسی و رفتاری و انگیزشی تشکیل شده است. خودمهارگری به عنوان نیرویی درونی برای بازداری و نپذیرفتن است و نتیجه فرآیندها و باورهای اخلاقی، سطح مذهبی بودن والدین، مشارکت فرد در فعالیت‌های مذهبی است. عوامل خودمهارگری به مواردی چون سبک‌های تربیتی والدین بنا به این که خانواده‌ای سهل‌گیر یا سخت یا مقتدر باشند، تقویت ایمان دینی در کودکان، پرورش عزت نفس در کودکان و تقویت اعتماد به نفس در کودک معطوف می‌باشد. ناهماهنگی تربیتی پدر و مادر، موجب سردرگمی کودکان می‌شود. کودکان این دسته از والدین در تشخیص درست از نادرست، احساس درماندگی می‌کنند و قدرت تمییز ارزش‌ها و ضدارزش‌ها از آن‌ها سلب می‌شود. این امر خودمهارگری را در آنان کاهش می‌دهد. در اسلام خودمهارگری به «فرآیند مهار و تنظیم مداوم و آگاهانه تمایلات نفس در سه حوزه افکار و هیجانات و رفتار، با هدف رسیدن به کمال الهی، به وسیله شناخت و نظارت بر خود، شناخت و ایمان به هدف نهایی و عمل بر اساس انگیزش‌های الهی» تعریف شده است.

واژگان کلیدی: خودمهارگری، تربیت جنسی، خانواده، روان‌شناسی اخلاق.

بررسی چالش‌های مصرف آب در بخش کشاورزی بر مبنای اخلاقی

نویسنده: ریحانه تقی بابایی

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر علیرضا آل‌بویه

چکیده

حدود دو سوم آب رودخانه‌ها، دریاچه‌ها و سفره‌های زیرزمینی جهان در بخش کشاورزی مصرف می‌شود. ایران نیز از این میزان مصرف مستثنی نیست و مانند سایر کشورها، بخش قابل توجهی از منابع آبی خود را در بخش کشاورزی مصرف می‌کند. کاهش کیفیت آب و تأمین آب مورد نیاز از جمله نگرانی‌هایی است که بشر امروزی با آن روبه‌رو است و معضلاتی هم‌چون کاهش نزولات آسمانی و افزایش خشکسالی بر این نگرانی‌ها دامن می‌زند. لذا از جمله راهکارهایی که در اکثر کشورها به ویژه ایران برای برون‌رفت از این معضلات به کار می‌بندند، استفاده از فاضلاب تصفیه‌شده در کشاورزی است. راهکار دیگر، استفاده از آب‌های زیرزمینی است که در چند دهه اخیر بهره‌برداری از آن افزایش چشمگیری داشته است. البته استخراج بدون برنامه از این آب‌ها خطرات جبران‌ناپذیری بر محیط زیست وارد می‌کند. یکی از راهکارهای جلوگیری از چنین مشکلاتی آشنایی هرچه بیش‌تر کشاورزان با مقوله اخلاق است که بیش از گذشته احساس می‌شود. اخلاق کاربردی که شاخه‌ای از اخلاق هنجاری است و به حل معضلات اخلاقی و ارائه اصول اخلاقی مشاغل مختلف می‌پردازد، در عرصه کشاورزی نیز وارد شده است و به مسائل اخلاقی در بخش تولید، توزیع و مصرف محصولات کشاورزی پرداخته است. در این پژوهش علاوه بر تبیین جغرافیای معرفتی اخلاق کشاورزی، به

واکاوی استفاده از آب‌های آلوده در بخش کشاورزی به لحاظ اخلاقی، مزایا و مضرات استفاده از این آب‌ها و معضلات استفاده از آب‌های زیرزمینی در کشاورزی از منظر اخلاقی پرداخته شده است. نتایج به‌دست‌آمده حاکی از آن است که استفاده از فاضلاب تصفیه‌شده مزایایی هم‌چون جلوگیری از فرسایش خاک و حفظ منابع طبیعی را در پی دارد. در مقابل بهره‌برداری بیش از حد از سفره‌های زیرزمینی، شرایط نامطلوب اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی را برای ساکنین منطقه به وجود می‌آورد. طبق نتایج به‌دست‌آمده در این پژوهش، لازم است کشاورزان با آموزه‌های اسلامی آشنا شوند تا در مصرف نعمت‌های بی‌بدیل الهی حد اعتدال را رعایت کنند تا حقی از سایر موجودات تضییع نشود و ادامهٔ حیات برای نسل‌های آتی فراهم گردد.

واژگان کلیدی: اخلاق، آب، کشاورزی، آب‌های آلوده، آب‌های زیرزمینی.

نویسنده: فاطمه ملکوتی نژاد

استاد راهنما: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسین دیبا

چکیده

انسان موجودی اجتماعی و مدنی بالطبع است. در یک زندگی اجتماعی چالش‌های مختلفی وجود دارد که یکی از آن‌ها وقوع مصائب و بلاهاست. تعامل و برخورد صحیح با مصائب و مرعوب نشدن در برابر آن امر بسیار مهمی است. رساله حاضر موضوع مواجهه با افراد مصیبت‌دیده را مورد بحث قرار داده تا با بررسی متون دینی راهکارهایی برای آن در حوزه بهداشت و سلامت ارائه نماید. دیدگاه‌های اسلامی و روان‌شناسی دو مبنای اصلی این پژوهش است که بر اساس آن روش‌های کاربردی استخراج شده است. در بخش دیدگاه اسلامی این رساله، سه محور اندیشه‌ای، عاطفی و رفتاری در مواجهه با انسان‌های مصیبت‌دیده مورد بررسی قرار گرفته و زیرشاخه‌هایی مانند صبر، توکل و همدلی در آن گنجانده شده است. در این بخش سعی پژوهشگر بر ارائه راهبردهای راهبردی و کارآمد بوده است. بخش دیگر این پژوهش که مکمل مباحث بخش قبل می‌باشد؛ همان سه محور از دیدگاه روان‌شناسی مورد بحث قرار گرفته و طبعاً راهکارها با این نگاه ارائه شده است. مقایسه بین دو منظر متون اسلامی و روان‌شناسی موضوع آخرین فصل این رساله می‌باشد. قابل ذکر است گرچه بسیاری از عناوین هم‌پوشانی دارند اما سعی مؤلف در تبیین تفاوت‌ها نیز بوده است. در پایان یادآور می‌شود پژوهش مزبور گامی در مسیر ارائه راهکار به افراد مصیبت‌دیده می‌باشد تا نه تنها در برابر مصائب و حوادث منفعل نباشند بلکه با تمسک به این راهکارها مصائب را به فرصت تبدیل نمایند.

واژگان کلیدی: مصیبت، اسلام، روان‌شناسی، راهکارها.

حقوق نسل های آینده و نقش عدالت زیست محیطی در حفاظت از آن ها

نویسنده: سمیه سقائیان

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر علیرضا آل بویه

چکیده

از چالش های مهم و اساسی بشر امروزی بحران محیط زیست است. این بحران که به یک مسأله جدی دولت ها و ملت ها بدل شده، حاصل دخالت و بهره وری ناصحیح انسان از طبیعت پیرامون خود است. استفاده بی رویه و بی ضابطه از منابع طبیعی، و سهل انگاری در حفاظت از آن ها، نه تنها نسل حاضر را با مشکلات اساسی مواجه کرده و توازن و تعادل زیست محیطی افراد آن را به هم زده است، بلکه نسل های آینده را نیز در این باره با مخاطرات جدی روبه رو می نماید. امروزه مسائلی؛ چون افزایش گازهای گلخانه ای و گرمایش جهانی، کاهش لایه ازن، تخریب خاک ها، نابودی جنگل ها، کم آبی، جاری شدن فاضلاب ها و مواد زاید ناشی از فعالیت کارخانه های صنعتی به درون رودخانه ها و دریاها، مواد منتشره ناشی از فعالیت نیروگاه های اتمی و موارد دیگر، موجب تبعیض و نابرابری در استفاده بهینه از محیط زیست برای نسل حاضر و تهدید مهمی برای نسل آینده شده است. در این تحقیق که به روش عقلی و نقلی همراه با توصیف، تحلیل و نقد انجام شده است، برای حفظ حقوق زیست محیطی نسل های آینده، اولاً نسل های آینده دارای حق دانسته شده اند و این مهم از منظر اخلاق زیست محیطی و از طریق آیات، روایات، دلیل عقلی و اندیشه خداباورانه (بر اساس الگوی سرپرستی)، ثابت شده است، زیرا طرق مذکور برای طبیعت و محیط زیست، ارزش ذاتی قائل اند و آن را

شایسته احترام، حفاظت و بهره‌وری صحیح از جانب انسان‌ها می‌دانند؛ ثانیاً به نقش و جایگاه عدالت زیست‌محیطی توجه جدی شده است. عدالت زیست‌محیطی نیز - که هم درون‌نسلی است و هم بین‌نسلی - در صورتی تحقق می‌یابد که در مرحله اول به مبانی نظری آن در اسلام، یعنی قاعده عدالت، به ویژه عدالت اقتصادی همراه با حفظ عزت و کرامت مردم، توجه شود و در مرحله بعد، راهکارهای عملی تحقق آن نسبت به نسل‌های آینده، همانند وقف برای آیندگان، وصیت عام، مالکیت‌های عمومی و دولتی، قواعد بازدارنده و ...، به خوبی پیاده شود.

واژگان کلیدی: محیط زیست، بحران‌های زیست‌محیطی، حقوق نسل‌های آینده، نظریه انصاف بین‌نسلی، عدالت زیست‌محیطی.

چکیده طرح های پژوهشی مصوب
در حال انجام

طرح پژوهشی «خصیت و فاعل اخلاقی از منظر فیزیولوژی و روان‌شناسی اخلاق»

محقق: معصومه سادات سالک

استاد ناظر: حجت الاسلام والمسلمین دکتر عزیزاده

قطب مربوطه: اخلاق، خانواده و سبک زندگی (میز اخلاق)

قالب: کتاب ۲۰۰ صفحه‌ای

کنش اخلاقی انسان در موقعیت‌های مختلف اعم از شرایط عادی یا موقعیت‌های متعارض، اغلب در سه لایه باور و شناخت، تمایل و هیجان (انگیزش) و نهایتاً کنش و رفتار، قابل پیگیری است. از طرفی هر یک از این سطوح و لایه‌ها تحت نفوذ عوامل بیرونی و درونی قرار داشته و مؤلفه‌های بسیاری بر آن اثرگذارند. ویژگی‌های فیزیولوژیکی و روان‌شناختی از جمله امور درونی است که می‌تواند بر هر سه لایه شناخت و هیجان و کنش تأثیر بگذارد در حالی که عوامل مستقیم و غیرمستقیم و پیچیده بیرونی از قبیل اجتماع، فرهنگ، قومیت، شرایط سیاسی و ساختار قدرت، دین و مذهب و ... نیز در این میان نقش به سزایی دارند. البته پرداختن به تمامی ابعاد و عوامل درونی و بیرونی تأثیرگذار بر کنش اخلاقی و نیز تعیین میزان و سهم تأثیر آن‌ها در پروژه‌ای واحد امکان‌پذیر نیست. از این‌رو در گام اول بحث کنشگری اخلاقی در دو حوزه روان‌شناسی و فیزیولوژی پیگیری خواهد شد و تلاش می‌شود از میان عناصر و مؤلفه‌های مختلف اخلاق، با ورود از درگاه فاعل اخلاقی، مؤلفه‌های قوام‌بخش یا تأثیرگذار بر فاعلیت اخلاقی از منظر روان‌شناختی و زیست‌شناختی بررسی گردد. شناخت، انگیزش و هیجان، اراده و اختیار، قضاوت و داوری از جمله این مؤلفه‌ها هستند. به این منظور ابتدا ادبیات نظری و دیدگاه‌های مشهور حوزه روان‌شناسی و نیز نقطه نظرات مرتبط با بحث

اخلاق و فاعلیت اخلاقی به اجمال مرور شده و ضمن نقد و بررسی‌های احتمالی، با ورود متغیر جنسیت به بحث، فاعل اخلاقی از منظر جنسیت مورد مذاقه قرار خواهد گرفت. تأثیر عوامل زیستی از قبیل ژنتیک، هورمون‌ها و نیز اعصاب و عملکرد مغز بر عاملیت اخلاقی از جمله مباحث مطرح در موضوع فیزیولوژی اخلاق خواهد بود.

طرح پژوهشی «بازخوانی رضایت‌مندی جنسی بانوان باروریکردویی»

محقق: مریم قوجائی خامنه

استاد ناظر: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سالاری‌فر

قطب مربوطه: اخلاق، خانواده و سبک زندگی (میز تحکیم نظام خانواده)

قالب: کتاب ۱۵۰ صفحه‌ای

پاسخگویی به نیاز جنسی از مهم‌ترین ابعاد زندگی هر فرد - زن و مرد - است که اگر به صورت صحیح انجام نپذیرد و دچار افراط یا تفریط شود، به دیگر ابعاد زندگی آسیب خواهد رساند. تأمین این نیاز و حصول رضایت از مناسبات جنسی، آرامش، احساس خشنودی و رضایت‌مندی در زندگی زناشویی را در پی خواهد داشت و منجر به بروز رفتارهای عفیفانه در افراد جامعه و پیشگیری از جرائم در حوزه رفتار جنسی خواهد شد. آن‌چه که در فرآیند ارضاء این نیاز از دیدگاه اسلام مهم است، رعایت قوانین و حدود شرعی است که در قالب فرامین واجب و یا دستورالعمل‌های استجابی بیان شده است.

مؤلفه‌های موجود در حقوق و تکالیف جنسی زوجین، در ابتدای امر کاملاً به نفع مرد به نظر می‌رسد و چنین القا می‌کند که توجه و عنایت حداکثری دین اسلام، به سمت جنس مرد است و زن طفیلی این رابطه است و یا به عبارتی؛ اصل، رفع نیاز جنسی مردان است. این موارد، شبهه حق حداقلی جنسی زن و اصل بودن نیاز مرد را متصور ساخته و سبب نگاه‌های افراطی و ناصواب فمینیستی به حق جنسی زن، احقاق جنسی وی، نقد و اعتراض به آموزه‌های دینی شده است.

با توجه به دیدگاه مثبت اسلام بر حق و رضایت‌مندی جنسی بانوان، همخوانی و انطباق اختلال‌های جنسی بانوان با آموزه‌های اسلامی (روایات)، وجود مشکلات

و اختلالات جنسی، شیوع بالای نارضایتی جنسی بانوان در جامعه، بروز ناهنجاری و انحرافات جنسی خارج از چارچوب زناشویی، برآنیم در این نوشتار تحقیقی با بررسی نصوص اسلامی (آیات و روایات) مبانی رضایتمندی جنسی، رابطه حق و اخلاق جنسی، دیدگاه‌های اسلامی موجود در باب رضایتمندی جنسی بانوان، مؤلفه‌های رضایت جنسی بانوان؛ عوامل، موانع (جسمانی، روان‌شناختی و اجتماعی) و مهارت‌های کسب رضایتمندی را با دیدگاه اسلام تبیین نماییم.

نکته بسیار مهم و قابل توجه در این زمینه، وجود تابوی بیان مسائل و روابط جنسی به خصوص در مورد بانوان است که انتظار می‌رود با به‌کارگیری ادبیاتی عقیقانه و به دور از هجو و رویکردی کاملاً علمی و واقعیت‌گرا به مسائل جنسی خاص بانوان پرداخته شود.

گزارش نشست ها، سمینارها و
کرسی های آزاداندیشی

نشست «پژوهش‌های دینی در دنیای متلاطم کنونی»

استاد ارائه‌دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین آقای حصارى

به همت معاونت پژوهش و به مناسبت هفته پژوهش در تاریخ ۱۳۹۸/۹/۲۵، نشست «پژوهش‌های دینی در دنیای متلاطم کنونی» در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

حجت‌الاسلام والمسلمین آقای علی‌اکبر حصارى در این نشست اظهار داشت: با توجه به اهمیت پژوهش، قائده کل کشور به این صورت است که تمامی برنامه‌ریزی‌های پژوهشی از ۲۵ آذر هر سال تا سال بعد صورت می‌گیرد؛ در طی این هفته باید نگاهی به کارهای انجام‌شده انداخت و پیش‌بینی و تدارکات لازم برای سال پیش رو را در نظر گرفت.

وی با اشاره به گستردگی قلمرو جغرافیایی دنیای پژوهش گفت: طلاب باید به عنوان رسالت طلبگی به علامت‌گذاری در جغرافیای دنیای پژوهش دینی که پیش روی‌شان قرار دارد، بپردازند و آگاه باشند که چه عرصه پهنایی در مقابل‌شان است. ایشان تصریح کرد: وضعیت پژوهش دینی در دنیای متلاطم کنونی، معطوف به متغیرهایی است که رفتار و زیست دینی را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. وی افزود: اگر در حوزه‌های علمیه، کارهای علمی خود را در چارچوب دینداری جامعه بنا کنیم، باید بدانیم که بایستی بر مجموعه قوانینی که بر این باور تأثیر می‌گذارد، آگاهی کامل داشته باشیم.

حجت‌الاسلام والمسلمین حصاری با اشاره به این‌که بعضی از افراد تغییرات منفی پیش‌آمده در جامعه را به انقلاب اسلامی ارتباط می‌دهند، اظهار داشت: صدها متغیر و عامل تأثیرگذار در جامعه وجود دارد که معلول تغییرات پُرسرعت در دنیا است و اگر انقلاب هم نبود، این تلاطم‌ها نیز به وجود می‌آمد. البته بعضی از این تغییرات وابسته به انقلاب اسلامی است چرا که بعضی از دشمنان برای برانداختن این تفکر و انقلاب اسلامی اقداماتی در سطح دنیا انجام دادند که در جامعه ما اثر خود را می‌گذارد.

حجت‌الاسلام والمسلمین حصاری خاطر نشان کرد: آنچه که ما باید در چرخه پژوهش‌های خود به آن توجه کنیم، همان طرح و دکترین آمریکا و اردوگاه سرمایه‌داری لیبرال غرب است که قدرت‌های جهانی مخصوصاً به منظور مقابله با ما دنبال می‌کنند. وی افزود: در زمان ریاست جمهوری کارتر که انقلاب اسلامی پیروز شد، ۲۰ کشور تحت سلطه آمریکا، با حرکت‌های انقلابی از زیر بار سلطه این کشور خارج شدند و رژیم آمریکا با یک بحران بسیار بزرگ مشروعیت و مقبولیت جهانی مواجه شد و در ادامه با به قدرت

رسیدن ریگان، یک دکترین طراحی شد تا در راستای منافع آمریکا عمل کند و هر رئیس جمهور بعدی نیز باید آن را پیش ببرد. وی اظهار داشت: این دکترین، طرح و برنامه‌هایی است تا با رژیم‌های مردمی که با انقلاب به روی کار آمدند، مبارزه کنند؛ شعار آن جنگ خفیف، تبدیل ارزش‌ها به ضدارزش و تبدیل فرد انقلابی به ضدانقلابی است. محور آن جنگ نرم و فرهنگی با رژیم‌های مردمی که علیه آمریکا قرار گرفته‌اند، است تا خود آن کسانی که شعار داده و انقلاب کردند، پشیمان شوند و زمانی که همه از زیر این پرچم انقلابی فرار کردند، با یک جنگ خفیف آن رژیم را به سقوط بکشاند.

ایشان در ادامه گفت: اگر شما طلاب می‌خواهید وضعیت امروز جامعه خود را تحلیل کنید، به این نقشه‌ای که دشمنان در این ۴۰ سال دنبال می‌کنند، باید توجه کنید و ببینید که چند درصد آن هجمه‌های فرهنگی را که مورد نظرشان است، توانسته‌اند پیش ببرند و ما به عنوان نیروهای متدین جامعه، برای مقابله با آن دکترینی داشته‌ایم؟

در ۶۰ میلادی و زمانی که اردوگاه شرق و اردوگاه غرب که با هم رقیب هم بودند، در یک نقطه اشتراک داشتند و آن مبارزه با ایدئولوژی‌های دینی بود تا دین را از تمام عرصه‌های اجتماعی دور کنند، اما در دهه ۱۹۷۰ که ایدئولوژی دین پیروز شد، آن‌ها شوکه شدند. کشوری به ایدئولوژی دینی رسیده بود که سر سازگاری نه با اردوگاه غرب و نه با اردوگاه شرق داشت. وی با اشاره به حادثه ۱۱ سپتامبر افزود: ماجرای که از ۱۱ سپتامبر شروع شد، ورود نظامی آمریکا به منطقه بود؛ از نگاهی دیگر بهانه‌ای برای برنامه‌ریزی یک پارامتر در راستای آغاز مدیریت دین توسط آمریکا است.

حجت الاسلام والمسلمین حصاری با اشاره به تأثیر تغییرات اجتماعی بر جامعه، تصریح کرد: تأثیراتی که تغییرات اجتماعی روی جامعه می‌گذارد، به انقلاب و دین مربوط نیست؛ اولین انقلاب اجتماعی (انقلاب کشاورزی) ۱۰ هزار سال پیش اتفاق افتاد که باعث ایجاد تغییر در معیارهای زیستی انسان‌ها شد و حدود ۱۰ هزار سال پابرجا بود تا این که ۵۰۰ سال پیش جای خود را به انقلاب صنعتی داد که به دنبال آن، معیارهای زندگی و خانوادگی و رفتارهای فردی انسان دستخوش تغییرات شد. انقلاب صنعتی نیز جای خود را به انقلاب الکترونیک داد و هم‌اکنون دامنه این تغییرات کوتاه‌تر شده و به زیر ۱۰ سال رسیده است. وی خاطرنشان کرد: وقتی دامنه این تغییرات به زیر ۱۰ سال می‌رسد، شخصی که در جامعه می‌خواهد زندگی کند، ممکن است در طول زندگی مجبور شود تا خودش را با سه مدل زیستی مختلف تطبیق بدهد؛ بخش زیادی از سرگشتگی و عصیان‌گری جوان‌ها در دنیا معلول این عامل است و نمی‌توان بدون در نظر گرفتن تغییرات اجتماعی کنونی، جوانان را برای بحران‌های هویتی‌اش سرزنش کنیم.

نشست «فراز و فرودهای پژوهش»

استاد ارائه‌دهنده: سرکار خانم دکتر طیبی

به همت معاونت پژوهش و مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه و به مناسبت هفته پژوهش در تاریخ ۱۳۹۸/۹/۲۵، نشست علمی «فراز و فرودهای پژوهش» در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد. سرکار خانم طیبی «استاد حوزه» در نشست علمی «فراز و فرودهای پژوهش» ضمن بیان این‌که تحقیق نمی‌تواند واژه معادل پژوهش باشد و پژوهش یک فعالیت هدفمند، منظم و روشمند برای رسیدن به یک واقعیت و یا حل مسأله است، اظهار داشت: خروجی پژوهش‌ها یا می‌تواند حل مسأله و یا کشف حقیقت باشد؛ کشف حقیقت بدین معناست که حقیقتی در دل تاریخ وجود داشته و کسی به آن دست پیدا نکرده است. سرکار خانم طیبی، یونانی بودن مادر امام رضا (ع) را با ذکر ده‌ها دلیل در تحقیقات خود مصداقی برای کشف حقیقت دانست و گفت: کشف حقیقت

هیچ مسئله‌ای را در جامعه حل نمی‌کند اما در حل مسأله به دنبال حل مشکلی در جامعه هستیم. این پژوهشگر حوزه علوم دینی تصریح کرد: پژوهش فعالیتی است که بی‌حوصلگی، بیماری، بازنشستگی و ... در آن راه ندارد و گاهی سال‌ها فعالیت پژوهشی، نتیجه کوچکی دارد؛ فرد پژوهشگر در حال بیماری نیز فکر می‌کند و از کار نمی‌ایستد و کسی که در این مسیر قدم برمی‌دارد، هیچ‌گاه بازنشسته نمی‌شود.

وی با بیان این‌که داشتن انگیزه قوی، فرد را در انجام کار پژوهشی موفق می‌کند، افزود: در انجام پژوهش، بررسی روایات از جهت اصل صدور، سند، دلالت، جریان‌های حاکم در زمان صدور و ثبت، توجه به آثار گذشتگان و پیشینه برای جلوگیری از موازی‌کاری و آشنایی با نظام صحیح ورود به بحث در فعالیت پژوهشی بسیار حائز اهمیت است.

نشست علمی- پژوهشی «بررسی مصادیق عفاف قبل و بعد از ازدواج»

استاد ارائه دهنده: سرکار خانم قوجائی خامنه

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه و همزمان با هفته پژوهش در تاریخ ۱۳۹۸/۹/۲۴، نشست علمی- پژوهشی با عنوان «بررسی مصادیق عفاف قبل و بعد از ازدواج» در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای نشست، سرکار خانم قوجائی خامنه (محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه) ضمن اشاره به این نکته که عفاف، إحصان، حفظ فروج، نهی از فحشا، بغی و ... از واژگان پُرکاربرد در نظام تربیت و اخلاق جنسی اسلام هستند، به مفهوم‌شناسی واژه «عفاف» در لغت و اصطلاح پرداخت و اظهار داشت: «عفاف» مفهومی عام است که به کمی چیزی، روی برگرداندن از امور غیرحلال و غیرنیک، روی گردانی از محرمات

و خواسته‌های پست و به وجود آمدن حالتی برای نفس انسان در جهت حفظ از غلبه یافتن شهوت از طریق تمرین و ممارست اطلاق می‌شود و در مجموع، می‌توان عفاف را ناظر به چیزی درون نفس و در راستای حفظ نفس از تمایلات و شهوات نفسانی دانست. اما عفاف در اصطلاح، مفهومی عام است که به خویش‌داری در برابر هرگونه تمایل افراطی نفسانی گفته می‌شود و مفهوم خاص آن خودداری از تمایلات افراطی جنسی است. وی در ادامه گفت: واژه «عفاف»، دارای خانواده‌ی واژگان در قرآن است که کاربرد آن به دو دسته کلی؛ کاربرد اقتصادی (بقره: ۲۷۳؛ نساء: ۶) و کاربرد نفسانی (نور: ۳۳ و ۶۰) و چهار معنای قرآنی؛ خویش‌داری مالی در برابر فقر، قناعت مالی، پاکدامنی و خودمهارگری جنسی و رعایت حجاب را دربرمی‌گیرد.

سرکار خانم قوجائی خامنه قبل از ورود به بحث مصادیق عفاف، مبانی عفاف جنسی را خاطرنشان کرد و گفت: ۱- عفاف فضیلتی دوجنسی است که شامل زن و مرد می‌شود؛ ۲- دامنه‌ی زمانی عفاف جنسی، قبل و بعد از ازدواج را دربرمی‌گیرد اما در مورد افراد مجرد تأکید ویژه وجود دارد؛ ۳- عفاف جنسی دارای ابعاد مختلف؛ کردار، گفتار و اندیشه است. ایشان در ادامه اظهار داشت: واژه «عفاف» با واژه «إحسان» ارتباط نزدیکی دارد و این ارتباط در ازدواج، خود را نشان می‌دهد. «إحسان» به موضع و مکانی محکم بدون امکان دسترسی به درون آن و مصونیت بخشیدن و حفظ کردن، صفتی ارزشی و ثابت در شخصیت فرد صرف‌نظر از برخورد با عوامل خارجی گفته می‌شود. این واژه دو معنای اصلی در حوزه‌ی عفاف دارد؛ حفظ پاکدامنی (ناشی از تربیت فرد در این زمینه) و پاکدامنی حاصل از ازدواج و همسرگزینی.

محقق مرکز پژوهش‌های اسلامی در ادامه به عوامل آسیب‌زای کارکرد جنسی ازدواج پرداخت و به مواردی هم‌چون؛ ضعف روابط جنسی و عدم رعایت حدود رابطه جنسی اشاره نمود. وی در تبیین رابطه مفهومی عفاف و ازدواج افزود: ۱- عفاف قبل از ازدواج فقط مشتمل بر حفظ خویش‌داری است؛ ۲- پس از ازدواج هم‌چنان بر حفظ خویش‌داری جنسی در برابر ناپاکی تأکید می‌شود. با این تفاوت که بسیاری از سختی‌های خویش‌داری با ارضای نیاز جنسی در چارچوب ازدواج برطرف می‌شود. از این‌رو آن مرحله را «هم‌آیندی ازدواج و عفت‌ورزی» می‌خوانیم.

در پایان نشست، سرکار خانم قوجائی خامنه الگوی سبک زندگی عفیانه را به این صورت معرفی کرد: «خویش‌داری جنسی - ازدواج - نگه‌داشتِ خویش‌داری جنسی».

نشست علمی- پژوهشی «کارکردهای زیست معنوی فاطمی»

استاد ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر مغیثی

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه و همزمان با هفته پژوهش در تاریخ ۱۳۹۸/۹/۲۴، نشست علمی- پژوهشی با عنوان «کارکردهای زیست معنوی فاطمی» در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای نشست، سرکار خانم دکتر مغیثی (محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه) اظهار داشت: با توجه به مآثرات و آموزه‌های حضرت فاطمه سلام الله علیها در جهت زیست معنوی می‌توان شاخصه‌های مهم کلان و بنیادی و شاخصه‌های خرد و کاربردی را استخراج کرد تا این‌که در پرتو آن بتوان الگوسازی شخصیتی برای عصر مدرن و زندگی امروزی را تبیین نمود.

وی توحیدمحوری، عبودی بودن، ولایت‌مداری و خردگرایی را از اصول شاخصه‌های کلان و بنیادی زیست معنوی فاطمی برشمرد و گفت: انسان متعالی در این حیطه با ویژگی‌های توحیدمدارانه، عبدی خاضع در آستان قرب الهی می‌گردد. رویکرد بینشی و کنشی، مؤید اصل ولایت در یک انسان تراز به شمار می‌رود. انسان تنها در پرتو ولایت‌گرایی می‌تواند قله‌های رفیع و منیع انسانیت را در طول زیست معنوی خویش طی کند. شاخصه لاینفک دیگری که بنیادین و ساختارساز تلقی می‌گردد، عقلانیت و خردگرایی است. عقل محوری امری مشکک و ذومراتب می‌باشد که در هر

مرتبه، عقلانیت خاص آن مرتبه ضرورت و التزام دارد. مجموع این شاخصه‌ها اموری زیرساختی را خواهند ساخت. به همین دلیل به آن شاخصه‌های کلان و بنیادی گفته شده است.

در پایان نشست، سرکار خانم دکتر مغیثی به شاخصه‌های خُرد و کاربردی زیست معنوی فاطمی اشاره کرد و گفت: در حقیقت زیست معنوی فاطمی سرشار از رضایتمندی از خداوند است به طوری که ساحت بینشی - کُنشی امیدواری به رحمت الهی و در نتیجه نشاط را به ارمغان خواهد آورد. انسانی که در تمامی مراتب زیست معنوی خویش دارای امید و نشاط فزاینده باشد، به طور قطع آرامش و آسایشی بی‌کران در وجودش دارد و از همین منبع عظیم می‌تواند آن را به اجتماع پیرامون نیز اعطا کند.

نشست علمی- پژوهشی «واکاوی تأثیرگونه‌های نیت بر ارزش عمل از منظر نهج البلاغه»

استاد ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر حسینی کاشانی

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه و همزمان با هفته پژوهش در تاریخ ۱۳۹۸/۹/۲۵، نشست علمی- پژوهشی با عنوان «واکاوی تأثیر گونه‌های نیت بر ارزش عمل از منظر نهج البلاغه» در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای نشست، سرکار خانم دکتر حسینی کاشانی (محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه) پس از بیان معنای نیت، به دو گونه توجه نهج البلاغه به نیت اشاره کرد و اظهار داشت: یکی آن‌که نیت در حکم عمل است و بر اساس آن، نیات صالحه در حکم عمل نیک و نیات ناصالح در

حکم عمل قبیح شمرده شده‌اند. دوم آن‌که نیت، عامل مؤثر بر ارزشمندی فعل انسان است.

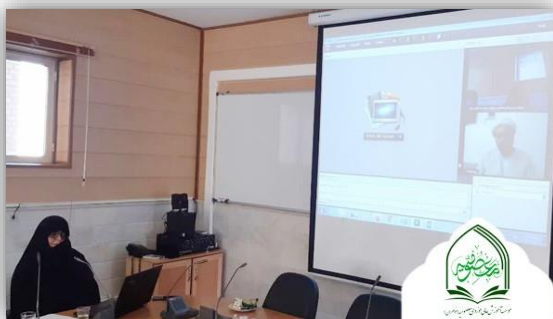
وی در خصوص انواع تأثیرگذاری نیت بر ارزش عمل گفت: برخی نیت‌ها فعل نیک را نیک‌تر می‌کند و بر مراتب نیکی آن می‌افزاید (نیت ارتقاءبخش)؛ برخی نیت‌ها فعلی که زمینه نیک بودن را دارد، به فعلی با ارزش منفی تبدیل می‌کند و به عبارت دیگر، فاسدکننده عمل است (نیت ارزش‌زدا) و برخی نیت‌ها، فعلی را که فاقد ارزش مثبت یا منفی است و به عبارت دیگر غیراخلاقی است، اخلاقی می‌کند و به آن ارزش مثبت می‌بخشد (نیت ارزش‌بخش). ایشان در ادامه، مصادیقی از نهج البلاغه برای هر یک از موارد مذکور بیان کرد.

سرکار خانم دکتر حسینی‌کاشانی در جمع‌بندی نکات مطرح‌شده خاطرنشان کرد: اگر کار، به مرحله فعلیت نرسد، نیت در حکم فعل تلقی می‌شود؛ نیت خوب در حکم کار خوب و نیت بد در حکم کار بد. اگر کار، به مرحله فعلیت برسد، چند صورت خواهد داشت: الف- کار، زمینه خوب یا بد بودن را ندارد و در مجموع، خنثی است (و به عبارت دیگر، غیراخلاقی است) که در این صورت وقتی به فعلیت درآید، نیت خوب آن را خوب می‌کند و نیت بد آن را بد می‌کند. ب- کار، زمینه بد بودن را دارد و نیت خوب در مرحله فعلیت آن را خوب نمی‌کند و نیت بد آن را بدتر می‌کند. ج- کار، زمینه خوب بودن را دارد و نیت خوب در مرحله فعلیت آن را خوب‌تر می‌کند و نیت بد آن را بد می‌کند.

در پایان، افراد حاضر در نشست، سؤالات و ابهامات خود را دربارهٔ مطالب طرح شده بیان کردند و پس از دریافت پاسخ، علاقه‌مندی خود را برای انجام فعالیت پژوهشی با محوریت نهج البلاغه ابراز کردند.

سینار علمی «اخلاق تبلیغ دینی زنان؛ آسیب‌ها، ریشه‌ها و راهکارها»

محقق: سرکار خانم دکتر حسینی کاشانی
استاد ناظر: حجت الاسلام والمسلمین دکتر بوسلیکی

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه، روز دوشنبه مورخ ۱۳۹۹/۸/۱۲، سمینار علمی با عنوان «اخلاق تبلیغ دینی زنان؛ آسیب‌ها، ریشه‌ها و راهکارها» به صورت مجازی در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای سمینار، سرکار خانم دکتر حسینی کاشانی (محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه) پروژه تحقیقاتی خود را با عنوان «اخلاق تبلیغ دینی زنان؛ آسیب‌ها، ریشه‌ها و راهکارها» در چهار محور (معرفی پروژه، عملکرد محقق، دستاورد پروژه و مشکلات آن) تبیین کرد و سپس، ضمن تشریح فعالیت‌های انجام‌شده در فاز کیفی پروژه (مصاحبه، پیاده‌سازی

و کُذگذاری)، دستاورد پروژه را تا مرحله میانی تحلیل، ۳۷۳ کُد باز و ۷۳ کُد محوری و ۵ چالش اساسی دانست.

در ادامه، حجت الاسلام والمسلمین دکتر بوسلیکی (استاد ناظر پروژه) ضمن تقدیر و تشکر فراوان از محقق محترم به جهت دارا بودن همت بالا، دقت و ذکاوت در مراحل انجام کار، توجه مسئولان را به فراهم کردن لوازم خاص پژوهش‌های تجربی خواستار شد و از آن‌ها تقاضا کرد که خلاءهای ساختاری چنین تحقیقاتی را پُر کنند تا مبدا زحمات محققین در این مسیر نادیده گرفته شود. ایشان هم‌چنین اظهار داشت که در تمام پژوهش‌ها، به ویژه پژوهش‌های تجربی، پایایی پژوهش یک مسأله بسیار جدی است و اولین نکته جهت پایایی پژوهش‌های تجربی، دقت در ثبت و ضبط داده‌هاست که سرکار خانم دکتر حسینی‌کاشانی این مرحله را با دقت بسیار بالا به انجام رسانده است.

بعد از اتمام توضیحات محقق محترم و استاد ناظر پروژه، اساتید حاضر در سمینار، ضمن برشمردن نقاط قوت پروژه (مسأله‌محور بودن، روشمند بودن، هدفدار بودن، کاربردی بودن و داشتن رویکرد دانش‌بنیانی)، سؤالات و دغدغه‌های خود را در قالب محوره‌های زیر مطرح کردند: ۱- چگونگی پایایی‌سازی و روایی‌سازی پروژه؛ ۲- چرایی نیاز پروژه به فاز کمی؛ ۳- چگونگی ارتباط میان کُدآسیب‌ها و چالش‌ها. در پایان سمینار، سرکار خانم دکتر حسینی‌کاشانی و حجت الاسلام والمسلمین دکتر بوسلیکی به تمامی سؤالات و دغدغه‌های مذکور پاسخ دادند.

سینار علمی «تأثیر عوامل روان‌شناختی-عاطفی بر شکل‌گیری ایمان»

محقق: سرکار خانم دکتر نبوی

استاد ناظر: حجت الاسلام والمسلمین دکتر دیا

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه، روز دوشنبه مورخ ۱۳۹۹/۸/۱۹، سمینار علمی با عنوان «تأثیر عوامل روان‌شناختی-عاطفی بر شکل‌گیری ایمان» به صورت مجازی در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای سمینار، سرکار خانم دکتر نبوی (محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه)، پروژه تحقیقاتی خود را با عنوان «تأثیر عوامل روان‌شناختی-عاطفی بر شکل‌گیری ایمان» به‌طور جامع و کامل ارائه نمود. وی در خصوص مسأله اصلی پروژه اظهار داشت: اغلب ایمان مقوله‌ای شناختی یا دارای بُعد شناختی تلقی شده است که قوت و ضعف آن در گرو

استدلال‌هایی است که از آن پشتیبانی می‌کنند و از راه برانگیختن احساس شوق در انسان، او را به اعمال دینی سوق می‌دهند؛ در حالی که امروزه پیشرفت علمی چون جامعه‌شناسی معرفت و روان‌شناسی، درهم‌تنیدگی ساحت‌های گوناگون وجودی انسان را به خوبی آشکار ساخته است. بر همین اساس، مسأله‌ای که در این تحقیق به تفصیل بررسی شده، این است که ساحت احساسی-عاطفی انسان چگونه بر ایمان و دینداری او، در هر سه بُعد شناختی، عاطفی و رفتاری، تأثیر می‌گذارد. سرکار خانم دکتر نبوی در ادامه بیان کرد: به منظور پاسخ دادن به سؤال مذکور، نظریه‌های اندیشمندان علوم اجتماعی و روان‌شناسان و هم‌چنین نقد آرای آن‌ها در این تحقیق گردآوری و گزارش شده است. هرچند این نظریه‌پردازی‌ها، چه‌بسا با فرهنگ مسیحی تناسب داشته باشد و تعمیم آن‌ها به فرهنگ‌های دیگر و به‌طور خاص، اسلام الزاماً معتبر نباشد، برای باز شدن باب بحث و تحقیق در این زمینه چاره‌ای از آن نیست. ایشان در پایان، به سازماندهی تحقیق انجام‌شده اشاره کرد و گفت: این تحقیق (که با روش تحلیل محتوا انجام شده) در چهار فصل تنظیم شده است. فصل اول به مبادی تصویری اختصاص یافته و در آن معنای دو اصطلاح «ایمان» و «عاطفه» تحلیل شده است. در فصل دوم، تأثیر عوامل روان‌شناختی-عاطفی بر شکل‌گیری باور دینی از دیدگاه‌های مختلف (از جمله دیدگاه ویلیام جیمز، زیگموند فروید، ویلیام مک‌دوگال و هم‌چنین از منظر اسلامی) بررسی شده است. در فصل سوم که عنوان آن تأثیر عوامل روان‌شناختی-عاطفی بر شکل‌گیری رفتار دینی است، پس از توضیحی کوتاه درباره ویژگی‌های شخصیتی تأثیرگذار در انگیزش، نقش عواطف در شعائر دینی، نیایش و نوکشی توضیح داده شده است. در فصل چهارم که درباره

تأثیر عوامل روان‌شناختی-عاطفی بر شکل‌گیری عواطف دینی است، نخست ماهیت عاطفه دینی و سپس چگونگی تأثیر احساس‌های درونی بر عواطف دینی بررسی شده است.

پس از توضیحات سرکار دکتر خانم نبوی، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر دیبا (استاد ناظر پروژه) ضمن تقدیر و تشکر از زحمات محقق محترم در ساماندهی تحقیق، متذکر شد که این بحث، از موضوعات اساسی قطب تعمیق ایمان دینی و مبارزه با جریان‌ها و فرق انحرافی است که با دقت و ظرافت‌های علمی خاص سرکار دکتر خانم نبوی به ثمر نشسته است. سپس، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر روستاآزاد (نماینده قطب تعمیق ایمان دینی و مبارزه با جریان‌ها و فرق انحرافی) و حجت‌الاسلام والمسلمین عشرتی (رئیس مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه) نظرات خود را در خصوص پروژه مطرح کردند و سرکار خانم دکتر نبوی نیز به آن‌ها پاسخ داد.

کرسی علمی - ترویجی «بازکاوی نقش روایات در تفسیر قرآن به قرآن از منظر علامه طباطبائی»

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر فتحی
استاد ناقد (اول): حجت الاسلام والمسلمین دکتر بابایی
استاد ناقد (دوم): حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای صفوی

به همت معاونت پژوهش مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه و با همکاری گروه تفسیر و علوم قرآن مؤسسه معصومیه و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، روز چهارشنبه مورخ ۹۸/۱۱/۱۶، کرسی علمی - ترویجی با موضوع «بازکاوی نقش روایات در تفسیر قرآن به قرآن از منظر علامه طباطبائی» در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه برگزار شد.

در ابتدای جلسه حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر فتحی، استاد ارائه دهنده نشست؛ بر دلالت استقلالی تفسیر قرآن با قرآن از منظر علامه طباطبائی تأکید نموده و اظهار داشتند: از نگاه علامه، قرآن نور، بیان و تبیان و

در دلالت بر مقصود، مستقل است و به چیزی ورای خود نیاز ندارد. بنابراین آنچه خداوند درصدد بیانش بوده واضح است و به عترت و سنت نیاز ندارد. کارکرد روایات در تفسیر تنها محدود به بیان روش تفسیر و تفاسیل احکام و معارف می‌شود و همه این‌ها به استقلال قرآن در دلالت لطمه نمی‌زند و مواردی از قبیل جری و تطبیق، بیان معانی باطنی و تأویل، که در روایات آمده است خارج از تفسیر است.

در ادامه بحث، حجت‌الاسلام والمسلمین آقای دکتر بابایی، ناقد اول نشست، دلالت استقلالی قرآن در تفسیر قرآن با قرآن را به صورت مطلق نپذیرفتند و بیان کردند: تفسیر قرآن با قرآن به معنای قرآن‌بسندگی مطلق و «حسبنا کتاب الله» نیست. اما بیان علامه در المیزان درباره تفسیر قرآن به قرآن منشأ سؤال شده است. بخشی از آیات قرآن به گونه‌ای هستند که هرگز با مراجعه به بخش‌های دیگر قرآن قابل فهم و تفسیر نیست. در این گونه موارد، خداوند به پیامبر ۶ ارجاع و بیان حضرت، این بخش از آیات را تفسیر می‌کند. نظر علامه در تفسیر قرآن به قرآن را می‌توان در مقابل نظریه اخباریین دانست که معتقدند قرآن بدون رجوع به عترت و سنت قابل فهم و حجت نیست.

در انتهای بحث حجت‌الاسلام والمسلمین آقای صفوی؛ ناقد دوم، دلالت استقلالی قرآن در تفسیر را تأیید کردند و دلالت استقلالی را به معنای تطبیق مراد استعمالی آیات قرآن با مراد جدی آیات مطرح نمودند. ایشان ابراز داشتند: قرآن در دلالت خود مستقل است و هیچ نیازی به غیر خود ندارد، ولی به معنای «حسبنا کتاب الله» نیست؛ چرا که مطرح‌کنندگان این شعار نتوانستند در مقام عمل به این شعار پایبند باشند و به سنت و سیره پیامبر اکرم ۶ رجوع

می‌کردند و بر طبق آن عمل می‌کردند. اما قرآن در دلالتش نیازی به روایات ندارد، حتی تفصیل احکام و معارف که در روایات آمده است؛ خارج از مقوله فهم و تفسیر قرآن است. از نظر آقای صفوی، نظر اخباریین و نظر کسانی که معتقدند قرآن در تفصیل احکام و معارف و اموری از قبیل بیان معانی باطنی و جری و تطبیق نیازمند روایات است؛ هیچ تفاوتی ندارد.

کرسی ترویجی «رویکرد اسلامی تربیت و سلامت جنسی»

استاد ارائه دهنده: حضور حجت الاسلام والمسلمین دکتر فقیهی
استاد ناقد (اول): حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسینی زاده
استاد ناقد (دوم): حجت الاسلام والمسلمین دکتر نورعلیزاده میانجی

به همت مرکز پژوهش های اسلامی و در راستای مشارکت با سلسله همایش های الگوی زندگی عقیفانه، کرسی ترویجی «رویکرد اسلامی به تربیت و سلامت جنسی» با حضور حجت الاسلام والمسلمین دکتر فقیهی (ایده پرداز)، حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسینی زاده (ناقد اول)، حجت الاسلام والمسلمین دکتر نورعلیزاده میانجی (ناقد دوم) و حجت الاسلام والمسلمین دکتر سالاری فر (دبیر علمی همایش)، در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای جلسه، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر فقیهی با توجه به اهمیت موضوع سلامت جنسی و آثار فردی، خانوادگی و اجتماعی آن از یکسو و وضعیت جوامع مختلف در ابتلا به ناهنجاری‌ها و آسیب‌های جنسی از سوی دیگر، بحث از رویکرد اسلامی به تربیت و سلامت جنسی را، به ویژه برای جامعه ایرانی که دینی فکر می‌کند و انتظار دارد که اسلام، جامعه را از آسیب‌ها مصون بدارد و آن را به طور مناسب هدایت کند، ضروری دانست. ایشان دیدگاه اسلام درباره تربیت و سلامت جنسی را بسیار وسیع و گسترده دانست و اظهار داشت: سلامت جنسی در رویکرد اسلامی به معنای برخورداری هر یک از زن و مرد از رابطه جنسی مشروع، عاطفی، به موقع، همراه با صفا و صمیمیت و رعایت حقوق و احترام متقابل نسبت به یکدیگر است؛ رابطه‌ای که زمینه‌ساز سلامت جسمی، آرامش روانی و رشد معنوی هر یک از زوجین، تحکیم بنیان خانواده، تولید نسل شایسته و ایجاد جامعه‌ای سالم است.

در ادامه، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر فقیهی، مبانی تربیتی سلامت جنسی را در پنج محور زیر تبیین کرد: ۱- فطرت انسانی، وجه مشترک مرد و زن و مبنای تربیت، سلامت و سعادت آنان؛ ۲- عقلانیت عواطف انسانی؛ ۳- طبیعی بودن وجود غریزه جنسی در مرد و زن؛ ۴- آمیختگی ارضای جنسی انسان با امیال معنوی و اجتماعی؛ ۵- فطرت، ملاک بهنجار و نابهنجار جنسی. ایشان ضمن پرداختن به ملاک‌های پنج‌گانه تشخیص بهنجار از نابهنجار جنسی اظهار داشت: افرادی که رفتارهای نابهنجار از آنان صادر می‌شود، باید خود را نسبت به رفتارهای ارادی خودشان مسئول بدانند؛ رفتارهایی که با آگاهی و خواست خودشان انجام می‌دهند و هیچ اجباری برای انجام آن‌ها

وجود ندارد و بلکه چه بسا خود فرد می‌داند و یا می‌تواند بفهمد که آن رفتار از تمایل و هوای نفس خودش ناشی شده و در محیط محرک، تحریک گردیده و نسبت به انجام آن اقدام شده است.

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر فقیهی، نتایج به‌دست‌آمده از تحقیق را در سه بخش زیر قابل پی‌گیری دانست: ۱- شناخت عوامل مؤثر در ناسلامتی جنسی؛ ۲- زمینه‌های روان‌شناختی سلامت جنسی؛ ۳- پیامدهای (نظری و کاربردی) تربیت جنسی مبتنی بر مبانی فطری و رویکرد اسلامی. ایشان در پایان، به پنج پیشنهاد عملی جهت زمینه‌سازی سلامت جنسی اشاره کرد که عبارت‌اند از: ۱- آموزش فطرت دختر و پسر در ابعاد گوناگون آن در مقطع دبیرستان؛ ۲- راه‌اندازی رشته‌های تحصیلات تکمیلی مرتبط با موضوع رویکرد اسلامی تربیت و سلامت جنسی به منظور تربیت افرادی متخصص و امین برای تشخیص، مشاوره و درمان اختلالات جنسی؛ ۳- تأسیس مراکز مشاوره پیش از ازدواج بر اساس رویکرد اسلامی به تربیت و سلامت جنسی؛ ۴- فرهنگ‌سازی برای رجوع همه نامزدان ازدواج به مشاوره پیش از ازدواج بر اساس مبانی تربیتی سلامت جنسی؛ ۵- فرهنگ‌سازی و ترویج اهمیت «مشاوره پس از ازدواج» و آموزش‌های سبک زندگی زناشوئی مبتنی بر آموزه‌های اسلامی.

پس از اتمام اظهارات حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر فقیهی، اساتید ناقد با ذکر مواردی هم‌چون لزوم بیان ملاک هنجارها و ناهنجاری‌ها، بهره‌مندی از تعاریف به‌روز و استفاده بیش‌تر از روایات و آیات قرآن، به نقاط قوت و ضعف ایده مطرح‌شده پرداختند.

گزارش بحاری با
همایش های علمی - پژوهشی

بیماری باپایش «الگوی زندگی عقیفانه»

مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه در راستای همکاری و مشارکت با دبیرخانه همایش «الگوی زندگی عقیفانه با رویکرد اسلامی» که با محوریت بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی برگزار شد، طی جلسه‌ای با حضور حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سالاری‌فر (دبیر علمی همایش)، محورهای همکاری را مورد بررسی قرار داد. سپس، از تمامی اساتید، طلاب، محققین و پژوهشگران مؤسسه، به ویژه اعضای هسته مطالعاتی - پژوهشی عفاف و حجاب، جهت نگارش مقاله یا ارائه ایده در خصوص موضوع همایش دعوت به عمل آمد.

به منظور آماده‌سازی اعضا جهت ارائه مقاله برای همایش، با عنایت به ضرورت مباحث روشی و ساختاری مقاله‌نویسی، هماهنگی‌های لازم جهت استفاده از محضر استاد محترم جناب آقای کدخدایی طی دو جلسه با عنوان «عفاف و حجاب؛ استراتژی‌های روشی» انجام شد. در نهایت، ۱۷ مقاله از طرف مرکز پژوهشی برای همایش ارسال شد که تعدادی از آن‌ها مورد پذیرش قرار گرفته و به مرحله چاپ رسیدند.

علاوه بر این، کرسی ترویجی «رویکرد اسلامی به تربیت و سلامت جنسی» با حضور حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر فقیهی (ایده‌پرداز)، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسینی‌زاده (ناقد اول)، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر نورعلیزاده میانجی (ناقد دوم) و حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سالاری‌فر (دبیر علمی همایش)، در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد. در حاشیه این برنامه نیز نمایشگاه کتاب با موضوع «عفاف» برپا گردید.

بجاری با بایش «بررسی دیدگاه‌های علوم قرآنی آیت الله العظمی فاضل لنکرانی»

مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) در راستای همکاری و مشارکت با دبیرخانه همایش «بررسی دیدگاه‌های علوم قرآنی آیت الله العظمی فاضل لنکرانی» طی جلساتی با حضور حجت الاسلام والمسلمین قمرزاده (دبیر علمی همایش)، محورهای همکاری را مورد بررسی قرار داد.

با عنایت به استقبال قابل توجه طلاب سطح ۳ و ۴ مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه از همایش، ۳۰ مقاله به دبیرخانه ارسال شد که در نهایت، ۶ مقاله امتیاز ارائه در همایش را به دست آورد و ۱۴ مقاله نیز امتیاز چاپ در مجموعه مقالات همایش را کسب کرد.

در ادامه همکاری مؤسسه با همایش، چاپ مقالات منتخب به مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه واگذار شد. از این‌رو، مقالات مجدداً ارزیابی شدند و سرانجام، ۸ مقاله به عنوان مقالات برتر جهت چاپ در کتاب «مجموعه مقالات» انتخاب شدند که این مقالات توسط استاد گرامی سرکار خانم دکتر کردنژاد، ویرایش علمی شد.

کتاب «مجموعه مقالات همایش دیدگاه‌های علوم قرآنی آیت الله العظمی فاضل لنکرانی»، شامل ۸ مقاله و ۱۲ چکیده مقاله می‌باشد که حاصل زحمات همکاران معاونت پژوهش و مرکز پژوهش‌های اسلامی و طلاب مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) است.